

Ghid practic pentru aplicarea

Regulamentului Bruxelles IIa

Cuprins

1. Introducere generală	4
1.1. Domeniul de aplicare geografic – articolul 2 punctul 3	5
1.2. Dispoziții privind intrarea în vigoare – articolul 72	5
1.3. Dispoziții tranzitorii – articolul 64	5
2. Materia matrimonială	8
2.1. Introducere	9
2.2. Domeniul de aplicare material în materie matrimonială	9
2.3. Care sunt instanțele competente în materie matrimonială?	9
2.4. Litispendență – sau ce se întâmplă dacă se intentează o acțiune în instanță în două state membre? – articolul 19 alineatul (1)	15
2.5. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială	16
3. Materia răspunderii părintești	18
3.1. Domeniul de aplicare material	19
3.2. Instanțele cărui stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești?	23
3.3. Trimiterea la o instanță mai bine plasată pentru a soluționa cauza – articolul 15	34
3.4. Ce se întâmplă dacă se intentează acțiuni în două state membre?	38
3.5. Recunoașterea și executarea – generalități	40
3.6. Normele privind drepturile de vizită (contact) – Recunoașterea și executarea – articolele 40 și 41	43
4. Normele privind răpirea internațională de copii în UE	48
4.1. Introducere generală – articolele 10, 11, 40, 42, 55 și 62	49
4.2. Aspecte legate de competență în ceea ce privește cazurile de răpire de copii	51
4.3. Norme de asigurare a înapoierii imediate a copilului – articolul 11 alineatele (1)-(5)	53
4.4. Ce se întâmplă în cazul în care instanța emite o hotărâre de neînapoiere? – articolul 11 alineatele (6) și (7)	58

5. Executarea hotărârilor judecătorești	68
5.1. Importanța executării hotărârilor – generalități	69
5.2. Hotărâră trebuie să fie executată în aceleași condiții ca și în cazul în care aceasta ar fi fost pronunțată în statul membru de executare – articolul 47 alineatul (2)	70
5.3. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului	71
6. Ascultarea copilului – articolele 23, 41 și 42	76
6.1. Copiilor trebuie să li se ofere posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere	77
6.2. Excepție de la obligația de a ține seama de opinia copilului	77
6.3. Procedura de obținere a opiniei copilului	77
6.4. Modul de obținere a opiniei copilului	77
6.5. Formarea pentru obținerea opiniei copilului	78
6.6. Scopul obținerii opiniei copilului	78
6.7. Convenția ONU privind drepturile copilului	80
7. Cooperarea între autoritățile centrale și între instanțe – articolele 53-58	82
7.1. Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială – articolul 54	83
7.2. Atribuțiile autorităților centrale – articolul 55	83
7.3. Facilitarea acordului – articolul 55 litera (e)	83
7.4. Plasarea copilului în îngrijire într-un alt stat membru – articolul 56	83
7.5. Asigurarea resurselor necesare pentru autoritățile centrale	85
7.6. Cooperarea instanțelor	86
7.7. Magistrați de legătură	86
8. Relația dintre regulament și Convenția de la Haga din 1996 privind protecția copilului – articolele 61 și 62	88
8.1. Domeniul de aplicare al celor două instrumente	89
8.2. Ratificarea de către statele membre ale UE	89
8.3. Care situații intră în domeniul de aplicare al regulamentului și care situații intră în domeniul de aplicare al Convenției de la Haga din 1996? – articolele 61 și 62	89
Lista tabelor și a diagramelor din prezentul ghid	92
Lista cauzelor menționate în prezentul ghid	92

1. Introducere generală

1.1. Domeniul de aplicare geografic – articolul 2 punctul 3

Regulamentul, cunoscut în mod obișnuit sub numele de Regulamentul Bruxelles I la sau, uneori, Regulamentul Bruxelles II bis⁽¹⁾, se aplică în toate statele membre ale Uniunii Europene, cu unica excepție a Danemarcei. Regulamentul se aplică direct în statele membre, având caracter obligatoriu pentru acestea și, prin urmare, are întâietate față de dreptul național.

1.2. Dispoziții privind intrarea în vigoare – articolul 72

Regulamentul s-a aplicat începând cu 1 martie 2005 pentru cele douăzeci și patru de state membre care făceau parte din Uniunea Europeană la acel moment, iar ulterior, începând de la data la care noi state au aderat la Uniune⁽²⁾. Regulamentul se aplică în toate elementele sale:

- acțiunilor judiciare intentate relevante,
- documentelor întocmite oficial sau înregistrate ca acte autentice, precum și
- acordurilor încheiate între părți – după data relevantă de intrare în vigoare a regulamentului în temeiul articolului 72 [articolul 64 alineatul (1)].

(1) Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000.

(2) Începând cu data de 1 ianuarie 2007 pentru Bulgaria și România și începând cu 1 iulie 2013 pentru Croația.

1.3. Dispoziții tranzitorii – articolul 64

Dispozițiile privind recunoașterea și punerea în aplicare a regulamentului se aplică, în ceea ce privește acțiunile judiciare intentate înainte de 1 martie 2005, pentru trei categorii de hotărâri judecătorești:

- (a) hotărârile pronunțate la 1 martie 2005 și ulterior în cadrul unei acțiuni intentate înaintea acestei date, dar după data intrării în vigoare a Regulamentului Bruxelles II [articolul 64 alineatul (2)]⁽³⁾;
- (b) hotărârile pronunțate înainte de 1 martie 2005 în cadrul acțiunilor intentate după data intrării în vigoare a Regulamentului Bruxelles II, în cauzele care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles II [articolul 64 alineatul (3)] și
- (c) hotărârile pronunțate înainte de 1 martie 2005, dar după data intrării în vigoare a Regulamentului Bruxelles II, în cadrul acțiunilor intentate înainte de data intrării în vigoare a Regulamentului Bruxelles II [articolul 64 alineatul (4)].

Hotărârile judecătorești care se încadrează în aceste categorii sunt recunoscute și executate în conformitate cu capitolul III din regulament în anumite condiții, după cum urmează:

- pentru hotărârile de la literele (a) și (c): cu condiția ca instanța care a pronunțat hotărârea să-și fi întemeiat competența pe norme conforme cu cele prevăzute în regulament, Regulamentul Bruxelles II sau într-o convenție aflată în vigoare între statul

(3) Regulamentul (CE) nr. 1347/2000 al Consiliului; a se vedea JO L 160, 30.6.2000, p. 19; Regulamentul Bruxelles II a intrat în vigoare la 1 martie 2001.

membru de origine și statul membru de executare în momentul introducerii acțiunii în instanță și

- pentru hotărârile de la literele (b) și (c): în măsura în care se referă la divorț, separarea de drept sau anularea căsătoriei ori la răspunderea părintească față de copiii comuni cu ocazia unei astfel de acțiuni matrimoniale.

Trebuie să se remarce faptul că, pentru astfel de hotărâri, capitolul III din regulament, referitor la recunoaștere și executare, se aplică în toate elementele sale, inclusiv normele din secțiunea 4, care elimină procedura de *exequatur* pentru anumite tipuri de hotărâri (a se vedea capitolul 3 punctul 3.6 și capitolul 4).

2. Materia matrimonială

2.1. Introducere

Dispozițiile în materie matrimonială ale regulamentului au fost preluate practic neschimbate din Regulamentul Bruxelles II⁽⁴⁾. La rândul său, Regulamentul Bruxelles II a adoptat dispozițiile Convenției din 28 mai 1998⁽⁵⁾ cu aceeași temă, care nu au intrat niciodată în vigoare. Prin urmare, literatura dedicată convenției și regulamentului respectiv poate servi drept referință pentru regulamentul actual în ceea ce privește chestiunile matrimoniale. De exemplu, raportul explicativ privind convenția ar putea fi util în acest context⁽⁶⁾.

2.2. Domeniul de aplicare material în materie matrimonială

Regulamentul conține norme referitoare la competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă privind divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei („materie matrimonială”). Acesta nu se referă la motivele de divorț sau la legea aplicabilă în acțiunile de

divorț⁽⁷⁾, nici la aspecte auxiliare, cum ar fi obligațiile de întreținere⁽⁸⁾, efectele patrimoniale ale căsătoriei⁽⁹⁾ și aspecte legate de succesiune⁽¹⁰⁾.

2.3. Care sunt instanțele competente în materie matrimonială?

2.3.1. Introducere privind normele referitoare la competență

Normele referitoare la competență stabilite la articolul 3 determină statul membru ale cărui instanțe sunt competente, dar nu și instanța care este competentă în statul membru respectiv. Stabilirea instanței competente în materie matrimonială se realizează în conformitate cu legislația națională a fiecărui stat membru.

(4) A se vedea nota de subsol 3 de mai sus.

(5) A se vedea JO C 221, 16.7.1998, p. 1.

(6) A se vedea JO C 221, 16.7.1998, p. 27.

(7) A se vedea Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 al Consiliului din 20 decembrie 2010; JO L 343, 29.12.2010, p. 10, care nu se aplică în toate statele membre.

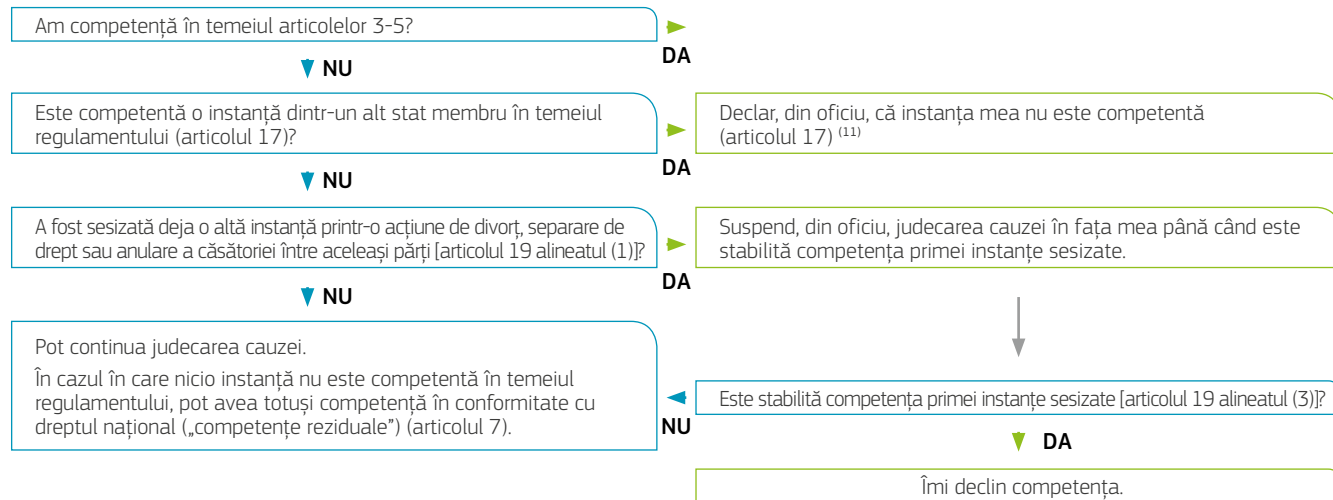
(8) A se vedea Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008; JO L 7, 10.1.2009, p. 1.

(9) A se vedea propunerea de regulament al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale; COM (2011) 126, 16.3.2011.

(10) A se vedea Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012; JO L 201, 27.7.2012, p. 107, care nu se aplică în toate statele membre.

2.3.2. Normele referitoare la competență – analiză judiciară

Un judecător al instanței care a fost sesizată cu o cerere de divorț efectuează următoarea analiză:

(11) A se vedea punctul 2.3.5.

2.3.3. Temeiurile de competență în materie matrimonială – articolul 3

Nu există nicio normă privind competența generală în materie matrimonială. În schimb, articolul 3 prevede șapte temeieri de competență. Soții pot depune o cerere de divorț la instanțele din statul membru în care se află:

- reședința lor obișnuită;
- ultima lor reședință obișnuită, în cazul în care unul dintre ei locuiește încă acolo;
- reședința obișnuită a oricăruia dintre soți în caz de cerere comună;
- reședința obișnuită a părâtului;
- reședința obișnuită a reclamantului, în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin un an înainte de depunerea cererii;
- reședința obișnuită a reclamantului, în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin șase luni înaintea introducerii cererii și este resortisant al statului membru respectiv;
- cetățenia comună („domiciliul” comun pentru Regatul Unit și Irlanda).

2.3.4. Caracterul alternativ al temeiurilor de competență

Temeiurile de competență în materie matrimonială sunt alternative, ceea ce înseamnă că nu există nicio ierarhie și, prin urmare, nicio ordine de prioritate între acestea. În cauza *Hadadi*⁽¹²⁾ a CJUE, Curtea a trebuit să decidă dacă există o astfel de ierarhie deoarece, în speță, ambii soți

erau resortisanți ai acelorași două state membre; hotărârea Curții este prezentată, în esență, în caseta de mai jos.

Soții locuiau împreună și își aveau reședința obișnuită în statul membru A. Ambii erau, de asemenea, resortisanți ai statului membru respectiv și ai statului membru B. După ce s-au despărțit, atât soțul, cât și soția au intentat acțiuni de divorț, soția în statul membru A și, patru zile mai târziu, soțul în statul membru B. În acest timp, soțul și soția au continuat să locuiască în statul membru A. Instanța din statul membru B a aprobat divorțul; prin urmare, hotărârea de divorț putea, în principiu, să fie recunoscută și pusă în aplicare.

Între timp, instanța de prim grad de jurisdicție din statul membru A a respins cererea de divorț a soției. Soția a înaintat apel, iar instanța de apel din statul membru A a revocat decizia și a constatat, de asemenea, că hotărârea instanței din statul membru B nu putea fi recunoscută în statul membru A. Soțul a atacat decizia și cauza a fost înaintată CJUE.

Curții de Justiție i s-au adresat trei întrebări:

- Trebuie să fie interpretat articolul 3 alineatul (1) litera (b) din regulament în sensul că, în cazul în care soții au atât cetățenia statului instanței sesizate, cât și cetățenia unui alt stat membru al Uniunii Europene, se acordă prioritate cetățeniei statului instanței sesizate?
- În cazul unui răspuns negativ la întrebarea anterioară, trebuie să fie interpretată dispoziția în cauză în sensul că aceasta stabilește,

(12) A se vedea, cu privire la acest aspect, hotărârea CJUE în cauza C-168/08, *Hadadi/Hadadi*, Rep., 2009, p. I-6871 – hotărârea a fost pronunțată la 16 iulie 2009.

în cazul în care fiecare soț are dubla cetățenie a acelorași două state membre, cetățenia cea mai relevantă dintre cele două aflate în discuție? – și

- În cazul unui răspuns negativ la întrebarea anterioară, trebuie să se considere că dispoziția respectivă oferă soților o opțiune suplimentară, aceștia fiind în drept să sesizeze, la alegere, o instanță din oricare dintre cele două state ale căror cetățenii le dețin amândoi?

Curtea a răspuns după cum urmează:

- În cazul în care instanța statului membru solicitat – în speță, statul membru A – trebuie să verifice dacă instanța din statul membru de origine – în speță, statul membru B – a unei hotărâri judecătorești ar fi fost competentă în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din regulament, dispoziția menționată împiedică instanța din statul membru A să considere soții care dețin, fiecare, atât cetățenia statului membru A, cât și cetățenia statului membru B ca fiind doar resortisanți ai statului membru A. Dimpotrivă, instanța din statul membru A trebuie să țină seama de faptul că soții sunt, de asemenea, resortisanți ai statului membru B și, prin urmare, instanțele acestuia din urmă stat ar putea fi competente să judece cauza.
- Sistemul de competență stabilit prin regulament în ceea ce privește desfacerea legăturii matrimoniale nu urmărește să excludă competența instanțelor din mai multe state membre. Dimpotrivă, coexistența mai multor instanțe competente, fără o ierarhie stabilită între ele, este prevăzută în mod expres.
- În timp ce criteriile de competență enumerate la articolul 3 alineatul (1) litera (a) se întemeiază, în diverse privințe, pe

reședința obișnuită a soților, criteriul enunțat la articolul 3 alineatul (1) litera (b) este „cetățenia celor doi soți sau, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, cetățenia statului «domiciliului» comun”. Astfel, cu excepția celor două state membre menționate, instanțele celorlalte state membre a căror cetățenie o dețin soții sunt competente să soluționeze acțiuni în materia desfacerii legăturii matrimoniale.

- În consecință, răspunsul la a doua și la a treia întrebare trebuie să fie că, în cazul în care fiecare soț are cetățenia acelorași două state membre, articolul 3 alineatul (1) litera (b) din regulament se opune înlăturării competenței instanțelor din unul dintre cele două state membre pentru motivul că între reclamant și statul respectiv nu există alte elemente de legătură. Dimpotrivă, instanțele statelor membre a căror cetățenie o dețin soții sunt competente în temeiul dispoziției respective, soții având posibilitatea de a sesiza instanța din oricare dintre statele membre în cauză, la alegere.

2.3.5. Verificarea competenței – articolul 17

În cazul în care o instanță dintr-un stat membru este sesizată cu o cerere în materie matrimonială pentru care nu este competentă în temeiul regulamentului și pentru care este competentă o instanță dintr-un alt stat membru, aceasta trebuie să se declare, din oficiu, incompetentă. În cauza A ⁽¹³⁾, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a oferit următoarele orientări în ceea ce privește procedura care trebuie urmată de o instanță în astfel de situații:

(13) Cauza C-523/07 A, Rep., 2009, p. I-2805; hotărârea a fost pronunțată la 2 aprilie 2009.

„În cazul în care instanța judecătorească dintr-un stat membru nu are nicio competență, aceasta trebuie să se declare necompetentă din oficiu, fără a fi obligată să trimită cauza unei alte instanțe. Totuși, în măsura în care protecția interesului superior al copilului o impune, instanța națională care s-a declarat necompetentă din oficiu trebuie să informeze cu privire la acest lucru, direct sau prin intermediul autorității centrale desemnate potrivit articolului 53 din Regulamentul nr. 2201/2003, instanța judecătorească competentă din alt stat membru.”

2.3.6. Exemple de aplicare a normelor privind competența judiciară

Exemplul 1: Ambii soți își au reședința obișnuită în același stat membru

Un bărbat care este resortisant al statului membru A este căsătorit cu o femeie care deține cetățenia unui stat membru B. Cei doi soți își au reședința obișnuită în statul membru C. După câțiva ani, căsătoria lor se deteriorează, iar soția dorește să divorțeze. Fiecare dintre soți poate intenta o acțiune de divorț numai la instanțele judecătorești din statul membru C, în temeiul articolului 3, având în vedere faptul că soții își au reședința obișnuită în statul membru respectiv. Soția nu poate sesiza instanțele din statul membru B pe baza faptului că este cetățean al statului respectiv, întrucât articolul 3 alineatul (1) litera (b) prevede cetățenia comună a ambilor soți.

Exemplul 2: Soții își au reședința obișnuită în state membre diferite

Soții, care au avut reședința comună obișnuită în statul membru A, se despart. Soțul, resortisant al statului membru respectiv, rămâne acolo, în timp ce soția se deplasează în statul membru B, a cărui cetățenie o deține. Soții dispun de următoarele opțiuni: atât soțul, cât și soția pot intenta o acțiune în fața instanțelor din statul membru A, pe motiv că acesta a fost statul ultimei reședințe obișnuite comune a soților și soțul se află încă acolo; soțul poate intenta, de asemenea, o acțiune în fața instanțelor din statul membru B, din momentul în care soția își stabilește reședința obișnuită în acesta. Soția poate, de asemenea, să intenteze o acțiune în fața instanțelor din statul membru A, pe motiv că soțul are reședința obișnuită acolo, precum și în fața instanțelor din statul membru B, a cărui cetățenie o deține și în care își are reședința obișnuită, cu condiția să fi locuit acolo pentru o perioadă minimă de șase luni imediat înainte de depunerea cererii.

Exemplul 3: Soții sunt resortisanți ai aceluiași stat membru

Soții sunt amândoi resortisanți ai statului membru P, însă locuiesc în statul membru A; după ce se despart, ambii soți părăsesc statul A. Soțul se deplasează în statul membru B, iar soția, în statul membru C. Oricare dintre soți poate să intenteze imediat o acțiune în fața instanțelor din statul P, în temeiul cetățeniei lor comune; de asemenea, aceștia au posibilitatea de a intenta o acțiune în fața instanțelor din noile lor state de reședință, după ce fiecare dintre soți a locuit acolo timp de cel puțin un an.

Exemplul 4: Soții sunt resortisanți ai unor state membre diferite

Soții, care locuiesc în statul membru S, au cetățenii diferite: soția este cetățean al statului membru G, iar soțul este cetățean al statului membru H. După ce se despart, soția se întoarce în statul G, în timp de soțul se deplasează într-un alt stat membru N. În acest caz, există următoarele opțiuni: soția poate intenta o acțiune de divorț în fața instanțelor din statul N, după ce soțul și-a stabilit reședința obișnuită acolo; soția poate intenta o acțiune de divorț în statul membru G, a cărui cetățenie o deține, după ce și-a stabilit reședința obișnuită și a locuit acolo timp de șase luni. Soțul poate intenta o acțiune de divorț în statul G, de asemenea, după ce soția și-a stabilit reședința obișnuită acolo; soțul poate intenta o acțiune de divorț în statul N numai după ce și-a stabilit reședința obișnuită și a locuit acolo timp de un an.

Exemplul 5: Unul dintre soți nu este cetățean al unui stat membru al UE

Înainte de a se despărți, soții locuiau împreună și își aveau reședința comună obișnuită în statul membru A. În timp ce soția este cetățean al statului membru B, soțul este cetățean al unui stat C din afara UE. După separare, soția rămâne în statul membru A, iar soțul se întoarce în statul C, pentru a locui acolo. Atât soțul, cât și soția pot depune o cerere în fața instanțelor din statul membru A, în temeiul faptului că acesta este statul ultimei reședințe obișnuite comune a soților, iar soția se află încă acolo. În cazul în care soția ar fi părăsit statul membru A și s-ar fi stabilit în statul membru B, fiind resortisant al acestuia, aceasta ar fi putut intenta o acțiune în instanță după ce și-a stabilit reședința

obișnuită în statul respectiv și după ce a locuit acolo timp de cel puțin șase luni înainte de introducerea cererii.

Anumite aspecte ale acestei situații au fost abordate într-o cauză prezentată în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene⁽¹⁴⁾, în care soția a susținut că nu exista niciun temei de atribuire a competenței în conformitate cu regulamentul, întrucât soțul nu avea reședința obișnuită în Uniunea Europeană, nici nu era resortisant al unui stat membru al Uniunii Europene. Aceasta a susținut că, în conformitate cu dreptul intern al statului B, instanțele din statul membru a cărui cetățenie o deține sunt competente în temeiul aplicării articolelor 6 și 7.

CJUE a susținut că, în cazul în care o instanță dintr-un stat membru este competentă în temeiul regulamentului, o altă instanță sesizată trebuie să se declare necompetentă, din oficiu, în temeiul articolului 17, astfel încât articolele 6 și 7 nu pot fi utilizate pentru a permite normelor privind competența din dreptul intern al unui stat membru să stabilească instanța competentă.

(14) A se vedea cauza C-68/07 *Sundelind Lopez/Lopez Lizaso*, Rep., 2007, p. I-10403, în care hotărârea a fost pronunțată la data de 29 noiembrie 2007.

2.3.7. Caracterul exclusiv al normelor privind competența – articolul 6

Criteriile de competență sunt exclusive în sensul că un soț care are reședința obișnuită într-un stat membru sau care este resortisant al unui stat membru (sau care are „domiciliul” în Regatul Unit sau Irlanda) poate

fi acționat în justiție într-un alt stat membru numai în temeiul dispozițiilor articolelor 3-5 din regulament.

2.3.8. Criterii de atribuire a competenței reziduale – articolul 7

În cazul în care normele prevăzute la articolele 3-5 nu pot fi utilizate pentru a atribui competența unei instanțe din oricare stat membru, se pot aplica normele naționale privind competența din fiecare stat membru pentru a stabili dacă o instanță a unui stat membru este sau nu competentă. Cu toate acestea, ca urmare a caracterului exclusiv al normelor prevăzute la articolele respective, astfel cum se stipulează la articolul 6, dispoziția de la articolul 7 alineatul (1) se aplică numai în ceea ce privește un pârât care nu are reședința obișnuită într-un stat membru, nu este resortisant al unui stat membru sau (în cazul Regatului Unit și al Irlandei) nu are domiciliul pe teritoriul unui stat membru. Împotriva unui astfel de pârât, normele privind competența judiciară ale unui stat membru pot fi invocate de către orice resortisant al statului membru respectiv, precum și de către orice resortisant al unui alt stat membru care are reședința obișnuită în statul respectiv⁽¹⁵⁾.

2.3.9. Prorogarea instanței de divorț în materia răspunderii părintești

Există o normă de prorogare la articolul 12, care prevede că o instanță care este sesizată cu o acțiune de divorț în temeiul regulamentului este, de asemenea, competentă în materia răspunderii părintești în legătură cu acțiunea de divorț respectivă, în cazul în care se îndeplinesc anumite condiții⁽¹⁶⁾.

2.4. Litispendență – sau ce se întâmplă dacă se intentează o acțiune în instanță în două state membre? – articolul 19 alineatul (1)

Odată ce o instanță a fost sesizată în conformitate cu articolul 3 din regulament și s-a declarat competentă, instanțele din alte state membre nu mai sunt competente și trebuie să respingă orice cerere ulterioară. Scopul normei privind „litispendența” este de a asigura certitudinea juridică, de a evita acțiunile paralele și posibilitatea apariției unor hotărâri ireconciliabile.

Articolul 19 alineatul (1) se referă la două situații:

- a. se intentează acțiuni referitoare la același obiect și aceeași cauză în fața instanțelor judecătorești din state membre diferite și
- b. se intentează acțiuni care nu se referă la aceeași cauză, dar care sunt „acțiuni conexe”, în fața instanțelor judecătorești din state membre diferite.

Diferența dintre cazurile (a) și (b) poate fi ilustrată după cum urmează: în cazul în care fiecare soț intentează o acțiune de divorț în două state membre diferite, se aplică dispoziția corespunzătoare punctului (a), întrucât acțiunile au aceeași cauză. În cazul în care unul dintre soți intentează o acțiune de divorț într-un stat membru, iar celălalt soț introduce o cerere de anulare într-un alt stat membru, se aplică dispoziția corespunzătoare punctului (b), întrucât, deși cauza nu este aceeași, acțiunile sunt totuși legate una de cealaltă sau conexe.

(15) A se vedea exemplul 5 de la punctul 2.3.6 și nota de subsol precedentă.

(16) A se vedea punctul 3.2.6 de mai jos.

2.5. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială

2.5.1. Nu este necesară nicio procedură specială pentru recunoașterea unei hotărâri judecătorești – articolul 21 alineatul (2)

În principiu, nu este necesar să se recurgă la nicio procedură specială pentru a obține recunoașterea într-un stat membru a unei hotărâri pronunțate într-un alt stat membru. În special, dacă nu s-a înaintat o cale de atac sau dacă hotărârea nu mai poate fi atacată în statul membru de origine, nu este necesară nicio procedură specială pentru actualizarea evidențelor de stare civilă ale unui stat membru în baza unei hotărâri. Acest lucru este important deoarece, în practică, înseamnă că, în cazul în care o persoană dorește să se căsătorească cu o altă persoană după divorț, aceasta trebuie să prezinte numai hotărârea în sine autorităților din statul membru în care urmează să aibă loc noua căsătorie pentru a garanta starea civilă a persoanei respective ca fiind divorțată și, prin urmare, liberă a se căsători.

2.5.2. Procedura de recunoaștere și executare – articolul 21 și articolele 23-39

Orice parte interesată poate solicita ca o hotărâre în materie matrimonială, emisă de o instanță a unui stat membru, să fie sau nu recunoscută și declarată executorie într-un alt stat membru. Procesul prin care o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un alt stat este declarată executorie este uneori denumit „exequatur”. Cererea de încuviințare a executării se prezintă instanței competente din statul membru în care se dorește recunoașterea și executarea hotărârii. Instanțele desemnate de către statele membre

în acest scop se regăsesc în lista 1⁽¹⁷⁾. Instanța sesizată declară, fără întârziere, că hotărârea este executorie în statul membru respectiv. Nici persoana împotriva căreia se solicită executarea, nici copilul nu au dreptul de a prezenta observații instanței în această etapă.

Părțile pot ataca această decizie. Calea de atac trebuie să fie înaintată instanțelor desemnate de statele membre în acest scop, care pot fi consultate în lista 2. Ambele părți pot prezenta observații instanței în această etapă.

2.5.3. Motive de refuz al recunoașterii unei hotărâri – articolul 22

Există motive limitate pentru care recunoașterea poate fi refuzată. Acestea sunt următoarele:

- recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice a statului membru de executare⁽¹⁸⁾;
- atunci când pârâțul nu s-a înfățișat în cazul în care actele de inițiere a procedurii nu i-au fost notificate sau comunicate în timp util pentru ca acesta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care pârâțul a acceptat hotărârea într-un mod neechivoc;
- hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-o acțiune între aceleași părți în statul membru în care se solicită recunoașterea sau
- hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-o acțiune între aceleași părți într-un stat terț, care este susceptibilă a fi recunoscută în statul membru în care se solicită recunoașterea.

(17) JO C 85, 23.3.2013, p. 6.

(18) A se vedea însă, în acest sens, articolul 25 din regulament și punctul 2.5.4.

2.5.4. Restricții privind revizuirea hotărârii de către instanța căreia i s-a prezentat cererea de recunoaștere

Instanța căreia i s-a prezentat cererea de recunoaștere nu poate:

- să controleze temeiul de competență al instanței din statul membru de origine care a pronunțat hotărârea – articolul 24;
- să aplice criteriul ordinii publice pentru normele privind competența prevăzute la articolele 3-7 din regulament – articolul 24;
- să refuze să recunoască hotărârea pe motiv că dreptul statului membru în care se solicită recunoașterea nu ar fi permis pronunțarea unei hotărâri în materie matrimonială pe baza unor fapte identice – articolul 25 sau
- în niciun caz, să revizuiască hotărârea pe fond – articolul 26.

2.5.5. Actele autentice – articolul 46

Un document întocmit sau înregistrat într-un stat membru ca act autentic care este executoriu în statul respectiv sau un acord care a fost încheiat și care este executoriu în statul membru în care a fost încheiat sunt recunoscute și declarate executorii într-un alt stat membru, la fel precum o hotărâre judecătorească⁽¹⁹⁾.

2.5.6. Legalizarea – articolul 52

Nu sunt necesare formalități de legalizare a documentelor referitoare la recunoașterea sau executarea hotărârilor în materie matrimonială, inclusiv o hotărâre judecătorească sau un certificat.

(19) Pentru o explicație generală a înțelesului noțiunii de „act autentic”, care descrie natura și efectul acestuia, a se vedea cauza CJUE *Unibank A/S/ Flemming G. Christensen*, C-260/97, Rec., 1999, p. I-3715 din 17 iunie 1999; există, de asemenea, o definiție care se regăsește în prezent la articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul privind obligațiile de întreținere – a se vedea trimiterea de la nota de subsol 8 de mai sus.

3. Materia răspunderii părintești

3.1. Domeniul de aplicare material

Regulamentul se referă la competență, recunoașterea și executarea hotărârilor

3.1.1. Aspectele reglementate de regulament

Regulamentul stabilește norme privind competența (capitolul II), recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești (capitolul III) și cooperarea dintre autoritățile centrale (capitolul IV) în materia răspunderii părintești. Acesta cuprinde norme specifice privind răpirea copiilor și drepturile de acces.

Regulamentul se aplică în toate cauzele referitoare la „atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești”

3.1.1.1. Care copii fac obiectul dispozițiilor regulamentului?

Spre deosebire de Convenția de la Haga din 1996 privind protecția copiilor (a se vedea capitolul 8 de mai jos), care se aplică în cazul copiilor cu vârsta de până la 18 ani, regulamentul nu stabilește o vârstă maximă a copiilor vizați de regulament, ci lasă ca acest aspect să fie stabilit conform dreptului intern. De notat că în Convenția de la Haga privind răpirea copiilor sunt vizați copiii cu vârsta de până la 16 ani. Deși hotărârile referitoare la răspunderea părintească au ca obiect, în majoritatea cazurilor, minori cu vârste mai mici de 18 ani, persoanele sub 18 ani pot face obiectul emancipării în temeiul dreptului intern, în special în cazul în care doresc să se căsătorească. Deciziile referitoare la astfel de persoane nu sunt considerate, în principiu, ca aparținând de materia „răspunderii părintești” și, prin urmare, nu intră în domeniul de aplicare al regulamentului.

3.1.1.2. Semnificația termenului „răspundere părintească” – articolul 1 alineatul (1) litera (b), articolul 1 alineatul (2) și articolul 2 alineatul (7)

Termenul „răspundere părintească” este definit în sens larg la articolul 1 alineatul (2) și acoperă toate drepturile și obligațiile unui titular al răspunderii părintești cu privire la persoana sau bunurile copilului. Astfel de drepturi și obligații pot apărea în temeiul unei hotărâri judecătorești, al unui act cu putere de lege sau al unui acord. Lista aspectelor care intră în sfera „răspunderii părintești”, în temeiul regulamentului, nu este exhaustivă, ci are doar titlu informativ.

Aceasta include:

- încredințarea și dreptul de vizită;
- tutela, curatela și instituțiile similare;
- desemnarea și atribuțiile unei persoane însărcinate să se ocupe de persoana sau bunurile copilului, să îl reprezinte sau să îl asiste;
- măsurile de protecție a copilului în ceea ce privește administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile copilului;
- plasarea copilului într-o familie substitutivă sau într-un centru de plasament.

Titularul răspunderii părintești poate fi o persoană fizică sau juridică.

Regulamentul se aplică „materiiilor civile”

3.1.1.3. Semnificația termenului „materie civilă” – articolul 1 alineatele (1) și (2) și considerentul 7

Regulamentul se aplică „materii civile”. Noțiunea de „materii civile” este definită pe larg în sensul regulamentului și acoperă toate aspectele enumerate la articolul 1 alineatul (2). În cazul în care un anumit aspect al răspunderii părintești constituie o măsură de „drept public”, în conformitate cu dreptul intern, cum ar fi plasarea unui copil într-o familie substitutivă sau într-un centru de plasament, se aplică dispozițiile regulamentului. Un exemplu în acest sens este prezentat în caseta de mai jos.

Întrebarea dacă plasarea unui copil într-o familie substitutivă aparține materiei civile în sensul regulamentului a fost analizată de CJUE în cauzele *C⁽²⁰⁾* și *A⁽²¹⁾*. În fiecare dintre cele două cauze, Curtea de Justiție a trebuit să stabilească dacă o astfel de plasare într-o familie substitutivă în temeiul dreptului public se poate încadra în domeniul de aplicare al regulamentului. Ambele cauze au rezultat din situații în care copiii au fost luați în grijă și plasați în familii substitutive.

În cauza *C*, doi copii au făcut obiectul unui ordin emis de către autoritățile de îngrijire a copilului din Suedia. La scurt timp după ce s-a emis ordinul, mama copiilor i-a dus în Finlanda și a încercat să împiedice executarea ordinului printr-un recurs la Curtea Supremă din Finlanda pe mai multe motive, inclusiv faptul că ordinul este în afara domeniului de aplicare

(20) Cauza C-435/06 *C*, Rep., 2007, p. I-10141; hotărârea a fost pronunțată la 27 noiembrie 2007.

(21) Cauza C-523/07 *A*, Rep., 2009, p. I-2805; hotărârea a fost pronunțată la 2 aprilie 2009.

al regulamentului, întrucât nu este vorba despre o cauză civilă, măsura fiind luată în temeiul dreptului public. CJUE a statuat că ordinul intră în domeniul de aplicare al regulamentului ca o cauză civilă în ceea ce privește atât partea referitoare la luarea în îngrijire a copiilor, cât și cea referitoare la plasarea copilului într-o familie substitutivă.

În cauza *A*, trei copii locuiau împreună cu mama lor și tatăl vitreg în Suedia. Aceștia s-au mutat în Finlanda pentru perioada verii și, ulterior, în același an, autoritățile finlandeze pentru protecția copilului au dispus luarea în îngrijire a copiilor și plasarea acestora într-o familie substitutivă pe motiv că mama lor și tatăl vitreg i-ar fi abandonat. Mama a făcut recurs împotriva deciziei la Curtea Supremă din Finlanda, printre altele, pe motiv că aceasta nu se încadra în definiția noțiunii de materii civile în sensul regulamentului. Instanța respectivă a înaintat cauza Curții de Justiție a Uniunii Europene în vederea interpretării regulamentului, iar aceasta din urmă a statuat că o decizie unică prin care se dispune luarea în îngrijire a unui copil și plasarea acestuia în afara familiei sale de origine, într-o familie substitutivă, este cuprinsă în noțiunea de „materii civile”, în sensul dispoziției respective, în cazul în care decizia în cauză a fost adoptată în contextul normelor de drept public privind protecția copilului.

Regulamentul se aplică măsurilor de protecție privind bunurile copilului

3.1.1.4. Măsurile referitoare la bunurile unui copil – articolul 1 alineatul (2) literele (c) și (e) și considerentul 9

În cazul în care un copil deține bunuri, ar putea fi necesar să se ia anumite măsuri, cum ar fi numirea unei persoane sau a unui organism pentru a asista și

a reprezenta copilul în ceea ce privește bunurile. Prin urmare, regulamentul se aplică oricăror măsuri de acest fel care ar putea fi necesare pentru gestionarea sau vânzarea bunurilor în cazul în care, de exemplu, părinții copilului sunt în litigiu în ceea ce privește o astfel de chestiune sau copilul devine orfan.

În schimb, măsurile care vizează bunurile unui copil, dar care nu se referă la răspunderea părintească nu sunt acoperite de regulament, ci de Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială („Regulamentul Bruxelles I”)⁽²²⁾. Este de competența judecătorului să evalueze, de la caz la caz, dacă o măsură privind bunurile unui copil se referă sau nu la răspunderea părintească.

3.1.2. Aspecte excluse din domeniul de aplicare al regulamentului

3.1.2.1. Aspecte cărora nu li se aplică dispozițiile regulamentului – articolul 1 alineatul (3) și considerentul 10

Articolul 1 alineatul (3) enumeră aspectele care sunt excluse din domeniul de aplicare al răspunderii părintești în sensul regulamentului, chiar dacă acestea pot fi strâns legate de răspunderea părintească (de exemplu, filiația, adopția, emanciparea, precum și numele și prenumele copilului). În timp ce regulamentul se aplică măsurilor de protecție privind copiii, acesta nu se aplică măsurilor luate ca urmare a faptelor penale săvârșite de către copii – a se vedea articolul 1 alineatul (3) litera (g) și considerentul 10.

(22) Trebuie să se menționeze faptul că o versiune reformată a Regulamentului „Bruxelles I” a fost adoptată și se va aplica de la 10 ianuarie 2015; a se vedea Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012; JO L 351, 20.12.2012, p. 1.

Regulamentul nu se aplică obligațiilor de întreținere

3.1.2.2. Obligațiile de întreținere – considerentul 11

Obligațiile de întreținere și răspunderea părintească sunt abordate frecvent în cadrul aceluiași negocieri sau proceduri judiciare între părinți. Cu toate acestea, obligațiile de întreținere nu sunt cuprinse în domeniul de aplicare al regulamentului, întrucât acestea sunt reglementate deja prin Regulamentul privind obligațiile de întreținere⁽²³⁾. Cu toate acestea, o instanță competentă în temeiul regulamentului are, în general, competența de a pronunța hotărâri în materie de obligații de întreținere, de asemenea, în temeiul articolului 3 litera (d) din Regulamentul privind obligațiile de întreținere. Dispoziția respectivă permite unei instanțe care deține competența de a judeca o cauză privind răspunderea părintească să pronunțe hotărâri în materie de întreținere, de asemenea, în cazul în care chestiunea respectivă este conexă cauzei în materia răspunderii părintești.

Deși cele două aspecte ar fi abordate în cadrul aceleiași proceduri, hotărârea rezultată ar fi recunoscută și executată în conformitate cu norme diferite. Partea din hotărâre referitoare la obligațiile de întreținere ar fi recunoscută și executată într-un alt stat membru în conformitate cu normele din Regulamentul privind obligațiile de întreținere, în timp ce partea din hotărâre referitoare la răspunderea părintească ar fi recunoscută și executată în conformitate cu normele din Regulamentul Bruxelles Ila.

Regulamentul se aplică tuturor hotărârilor în materia răspunderii părintești

(23) A se vedea nota de subsol 8 de mai sus.

3.1.3. Care hotărâri intră în domeniul de aplicare al regulamentului? – articolul 1 alineatul (1) litera (b) și considerentul 5

Spre deosebire de precedentul Regulament Bruxelles II, regulamentul actual se aplică tuturor hotărârilor pronunțate de o instanță a unui stat membru în materia răspunderii părintești, indiferent dacă părinții sunt/au fost sau nu căsătorii și indiferent dacă părțile aflate în litigiu sunt sau nu ambele părinți biologici ai copilului în cauză.

Regulamentul nu se limitează la hotărârile judecătorești

3.1.3.1. Semnificația termenului „hotărâre judecătorească” – articolul 2 alineatele (1) și (4)

Regulamentul se aplică hotărârilor judecătorești, oricare ar fi denumirea acestora (inclusiv „decizie”, „sentință” sau „ordonanță”). Mai mult, acesta nu se limitează la hotărârile pronunțate de instanțe, ci se aplică oricărei decizii emise de o autoritate care are competență în domeniile care intră sub incidența regulamentului, cum ar fi autoritățile sociale și de protecție a copilului.

Regulamentul se aplică „actelor autentice”

3.1.3.2. Actele autentice – articolul 46

De asemenea, regulamentul se aplică documentelor care au fost întocmite oficial sau înregistrate ca fiind „acte autentice” și care sunt executorii în statul membru în care au fost întocmite sau înregistrate. Astfel de documente, care trebuie să fie recunoscute și declarate executorii în alte

state membre în aceleași condiții precum o hotărâre judecătorească, includ, de exemplu, documente întocmite de către sau în fața notarilor, precum și documente care sunt înregistrate în registrele publice⁽²⁴⁾.

Regulamentul se aplică acordurilor dintre părți

3.1.3.3. Acordurile – articolul 46 și articolul 55 litera (e)

O altă dispoziție importantă a regulamentului constă în faptul că acesta vizează, de asemenea, acordurile încheiate între părți, în măsura în care acestea sunt executorii în statul membru în care au fost încheiate. Scopul acestei dispoziții este de a sprijini politica conform căreia este de preferat, în interesul copiilor, să se încurajeze părțile să ajungă la un acord în materia răspunderii părintești prin negocieri, de preferință în afara instanței.

Prin urmare, un acord trebuie să fie recunoscut și executoriu în alte state membre în aceleași condiții precum o hotărâre judecătorească, cu condiția ca acesta să fie executoriu în statul membru în care este încheiat, indiferent dacă este vorba despre un acord privat între părți sau un acord încheiat în fața unei autorități. Aceasta este, de asemenea, în concordanță cu dispozițiile articolului 55 litera (e), conform cărora autoritățile centrale ar trebui să faciliteze acordurile între titularii răspunderii părintești, prin mediere sau alte mijloace, și să faciliteze comunicarea transfrontalieră în acest scop.

Regulamentul nu împiedică instanțele să ia măsuri provizorii, inclusiv măsuri asiguratorii, în cazurile urgente

(24) A se vedea, de asemenea, nota de subsol 19 de mai sus.

3.1.3.4. Măsuri provizorii și asiguratorii – articolul 20

Articolul 20 stipulează clar faptul că dispozițiile regulamentului nu împiedică o instanță să ia măsuri provizorii, inclusiv măsuri asiguratorii, în conformitate cu legislația sa națională, în ceea ce privește un copil aflat pe teritoriul său, chiar dacă, în temeiul regulamentului, o instanță dintr-un alt stat membru este competentă pentru soluționarea cauzei pe fond.

Prin urmare, ca bună practică și pentru a pune în evidență temeiurile de competență pe baza cărora o instanță ia o măsură în temeiul articolului 20, se sugerează că, ori de câte ori o instanță procedează astfel, aceasta ar trebui să indice *in limine* în hotărârea judecătorească prin care se dispune luarea măsurilor dacă are sau nu competență pe fondul cauzei în temeiul regulamentului⁽²⁵⁾.

O astfel de măsură poate fi luată de către o instanță sau de către o autoritate care are competență materială în chestiunile care intră în domeniul de aplicare al regulamentului [articolul 2 alineatul (1)]. O autoritate pentru bunăstare socială, protecția copilului sau tineret poate, de exemplu, să aibă competența de a adopta măsuri provizorii în conformitate cu dreptul intern.

Articolul 20 nu conține o normă de atribuire a competenței. Prin urmare, măsurile provizorii încetează să producă efecte atunci când instanța competentă a dispus măsurile pe care le consideră corespunzătoare.

(25) Pentru observații cu privire la nevoia de claritate în ceea ce privește temeiul de competență pe baza căruia o instanță ia măsuri provizorii și asiguratorii, a se vedea cauza C-256/09, *Bianca Purrucker/Guillermo Valles Perez, Rep.*, 2010, p. I-7353, în special punctele 70-76.

Exemplu:

O familie călătorește cu autoturismul din statul membru A în statul membru B în vacanța de vară. Odată ajunși în statul membru B, aceștia sunt victime ale unui accident de circulație și sunt toți răniți. Copilul este doar ușor rănit, însă ambii părinți ajung la spital în stare de comă. Autoritățile statului membru B trebuie să ia urgent anumite măsuri provizorii în vederea protejării copilului, care nu are nicio rudă în statul membru B. Faptul că instanțele judecătorești din statul membru A au competență materială în temeiul regulamentului nu împiedică instanțele sau autoritățile competente din statul membru B să decidă, cu titlu provizoriu, luarea de măsuri în vederea protejării copilului. Măsurile respective încetează să se aplice de îndată ce instanțele din statul membru A au luat măsurile pe care le consideră adecvate.

3.2. Instanțele cărui stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești?

3.2.1. Sistemul de norme privind competența în materia răspunderii părintești

Dispozițiile articolelor 8-10, 12 și 13 stabilesc un sistem de norme privind competența pentru a determina temeiurile în baza cărora instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești. Normele respective nu desemnează instanțele care sunt competente în cadrul statelor membre, acest aspect fiind reglementat de legislația națională relevantă. Mai multe informații cu privire la aceasta pot fi consultate pe site-urile internet ale Rețelei Judiciare Europene⁽²⁶⁾.

(26) <https://e-justice.europa.eu/home.do>.

3.2.2. Analiza de către instanță a competenței în materia răspunderii părintești

Atunci când o instanță este sesizată cu un litigiu referitor la un aspect legat de răspunderea părintească, aceasta trebuie să efectueze analiza următoare:

Are instanța sesizată competență în temeiul normei generale prevăzute la articolul 8?

▼ DA

Au instanțele dintr-un alt stat membru competență prelevantă în temeiul articolelor 9, 10 sau 12?

▼ DA

Instanța sesizată trebuie să își decline competența în temeiul articolului 17.

▼ NU

Este instanța respectivă competentă în temeiul articolelor 9-10, 12 sau 13?

▼ NU

În aplicarea articolului 17, are competență o instanță dintr-un alt stat membru în temeiul regulamentului?

▼ DA

În aplicarea articolului 17, instanța sesizată trebuie să se declare, din oficiu, incompetentă.

▼ NU

În conformitate cu articolul 14, în cazul în care nicio instanță nu este competentă în temeiul articolelor 8-10, 12 sau 13, instanța poate să exercite orice competențe care îi sunt atribuite în temeiul dreptului său intern („competență reziduală”).

Se sugerează că instanțele ar trebui, ca o bună practică, să indice întotdeauna clar în hotărârile lor temeiul pe care și-au fundamentat competența în materia răspunderii părintești⁽²⁷⁾.

3.2.3. Norma generală privind competența – articolul 8 și considerentul 12

3.2.3.1. Statul reședinței obișnuite a copilului

Principiul fundamental al normelor privind competența prevăzute de regulament în materia răspunderii părintești este că cel mai adecvat forum este instanța relevantă din statul membru în care se află reședința obișnuită a copilului. Conceptul de „reședință obișnuită” a fost utilizat din ce în ce mai mult în ultimii ani drept factor de legătură în actele internaționale, în special cele care privesc dreptul familiei.

Reședința obișnuită nu este definită în regulament. Semnificația termenului ar trebui interpretată în conformitate cu obiectivele și scopurile regulamentului.

Trebuie subliniat că interpretarea noțiunii de reședință obișnuită nu este determinată prin trimitere la noțiunea de reședință obișnuită prevăzută într-un anumit drept intern, ci ar trebui să beneficieze de o semnificație „autonomă” în temeiul și în sensul legislației Uniunii Europene. Faptul dacă, într-un anumit caz, un copil își are sau nu reședința obișnuită într-un anumit stat membru trebuie să fie stabilit de către instanță în fiecare caz în parte, pe baza faptelor care se aplică situației copilului respectiv.

(27) A se vedea cauza C-256/09, *Bianca Purucker/Guillermo Valles Perez*, citată mai sus la nota de subsol 25.

3.2.3.2. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene privind interpretarea noțiunii de reședință obișnuită

Uneori poate fi dificil să se stabilească unde își are reședința obișnuită un copil, în special în cazul în care există deplasări frecvente dintr-un stat membru în altul sau traversarea unei frontiere internaționale s-a efectuat relativ recent. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a oferit o serie de orientări cu privire la elementele de care ar trebui să se țină seama pentru a stabili reședința obișnuită a unui copil în sensul regulamentului.

A - Cauza C-523/07

În hotărârea sa pronunțată la 2 aprilie 2009 în cauza C-523/07, „A”⁽²⁸⁾, instanța a afirmat că „reședința obișnuită” a copilului, în sensul articolului 8 alineatul (1) din regulament, trebuie să fie stabilită pe baza tuturor circumstanțelor specifice fiecărui caz în parte. În cauza menționată, copiii au fost duși de către părinții lor dintr-un stat membru în altul și au fost luați în îngrijire la scurt timp după mutare. Întrebarea ridicată a fost dacă reședința obișnuită a copiilor s-a schimbat, de asemenea, chiar dacă s-a scurs un interval de timp relativ scurt – câteva săptămâni.

Curtea a analizat circumstanțele și a declarat că simpla prezență fizică nu este suficientă pentru a stabili reședința obișnuită în sensul

(28) Cauza C-523/07 A, Rep., 2009, p. I-2805; hotărârea a fost pronunțată la 2 aprilie 2009.

articolului 8 din regulament. Pe lângă prezența fizică a copilului într-un stat membru, trebuie să se țină seama, de asemenea, de alți factori care sunt susceptibili să demonstreze că o astfel de prezență nu are în niciun caz un caracter temporar sau ocazional și că reședința copilului exprimă o anumită integrare într-un mediu social și familial. În acest scop, trebuie să se țină seama, în special, de durata, regularitatea, condițiile și motivele șederii pe teritoriul unui stat membru și ale mutării familiei în statul respectiv, de cetățenia copilului, de locul și condițiile de frecventare a școlii, de cunoștințele lingvistice, precum și de raporturile familiale și sociale ale copilului în statul respectiv.

Intenția părinților de a se stabili permanent împreună cu copilul într-un alt stat membru, exprimată prin anumite măsuri tangibile, cum ar fi achiziționarea sau închirierea unei locuințe în statul membru gazdă, poate constitui un indiciu al transferului reședinței obișnuite. Un alt indiciu poate fi reprezentat de depunerea unei cereri pentru obținerea unei locuințe sociale la serviciile relevante ale statului respectiv.

Instanța a concluzionat că este de competența instanței naționale să determine reședința obișnuită a copilului, ținând seama de toate circumstanțele specifice fiecărui caz în parte.

Mercredi – cauza C-497/10

În hotărârea sa pronunțată la 22 decembrie 2010 în cauza *Mercredi*⁽²⁹⁾, instanța a reluat declarația din cauza „A”, afirmând că noțiunea de

(29) Cauza C-479/10 PPU, Rep., 2010, p. I-0000, hotărârea a fost pronunțată la 22 decembrie 2010.

„reședință obișnuită” în sensul articolelor 8 și 10 din regulament trebuie să fie interpretată în sensul că o astfel de reședință corespunde locului care exprimă un anumit grad de integrare a copilului într-un mediu social și familial.

Cauza viza o fetiță care avea vârsta de doar două luni în momentul în care a fost dusă de către mama sa din Anglia în Franța. Mama a intentat o acțiune separată în Franța la aproximativ două săptămâni după introducerea acțiunii la Londra. Instanța engleză a deferit cauza Curții de Justiție a Uniunii Europene care, în hotărârea sa, a început prin a declara că criteriul de determinare a competenței unei instanțe dintr-un stat membru în materia răspunderii părintești privind un copil care se deplasează în mod legal în alt stat membru este reședința obișnuită a copilului în momentul în care instanța este sesizată.

Curtea a continuat prin a afirma că, întrucât articolele din regulament care se referă la „reședința obișnuită” nu fac nicio trimitere specifică la dreptul statelor membre pentru a determina semnificația și domeniul de aplicare al noțiunii menționate, acestea trebuie stabilite ținând seama de contextul dispozițiilor regulamentului și de obiectivul urmărit de acesta, în special obiectivul enunțat la considerentul 12, conform căruia temeiurile de competență stabilite în regulament sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului, în special de criteriul proximității.

Curtea a adăugat că vârsta copilului este susceptibilă să aibă o importanță deosebită. Curtea a declarat în continuare că, de regulă, mediul unui copil de vârstă mică este, în mod esențial, un mediu social

și familial, determinat de persoana (persoanele) de referință cu care trăiește copilul, care îl au în fapt în îngrijire și se ocupă de acesta.

Mediul respectiv este esențial în stabilirea locului în care se află reședința obișnuită a copilului și este compus din diferiți factori care variază în funcție de vârsta copilului, astfel încât factorii care trebuie luați în considerare în cazul unui copil de vârstă școlară nu sunt aceiași cu factorii care trebuie analizați în cazul unui copil de vârstă mai mică sau mai mare.

Curtea a adăugat că, atunci când în litigiu se află situația unui copil de vârstă mică ce locuiește de numai câteva zile cu mama sa într-un stat membru, altul decât cel în care are reședința obișnuită, în care a fost deplasat, trebuie să fie luate în considerare mai ales, pe de o parte, durata, regularitatea, condițiile și motivele șederii pe teritoriul respectivului stat membru și ale mutării mamei în statul respectiv și, pe de altă parte, dată fiind în special vârsta copilului, originile geografice și familiale ale mamei, precum și raporturile familiale și sociale pe care aceasta și copilul le au în acel stat membru.

La fel precum în cauza „A”, Curtea a susținut că este de competența instanței naționale să determine reședința obișnuită a copilului, ținând seama de ansamblul împrejurărilor de fapt specifice fiecărui caz în parte.

3.2.3.3. Dobândirea unei noi reședințe obișnuite

În cazul în care un copil se mută dintr-un stat membru în altul, cu excepția situației în care acest lucru are loc ca urmare a unei deplasări sau rețineri

ilicite⁽³⁰⁾, dobândirea reședinței obișnuite în „noul” stat membru ar trebui, în principiu, să coincidă cu „pierderea” reședinței obișnuite în statul membru anterior. După examinarea elementelor de fapt din fiecare caz în parte, instanța va stabili dacă minorul în cauză a dobândit reședința obișnuită în „noul” stat membru și, dacă răspunsul este afirmativ, în ce moment a survenit acest lucru.

Deși utilizarea adjectivului „obișnuită” ar putea să indice că trebuie să se confirme o anumită durată de ședere înainte ca reședința să fie calificată drept „obișnuită”, nu ar trebui să se excludă situația în care un copil poate dobândi reședința obișnuită într-un stat membru chiar în ziua sosirii sale în statul respectiv sau la scurt timp după aceasta.

Problema competenței judiciare se stabilește în momentul în care instanța este sesizată cu acțiunea. Odată ce instanța competentă este sesizată, în principiu, aceasta își păstrează competența inclusiv în cazul în care copilul dobândește reședința obișnuită într-un alt stat membru în cursul procedurii (conform principiului *perpetuatio fori*). Prin urmare, o schimbare a reședinței obișnuite a copilului în timpul procedurii nu implică, în sine, modificarea competenței într-o cauză pendinte.

Cu toate acestea, dacă este în interesul copilului, articolul 15 prevede posibilitatea transferării cauzei, sau a unei părți a acesteia, sub rezerva anumitor condiții, de la instanța competentă să soluționeze cauza pe fond la o instanță din statul membru în care s-a mutat copilul⁽³¹⁾.

(30) A se vedea capitolul 4.

(31) A se vedea punctul 3.3.

3.2.4. Excepții de la regula generală

Articolele 9, 10, 12 și 13 stabilesc excepții de la regula generală, indicând cazurile în care pot fi competente instanțe din alt stat membru decât cel în care copilul își are reședința obișnuită.

3.2.4.1. Menținerea competenței corespunzătoare fostei reședințe obișnuite a copilului – articolul 9

În cazul în care un copil se mută dintr-un stat membru în altul, adesea este necesar să se revizuiască drepturile de vizită sau alte modalități de contact, pentru a le adapta noilor circumstanțe. Contextul de politică al normei de la articolul 9 este acela că titularii răspunderii părintești sunt încurajați să se pună de acord cu privire la adaptările necesare ale drepturilor și condițiilor de vizită stabilite anterior înainte să se producă mutarea și, în cazul în care acest lucru se dovedește imposibil, să se adreseze instanței din țara reședinței obișnuite anterioare a copilului pentru a soluționa litigiul.

Aceasta nu împiedică în niciun fel o persoană să se deplaseze în interiorul Uniunii Europene, însă oferă o garanție că persoana în cauză, care nu mai poate exercita aceleași drepturi de acces ca înainte, nu are obligația să sesizeze instanțele din noul stat membru, ci poate solicita o ajustare corespunzătoare a drepturilor de vizită în fața instanței care le-a acordat, pe o perioadă de trei luni de la mutare. Instanțele din noul stat membru nu au competență în materie de drepturi de viză în cursul acestui termen.

3.2.4.2. Articolul 9 face obiectul următoarelor condiții:

3.2.4.2.1. Drepturile de vizită care urmează să fie modificate trebuie să fi fost acordate printr-o hotărâre judecătorească.

Articolul 9 se aplică numai în situația în care se dorește modificarea unei hotărâri anterioare privind drepturile de vizită, pronunțată de instanțele judecătorești dintr-un stat membru înainte de mutarea copilului. În cazul în care drepturile de vizită nu au fost acordate printr-o hotărâre, nu se aplică articolul 9, ci celelalte norme privind competența. Prin urmare, instanțele din „noul” stat membru ar avea competență, în temeiul articolului 8, pentru a pronunța hotărâri cu privire la drepturile de vizită de îndată ce copilul a dobândit reședința obișnuită în noul stat.

3.2.4.2.2. Se aplică numai deplasărilor „legale” ale unui copil dintr-un stat membru în altul.

Semnificația termenului de deplasare „legală” trebuie să fie stabilită în conformitate cu orice hotărâre judecătorească sau cu legea aplicată în statul membru de origine (inclusiv noamele sale de drept internațional privat). O astfel de deplasare poate avea loc în cazul în care titularului răspunderii părintești i se permite să se mute, împreună cu copilul, într-un alt stat membru, fără consimțământul celui alt titular al răspunderii părintești sau în cazul în care consimțământul a fost acordat. În cazul în care copilul este mutat ca urmare a unei deplasări ilegale, eventual prin decizia unilaterală a unui titular al răspunderii părintești, nu se aplică articolul 9, ci articolul 10⁽³²⁾. În cazul în care, pe de altă parte, o schimbare a reședinței obișnuite a copilului rezultă în

(32) A se vedea punctul 4.2.

urma mutării legale a acestuia într-un alt stat membru, articolul 9 se aplică în cazul în care condițiile suplimentare stabilite mai jos sunt îndeplinite.

3.2.4.2.3. Se aplică numai pe parcursul unei perioade de trei luni după mutarea copilului.

Perioada de trei luni trebuie să fie calculată începând cu data la care copilul s-a deplasat fizic din statul membru de origine către „noul” stat membru. Data mutării nu ar trebui să fie confundată cu data la care copilul dobândește reședința obișnuită în „noul” stat membru. În cazul în care o instanță din statul membru de origine este sesizată după expirarea termenului de trei luni de la data mutării, aceasta nu este competentă în temeiul articolului 9.

3.2.4.2.4. Copilul trebuie să fi dobândit reședința obișnuită în „noul” stat membru în perioada menționată de trei luni.

Articolul 9 nu se aplică decât în cazul în care copilul a dobândit reședința obișnuită în „noul” stat membru în perioada menționată de trei luni. În cazul în care copilul nu a dobândit reședința obișnuită în statul respectiv în perioada menționată, instanțele din statul membru de origine și-ar menține competența, în principiu, în temeiul articolului 8. De notat că, în cazul în care copilul, după ce a părăsit statul membru „anterior” și după ce a încetat să mai aibă reședința obișnuită acolo, nu a dobândit o reședință obișnuită în „noul” stat membru, nu numai că articolul 9 nu se aplică, ci competența nu poate fi întemeiată nici pe articolul 8. În acest caz, se pot invoca dispozițiile articolului 13, pentru a conferi competență instanțelor din statul membru în care este prezent copilul.

3.2.4.2.5. Titularul drepturilor de vizită trebuie să aibă încă reședința obișnuită în statul membru de origine.

În cazul în care titularul drepturilor de vizită a încetat să aibă reședința obișnuită în statul membru de origine, nu se aplică articolul 9, ci instanțele din noul stat membru devin competente după ce copilul a dobândit reședința obișnuită acolo.

3.2.4.2.6. Titularul drepturilor de vizită trebuie să nu fi acceptat schimbarea de competență.

Întrucât scopul acestei dispoziții este de a garanta că titularul drepturilor de vizită poate continua să sesizeze instanțele statului membru în care își are reședința obișnuită timp de trei luni după mutarea copilului în „noul” stat membru, articolul 9 nu se aplică dacă acesta este pregătit să accepte competența dobândită de instanțele din „noul” stat membru.

Prin urmare, în cazul în care titularul drepturilor de vizită participă la o procedură în fața unei instanțe din „noul” stat membru fără a contesta competența instanței respective, articolul 9 nu se aplică, iar instanța noului stat membru își exercită competența în temeiul articolului 8. Rezultă că articolul 9 nu împiedică titularul drepturilor de vizită să sesizeze instanțele din „noul” stat membru în vederea reexaminării chestiunii drepturilor de vizită.

3.2.4.2.7. Nu împiedică instanțele din noul stat membru să pronunțe hotărâri cu privire la alte chestiuni decât drepturile de vizită.

Articolul 9 se referă numai la competența de a pronunța hotărâri cu privire la drepturile de vizită, însă acesta nu se aplică altor aspecte legate de răspunderea părintească, cum ar fi drepturile privind încredințarea.

Prin urmare, articolul 9 nu împiedică un titular al răspunderii părintești care s-a mutat împreună cu copilul său într-un „nou” stat membru să sesizeze instanțele din statul membru respectiv cu privire la orice altă chestiune legată de răspunderea părintească, în cursul perioadei de trei luni după mutare.

3.2.4.2.8. *Menținerea competenței instanțelor de la fosta reședință obișnuită a copilului (articolul 9)*

A fost pronunțată o hotărâre privind drepturile de vizită de către instanțele din statul membru părăsit de copil („statul membru de origine”)?

▶
NU

Articolul 9 nu se aplică, însă instanțele din celălalt stat membru devin competente în momentul în care copilul dobândește reședința obișnuită acolo, în conformitate cu articolul 8.

▼ DA

A fost copilul mutat în mod legal din statul membru de origine într-un alt stat membru („noul stat membru”)?

▶
NU

În cazul în care deplasarea este ilegală, articolul 9 nu se aplică. În schimb, se aplică normele privind răpirea copiilor.

▼ DA

A dobândit copilul reședința obișnuită în noul stat membru în perioada stabilită de 3 luni?

▶
NU

Articolul 9 nu se aplică. În cazul în care copilul are încă reședința obișnuită în statul membru de origine după 3 luni, instanțele din statul membru respectiv rămân competente, în conformitate cu articolul 8.

▼ DA

Are încă titularul drepturilor de vizită reședința obișnuită în statul membru de origine?

▶
NU

Articolul 9 nu se aplică.

▼ DA

A participat titularul drepturilor de vizită la procedura în fața instanțelor din noul stat membru noi fără a le contesta competența?

▶
NU

Se aplică articolul 9.

▼ DA

Articolul 9 nu se aplică.

3.2.5. Competența judiciară în cazuri de răpire a copilului – articolul 10

În cazurile de răpire a copilului, competența este reglementată printr-o normă specială⁽³³⁾.

3.2.6. Prorogarea de competență – articolul 12

3.2.6.1. Posibilitatea limitată de a alege o instanță

Regulamentul introduce o posibilitate, limitată și supusă anumitor condiții specifice, de a sesiza o instanță dintr-un alt stat membru decât cel în care copilul își are reședința obișnuită în orice chestiune privind răspunderea părintească, atunci când respectiva chestiune este conexă unei acțiuni de divorț pendinte sau în cazul în care copilul are o legătură strânsă cu statul membru respectiv. Ar trebui remarcat că articolul 12 nu se aplică pentru a crea un temei de atribuire a competenței în lipsa unei modalități de aplicare astfel cum este prevăzută la alineatul (1) sau alineatul (3).

3.2.6.2. Articolul 12 se referă la două situații diferite:

Cazul 1:

3.2.6.2.1. Competența unei instanțe de divorț în materia răspunderii părintești

ARTICOLUL 12 ALINEATELE (1) ȘI (2)

În cazul în care o acțiune de divorț este pendinte în fața unei instanțe dintr-un stat membru, instanța respectivă are, de asemenea, competența de a soluționa orice chestiune în materia răspunderii părintești care este conexă acțiunii de divorț respective, inclusiv în cazul în care copilul vizat nu are reședința obișnuită în statul membru în cauză. Aceasta se aplică indiferent dacă minorul este sau nu copilul comun al soților. Aceasta se aplică, de asemenea, în cazul în care o astfel de instanță a fost sesizată cu o cerere de separare sau de anulare a căsătoriei.

Instanța de divorț este competentă dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- cel puțin unul dintre soți exercită răspunderea părintească asupra copilului;
- soții și toți titularii răspunderii părintești acceptă competența instanței de divorț, fie prin acceptarea expresă, fie prin comportamentul neechivoc; acest aspect ar trebui să fie stabilit de către instanță în momentul în care aceasta a fost sesizată;

(33) A se vedea punctul 4.2.

- competența instanței este în interesul superior al copilului.

Competența instanței de divorț încetează de îndată ce:

- hotărârea de admitere sau de respingere a divorțului a devenit definitivă;
- se pronunță o hotărâre definitivă în cadrul procedurii privind răspunderea părintească, care era încă pendinte în momentul în care hotărârea de divorț a devenit definitivă;
- procedurile privind divorțul și răspunderea părintească s-au încheiat din alt motiv (de exemplu, atunci când acțiunea de divorț și acțiunea în materia răspunderii părintești sunt retrase).

N.B. Autorii legislației nu au intenționat să facă nicio distincție între termenii „superior interests of the child” (interesul superior al copilului) [articolul 12 alineatul (1) litera (b)] și „best interests of the child” [articolul 12 alineatul (3) litera (b)], în versiunea în limba engleză. Alte versiuni lingvistice ale regulamentului utilizează o formulare identică în ambele alineate.

Cazul 2:

3.2.6.2.2. *Competența unei instanțe dintr-un stat membru cu care copilul are o legătură strânsă*⁽³⁴⁾

ARTICOLUL 12 ALINEATUL (3)

Instanțele judecătorești dintr-un stat membru sesizate cu o acțiune alta decât de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei, conform temeiului de competență de la articolul 3, sunt, de asemenea, competente în materia răspunderii părintești, inclusiv în cazul în care copilul nu are reședința obișnuită în statul membru respectiv, cu condiția ca următoarele condiții să fie îndeplinite:

(34) De remarcat că, la momentul redactării, era depusă la Curtea de Justiție a Uniunii Europene o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, care este relevantă pentru interpretarea articolului 12 alineatul (3); a se vedea cauza C-656/13 (2014/C85/19); este vorba despre o cerere din partea Nejvyšší soud České republiky (Republica Cehă), introdusă la 12 decembrie 2013 – în cauza *L/M, R și K*; în cerere se ridică întrebarea dacă articolul 12 alineatul (3) conferă competență pentru acțiunile în materia răspunderii părintești, chiar și în cazul în care nu există alte acțiuni conexe pendinte (mai precis, „alte acțiuni decât cele menționate la alineatul (1)”).
Court of Appeal (England and Wales) (Civil Division) (Regatul Unit) a depus o altă cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare cu privire la articolul 12 alineatul (3) la 2 august 2013 în cauza C-436/13, *E/B*; în acest caz, prima întrebare este dacă, în cazul în care a avut loc o prorogare de competență a unei instanțe dintr-un stat membru în temeiul articolului 12 alineatul (3) în legătură cu aspecte privind răspunderea părintească, respectiva prorogare de competență produce efecte numai până la pronunțarea unei hotărâri cu autoritate de lucru judecat în procedura respectivă sau continuă și după pronunțarea unei astfel de hotărâri?

- Copilul are o legătură strânsă cu statul membru în cauză, în special datorită faptului că unul dintre titularii răspunderii părintești își are reședința obișnuită acolo sau copilul este resortisant al statului respectiv. Aceste condiții nu sunt exclusive, fiind posibil să se stabilească o legătură pe alte criterii.
- Toate părțile la procedură acceptă competența instanțelor respective în mod expres sau în orice alt mod neechivoc în momentul în care instanța este sesizată (cu alte cuvinte, o cerință echivalentă cu cea din situația 1).
- Competența este în interesul superior al copilului (din nou, o cerință echivalentă cu cea menționată la articolul 12 alineatul (1) litera (b) – a se vedea, de asemenea, N.B. de mai sus, la sfârșitul punctului 3.2.6.2.1).

3.2.6.2.3. Competența în temeiul articolul 12, în cazul în care un copil își are reședința obișnuită într-un stat terț care nu este parte la Convenția de la Haga din 1996 – articolul 12 alineatul (4)

În conformitate cu articolul 12 alineatul (4), competența atribuită în temeiul articolul 12 este considerată a fi în „interesul superior al copilului”, atunci când copilul în cauză își are reședința obișnuită într-un stat terț care nu este parte la Convenția de la Haga din 1996 privind protecția copilului⁽³⁵⁾, în special în cazul în care se dovedește imposibilă organizarea de proceduri în statul terț în cauză.

Astfel, de exemplu, opțiunea prorogării limitate care permite unei părți să aleagă să sesizeze o instanță dintr-un stat membru în care copilul nu își are reședința obișnuită, dar cu care copilul are totuși o legătură semnificativă, este extinsă la situațiile în care copilul își are reședința obișnuită pe teritoriul unui astfel de stat terț. Instanțele statului membru respectiv sunt competente numai în cazul în care competența lor a fost acceptată în mod neechivoc de către toate părțile la data sesizării instanței și este în interesul superior al copilului.

3.2.7. Prezența copilului – articolul 13

În cazul în care se dovedește imposibil să se stabilească reședința obișnuită a copilului, iar articolul 12 nu se aplică, articolul 13 permite unui judecător dintr-un stat membru să decidă cu privire la chestiuni în materia răspunderii părintești în ceea ce privește copiii care sunt prezenți în statul membru respectiv.

3.2.8. Competența reziduală – articolul 14

În cazul în care nicio instanță nu este competentă în temeiul articolelor 8-13, instanța poate să-și întemeieze competența pe propriile norme naționale de drept internațional privat. Astfel de hotărâri trebuie să fie recunoscute și declarate executorii în alte state membre în conformitate cu normele prevăzute în regulament.

(35) A se vedea capitolul 8.

3.3. Trimiterea la o instanță mai bine plasată pentru a soluționa cauza – articolul 15⁽³⁶⁾

3.3.1. În ce condiții este posibil să se transfere o cauză în temeiul articolului 15?

Regulamentul conține o normă inovatoare care permite, cu titlu de excepție, instanței care este sesizată cu o cauză și care are competența pe fond, să o transfere unei instanțe dintr-un alt stat membru în cazul în care aceasta din urmă este mai bine plasată pentru a soluționa cauza. Instanța poate transfera întreaga cauză sau o anumită parte a acesteia.

În conformitate cu norma generală, competența aparține instanțelor din statul membru în care copilul avea reședința obișnuită la momentul în care instanța a fost sesizată (articolul 8). Prin urmare, competența judiciară nu se deplasează în mod automat în cazul în care copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru în timpul desfășurării acțiunii în fața instanței.

Cu toate acestea, pot exista circumstanțe în care, în mod excepțional, instanța care a fost sesizată („instanța de origine”) nu este cel mai bine plasată pentru a soluționa cauza. În astfel de împrejurări, articolul 15 permite ca instanța de origine să transfere cauza instanței unui alt stat membru, cu condiția ca acest lucru să fie în interesul superior al copilului.

Odată ce o cauză a fost transferată către instanța dintr-un alt stat membru, aceasta nu poate fi transferată mai departe către o a treia instanță (considerentul 13).

Transferul este supus următoarelor condiții:

Copilul trebuie să aibă o „legătură specială” cu celălalt stat membru. Articolul 15 alineatul (3) enumeră cele cinci situații în care există o astfel de legătură, în conformitate cu regulamentul:

- copilul a dobândit reședința obișnuită în celălalt stat membru ulterior sesizării instanței de origine;
- celălalt stat membru este statul în care se află fosta reședință obișnuită a copilului;
- copilul este resortisant al celui alt stat membru;
- celălalt stat membru este reședința obișnuită a unui titular al răspunderii părintești;
- copilul deține bunuri în celălalt stat membru și cauza se referă la măsurile de protecție a copilului în ceea ce privește administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile respective.

De asemenea, cele două instanțe trebuie să fie convinse că un transfer este în interesul superior al copilului. Judecătorii ar trebui să coopereze pentru a evalua acest aspect pe baza „circumstanțelor specifice ale cauzei”, fie prin comunicare directă, fie prin intermediul autorităților centrale respective.

(36) A se vedea nota de subsol 34 de mai sus; în cauza citată la nota de subsol E/B, Curții de Justiție a Uniunii Europene i s-a adresat o a doua întrebare, de data aceasta în ceea ce privește efectele articolului 15, și anume: „Articolul 15..... permite instanțelor dintr-un stat membru să transfere competența în cazul în care nu există nicio procedură în curs cu privire la copil?” La momentul redactării ghidului, CJUE nu pronunțase încă o hotărâre.

3.3.2. Cine inițiază transferul?

Transferul poate avea loc:

- la cererea uneia dintre părți;
- din oficiu, în cazul în care cel puțin una dintre părți este de acord;
- la solicitarea unei instanțe dintr-un alt stat membru, în cazul în care cel puțin una dintre părți este de acord.

3.3.3. Ce procedură se aplică?

O instanță care primește o cerere de transfer sau care dorește să transfere cauza din oficiu are două opțiuni:

- **poate să suspende procedura și să invite părțile să depună o cerere la instanța judecătorească din celălalt stat membru sau**
- **poate solicita în mod direct instanței din celălalt stat membru să preia cauza.**

În primul caz, instanța statului membru de origine stabilește un termen-limită până la care părțile trebuie să sesizeze instanțele din celălalt stat membru. În cazul în care părțile nu sesizează o astfel de instanță în termenul stabilit, cauza nu este transferată și instanța de origine continuă să își exercite competența. Regulamentul nu prevede un termen-limită specific, însă acesta ar trebui să fie suficient de scurt pentru a garanta că transferul nu conduce la întâzieri inutile, în detrimentul copilului și al părinților. Instanța care a primit cererea de transfer trebuie să decidă, în termen de șase săptămâni de la momentul sesizării, dacă acceptă sau

nu transferul. În cazul în care aceasta nu acceptă competența, instanța de origine își păstrează competența pentru întreaga cauză și trebuie să o exercite.

Întrebarea relevantă ar fi dacă, într-un caz specific, un transfer ar fi în interesul superior al copilului. Evaluarea ar trebui să se bazeze pe principiul încrederii reciproce, precum și pe ipoteza că instanțele din toate statele membre sunt, în principiu, competente să soluționeze o cauză. Autoritățile centrale pot juca un rol important prin furnizarea de informații pentru judecători cu privire la situația din celelalte state membre.

3.3.4. Aspecte practice

3.3.4.1. Cum identifică un judecător care ar dori să transfere o cauză instanța competentă din celălalt stat membru?

Atlasul judiciar european în materie civilă poate fi utilizat pentru identificarea instanței competente din celălalt stat membru. Atlasul judiciar identifică instanța care are competență teritorială în diferite state membre, cu datele de contact ale diferitelor instanțe (cum ar fi nume, numere de telefon, adrese de e-mail etc.) (a se vedea Atlasul judiciar⁽³⁷⁾). De asemenea, autoritățile centrale desemnate în temeiul regulamentului pot să ofere asistență judecătorilor pentru identificarea instanței competente din celălalt stat membru, conform obligației lor stabilite la articolul 55 litera (c)⁽³⁸⁾.

(37) http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/

(38) A se vedea capitolul 7.

3.3.4.2. Cum ar trebui să comunice judecătorii?

Articolul 15 prevede că instanțele judecătorești cooperează, în mod direct sau prin intermediul autorităților centrale, în scopul transferului. Pentru judecătorii în cauză, comunicarea poate fi deosebit de utilă pentru a aprecia dacă, într-o anumită cauză, cerințele pentru efectuarea unui transfer sunt îndeplinite, în special dacă acesta ar fi în interesul superior al copilului. În cazul în care cei doi judecători vorbesc și/sau înțeleg o limbă comună, aceștia nu ar trebui să ezite să se contacteze reciproc în mod direct prin telefon sau e-mail⁽³⁹⁾. Alte forme de tehnologii moderne pot fi utile, cum ar fi apeluri în conferință. În cazul în care există dificultăți lingvistice, judecătorii pot recurge la interpreți, în măsura în care resursele permit acest lucru. De asemenea, autoritățile centrale vor avea posibilitatea de a oferi asistență judecătorilor.

Judecătorii vor dori să mențină informate părțile și consilierii lor juridici, însă este de competența judecătorilor să decidă procedurile și garanțiile care sunt adecvate în contextul cauzei specifice.

3.3.4.3. Cine este responsabil pentru traducerea documentelor?

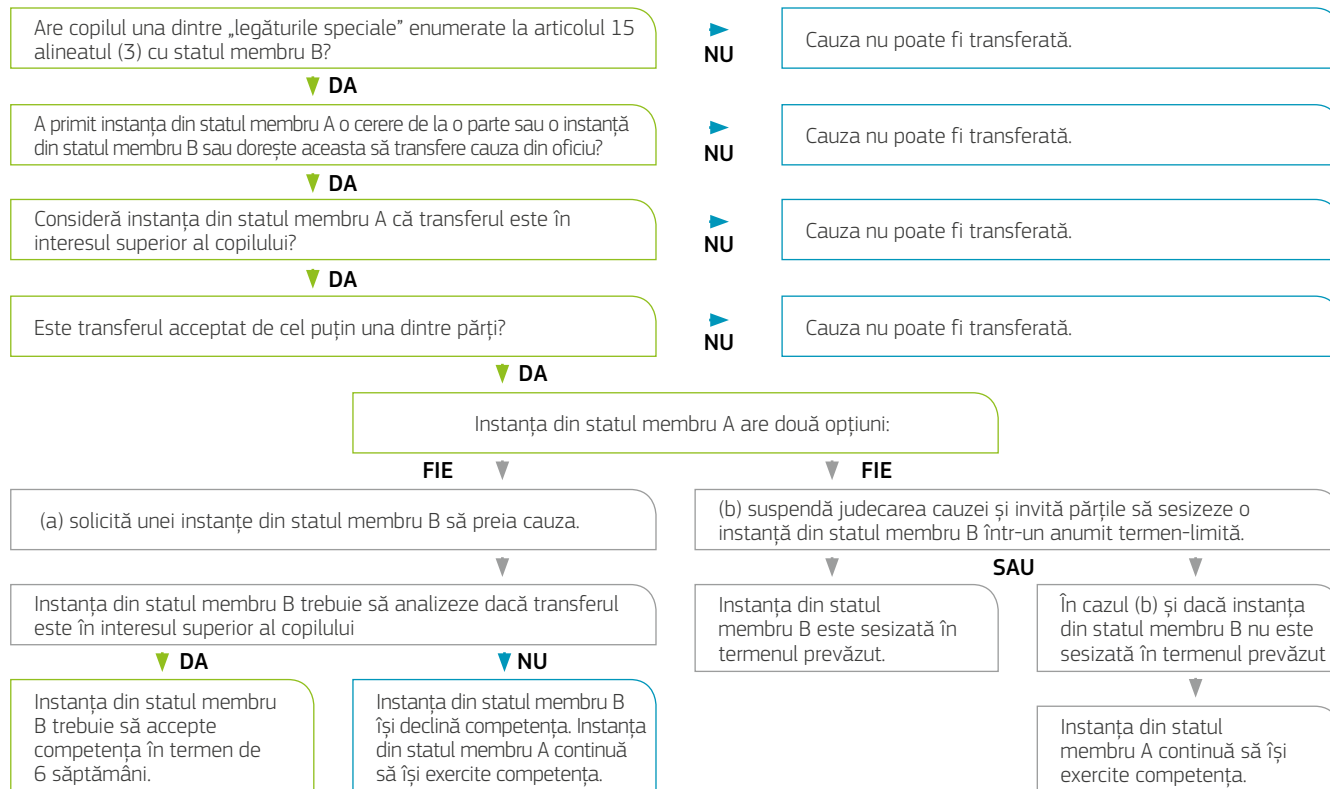
Mecanismele de traducere nu intră sub incidența articolului 15. Judecătorii ar trebuie să încerce să găsească o soluție pragmatică, care să corespundă nevoilor și circumstanțelor din fiecare cauză în parte. Sub rezerva dreptului procedural din statul solicitat, traducerile pot să nu fie necesare în cazul în care cauza este transferată unui judecător care înțelege limba cauzei. În cazul în care traducerea se dovedește a fi necesară, aceasta ar putea fi limitată la cele mai importante documente. De asemenea, autoritățile centrale ar putea fi în măsură să furnizeze traduceri neoficiale⁽⁴⁰⁾.

(39) Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat a determinat crearea Rețelei internaționale a judecătorilor de la Haga, care urmărește, printre altele, să faciliteze comunicarea directă dintre judecători în contextul dreptului internațional al familiei. Conferința de la Haga a elaborat o serie de orientări generale pentru comunicații judiciare. Cu privire la ambele aspecte, se poate face trimitere la site-ul internet al Conferinței de la Haga – a se vedea <http://www.hcch.net/upload/haguenetwork.pdf> și http://www.hcch.net/upload/brochure_djc_en.pdf. De asemenea, există o rețea de judecători de dreptul familiei în cadrul UE, care își desfășoară activitatea în cadrul structurii Rețelei judiciare europene în materie civilă.

(40) A se vedea punctul 3.3.4.1 și nota de subsol 38.

3.3.4.4. Transferul către o instanță mai bine plasată – articolul 15

În cazul în care o instanță dintr-un stat membru (denumit în continuare „statul membru A”) a fost sesizată cu o acțiune cu privire la care nu este competentă în temeiul articolelor 8-14 din regulament, aceasta poate, în mod excepțional, să transfere cauza sau o parte specifică a acesteia unei instanțe dintr-un alt stat membru (denumit în continuare „statul membru B”), dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

3.4. Ce se întâmplă dacă se intențiază acțiuni în două state membre?

3.4.1. Acțiuni similare intentate în două state diferite cu privire la același copil – articolul 19 alineatul (2)

Se poate întâmpla ca părțile să inițieze proceduri judiciare în materia răspunderii părintești cu privire la același copil și pentru aceeași cauză în state membre diferite. Acest lucru poate conduce la acțiuni paralele și, în consecință, la posibilitatea pronunțării unor hotărâri ireconciliabile cu privire la aceeași chestiune.

Articolul 19 alineatul (2) reglementează situația în care se intențiază acțiuni referitoare la răspunderea părintească în state membre diferite cu privire la:

- același copil și
- aceeași cauză.

În această situație, articolul 19 alineatul (2) prevede că prima instanță sesizată soluționează cauza, în principiu. Instanța sesizată în al doilea rând trebuie să suspende instrumentarea cauzei și să aștepte ca cealaltă instanță să se pronunțe cu privire la competență. În cazul în care prima instanță sesizată se consideră competentă, cealaltă instanță trebuie să își decline competența. Instanța sesizată în al doilea rând poate să-și continue procedura numai în cazul în care prima instanță sesizată concluzionează că nu este competentă sau dacă prima instanță decide să transfere cauza în temeiul articolului 15, iar instanța sesizată în al doilea rând acceptă transferul.

3.4.2. Tipuri de acțiuni diferite intentate în două state diferite cu privire la același copil – articolul 19 alineatul (2) și articolul 20

Pentru ca mecanismul prevăzut la articolul 19 alineatul (2) să se aplice, acțiunile din cele două state membre trebuie să fie ambele acțiuni pe fond în ceea ce privește aspectele invocate referitoare la răspunderea părintească. Cu toate acestea, dacă acțiunea din primul stat membru vizează instituirea de măsuri provizorii și asiguratorii, în temeiul articolului 20, orice acțiune intentată ulterior într-un alt stat membru și care se referă la fondul răspunderii părintești cu privire la același copil nu va face obiectul normei de la articolul 19 alineatul (2). Raționamentul care stă la baza acestei dispoziții constă în faptul că, întrucât măsurile provizorii nu sunt executorii în celălalt stat membru, nu există posibilitatea pronunțării unor hotărâri contradictorii.

Exemplu: Situația următoare a dat naștere la două cauze în fața Curții Europene de Justiție:

Doi copii s-au născut în statul membru A; tatăl era resortisant al statului membru respectiv, iar mama era resortisant al statului membru B. La scurt timp după naștere, relația dintre părinți s-a deteriorat și mama a declarat că dorește să se întoarcă în statul membru B împreună cu copiii. Părinții au încheiat un acord prin care mamei i se permitea să ia ambii copii în statul membru B; unul dintre copii, un băiat, putea să călătorească, în timp ce celălalt copil, o fată, trebuia să rămână în spital, deoarece era grav bolnavă; mama s-a deplasat în statul membru B, luându-l pe băiat cu ea.

Cu toate acestea, tatăl a considerat că nu mai avea obligația să respecte acordul deoarece acesta nu a fost aprobat de autoritățile competente și a formulat o acțiune în instanță în statul membru A pentru a obține emiterea unui ordin de luare a unor măsuri provizorii, și anume încredințarea provizorie, pentru ambii copii. Ulterior, mama a intentat, în mod separat, în fața unei instanțe din statul membru B, o acțiune pe fond pentru încredințarea băiatului.

În timp util, tatăl a încercat, în temeiul regulamentului, să pună în aplicare în statul membru B ordinul de încredințare provizorie care a fost emis în favoarea sa de către instanța din statul membru A. Instanța din statul membru B a înaintat cauza Curții de Justiție a Uniunii Europene, cu întrebarea dacă dispozițiile articolului 21 și următoarele, care reglementează recunoașterea și executarea hotărârilor, se aplică, de asemenea, pentru punerea în aplicare a unor măsuri provizorii, în sensul articolului 20, privind dreptul la încredințarea copilului? CJUE a susținut, în speță, că hotărârea pronunțată în favoarea tatălui, în măsura în care instituia măsuri provizorii referitoare la încredințare, care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 din regulament, nu poate fi aplicată în temeiul articolului 21 din regulament⁽⁴¹⁾.

În cadrul acțiunii separate formulate de mamă în statul membru B pentru încredințarea băiatului, instanța din statul respectiv a contactat instanța din statul membru A pentru a stabili natura exactă a acțiunii intentate în fața acesteia din urmă și, în special, a ordinului emis de instanța menționată. Din diverse motive, nu a fost posibil ca instanțele să comunice între ele,

în pofida intervenției magistratului de legătură din statul membru A și, în absența unui acord între părinți, instanța din statul membru B a considerat, prin urmare, că nu poate să avanseze în soluționarea cauzei fără să prezinte mai întâi cauza în fața CJUE⁽⁴²⁾. Întrebările ridicate în această a doua cauză au fost abordate de către CJUE în contextul și în lumina hotărârii sale în prima cauză, menționată anterior.

Prima întrebare a fost dacă dispozițiile articolului 19 alineatul (2) privind *litispendența* și acțiunile conexe se aplică în cazul în care, după cum se pare, instanța judecătorească - în speță din statul membru A - a fost sesizată numai cu o acțiune privind instituirea unor măsuri provizorii în sensul articolului 20 din regulament, iar o instanță dintr-un alt stat membru, competentă pe fondul cauzei în conformitate cu regulamentul - în speță, statul membru B - a fost sesizată în al doilea rând de către cealaltă parte cu o acțiune având același obiect, prin care se dorește pronunțarea unei hotărâri pe fondul cauzei în materia răspunderii părintești, fie cu titlu provizoriu, fie cu caracter definitiv. La această întrebare CJUE a răspuns că dispozițiile articolului 19 alineatul (2) nu se aplică în acest caz.

De asemenea, CJUE a fost întrebată cât timp trebuie să aștepte instanța sesizată în al doilea rând înainte de a lua o decizie în ceea ce privește chestiunea dacă prima instanță sesizată are competența să judece cauza pe fond. Curtea a indicat că, astfel cum s-a întâmplat în speță, în situația în care instanța din statul membru B care a fost sesizată pe fond în al doilea rând, în pofida eforturilor depuse pentru a obține informații prin solicitarea de informații de la partea care a invocat *litispendența*, de la prima instanță sesizată și de la autoritatea centrală, nu dispune de niciun element de probă care să-i permită

(41) A se vedea cauza CJUE C-256/09, *Bianca Purucker/Guillermo Valles Perez*, Rep., 2010, p. I-7353, hotărâre pronunțată la 15 iulie 2010 (denumită în continuare „hotărârea Purucker I”).

(42) A se vedea cauza C-296/10, CJUE, *Bianca Purucker/Guillermo Valles Perez*, Rep., 2010, p. I-11163, hotărâre pronunțată la 9 noiembrie 2010 („Purucker II”).

să determine temeiul unei acțiuni introduse la instanța din statul membru A, în special, pentru a demonstra competența instanței respective în temeiul regulamentului și atunci când, din cauza unor împrejurări particulare, interesul copilului impune instanței din statul membru B pronunțarea unei hotărâri judecătorești care ar putea fi recunoscută în alte state membre decât cel al instanței sesizate în al doilea rând, instanța respectivă are obligația ca, după un termen rezonabil de așteptare a răspunsurilor la cererile de informații formulate, să continue examinarea acțiunii cu care este sesizată. Durata termenului rezonabil de așteptare trebuie să țină seama de interesul superior al copilului, având în vedere împrejurările specifice litigiului în cauză.

Cum poate fi recunoscută și executată o hotărâre într-un alt stat membru?

3.5. Recunoașterea și executarea – generalități

3.5.1. Procedura de recunoaștere și executare – articolul 21 și articolele 23-39

Orice parte interesată poate solicita ca o hotărâre în materia răspunderii părintești emisă de o instanță a unui stat membru să fie sau să nu fie recunoscută și declarată executorie în alt stat membru („procedura de *exequatur*”). Se consideră că o hotărâre de instituire a unor măsuri provizorii care intră în domeniul de aplicare al articolului 20 nu este executorie, în temeiul regulamentului, în afara statului membru în care aceasta a fost pronunțată⁽⁴³⁾.

(43) A se vedea punctul 3.4.2 de mai sus și hotărârea Purucker I, citată la nota de subsol 41.

Cererea se depune la instanța competentă din statul membru în care se solicită recunoașterea și executarea. Instanțele desemnate de statele membre în acest scop se regăsesc în lista 1⁽⁴⁴⁾. Instanța competentă trebuie să declare, fără întârziere, că hotărârea este executorie în statul membru respectiv.

Nici persoana împotriva căreia se solicită executarea, nici copilul nu au dreptul de a prezenta observații instanței în această etapă. S-a confirmat în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene că persoana împotriva căreia a fost pronunțată hotărârea nu poate solicita, în temeiul articolului 31, ca hotărârea să nu fie recunoscută sau executată⁽⁴⁵⁾.

Ambele părți pot să înainteze o cale de atac împotriva hotărârii și să prezinte observații în această etapă. În cazul în care calea de atac este formulată de reclamant, partea împotriva căreia se solicită executarea trebuie să fie citată să se prezinte în fața instanței sesizate.

3.5.2. Motive de refuz al recunoașterii sau executării unei hotărâri judecătorești în materia răspunderii părintești – articolul 23

Curtea nu poate refuza să declare o hotărâre executorie decât dacă:

- acest lucru ar contraveni în mod evident ordinii publice din statul membru solicitat;

(44) JO C 85, 23.3.2013, p. 6.

(45) A se vedea cauza C-195/08 PPU *Inga Rinau*, Rep., 2008, p. I-5271, hotărâre pronunțată la 11 iulie 2008.

- cu excepția procedurilor urgente, copilului nu i s-a oferit posibilitatea de a fi ascultat în cadrul procedurii care a condus la pronunțarea hotărârii;
- hotărârea a fost pronunțată în absența unei persoane căreia nu i s-a notificat/comunicat actul de sesizare a instanței în timp util și într-o manieră care să îi permită să își pregătească apărarea, cu excepția cazului în care se stabilește că aceasta a acceptat hotărârea în mod neechivoc;
- persoanei care susține că hotărârea aduce atingere răspunderii sale părintești nu i s-a oferit posibilitatea de a fi audiată;
- hotărârea este ireconciliabilă cu o altă hotărâre, în condițiile stabilite la articolul 23 literele (e) și (f);
- cauza se referă la plasarea copilului într-un alt stat membru și procedura prevăzută la articolul 56 nu a fost respectată.

3.5.3. Căi de atac împotriva deciziei de încuviințare a executării unei hotărâri – articolul 33

Părțile pot ataca decizia. Calea de atac trebuie să fie introdusă în fața instanțelor desemnate de statele membre în acest sens, care se regăsesc în lista 2⁽⁴⁶⁾. Ambele părți pot prezenta observații instanței în această etapă.

3.5.4. Asistență juridică și alte tipuri de asistență – articolul 50 și articolul 55 litera (b)

Atunci când se solicită aplicarea procedurii de *exequatur*, o persoană are dreptul la asistență juridică în cazul în care aceasta se bucură de dreptul respectiv în statul său membru de origine. De asemenea, persoana

respectivă poate fi sprijinită de autoritățile centrale, care au rolul de a oferi informații și asistență pentru titularii răspunderii părintești care solicită recunoașterea și executarea unei hotărâri privind răspunderea părintească în alt stat membru.

3.5.5. Recunoașterea și încuviințarea executării actelor autentice și a acordurilor – articolul 46

Astfel cum s-a explicat la punctele 3.1.3.2 și 3.1.3.3, procedura de recunoaștere și executare se aplică, de asemenea, acordurilor și actelor autentice care sunt executorii în statul membru de origine. Prin urmare, acestea sunt recunoscute și declarate executorii în alte state membre în aceleași condiții precum hotărârile.

3.5.6. Nu se solicită legalizarea documentelor – articolul 52

În cazul în care se solicită recunoașterea, încuviințarea executării sau executarea unei hotărâri în materia răspunderii părintești în temeiul regulamentului, nu există nicio obligație de a legaliza oricare dintre documentele necesare în acest scop. Astfel, de exemplu, o hotărâre de încredințare sau un certificat privind caracterul executoriu al unei astfel de hotărâri nu trebuie să facă obiectul niciunei formalități de legalizare în vederea recunoașterii sau executării acestora în alt stat membru.

(46) JO C 85, 23.3.2013, p. 6.

3.5.7. Excepții de la procedura generală de recunoaștere și executare – articolul 40

3.5.7.1. Hotărâri privind drepturile de vizită (contact) și înapoierea copilului în temeiul articolului 11 alineatele (6)-(8) – articolele 41 și 42

Procedura descrisă anterior se aplică, în general, hotărârilor în materia răspunderii părintești, de exemplu în ceea ce privește încredințarea. Cu toate acestea, există două excepții, în cazul cărora regulamentul renunță la această procedură, iar o hotărâre trebuie să fie recunoscută și declarată executorie în alte state membre fără nicio procedură. Excepțiile se referă la drepturile de acces (a se vedea punctul 3.6.3) și la înapoierea copilului în urma deplasării sau a reținerii ilicite a acestuia (a se vedea punctul 4.4.7). În fiecare dintre aceste situații, regulamentul prevede că nu este necesară o hotărâre de încuviințare a executării, iar dispozițiile privind opoziția la recunoaștere și motivele prevăzute la articolul 23 nu se aplică. În schimb, se stabilește o procedură prin care se eliberează un certificat de către instanța de origine, care, împreună cu o copie a hotărârii la care se referă certificatul, este suficient pentru a permite executarea directă a hotărârii. Pentru mai multe informații privind certificatul respectiv, a se vedea punctul 3.6.3 și următoarele în ceea ce privește accesul (contactul) și, respectiv, punctul 4.4.7 și următoarele în ceea ce privește înapoierea copilului.

3.5.7.2. Certificat privind executarea unei hotărâri de înapoiere a unui copil – articolul 42 și anexa IV

Certificatul care trebuie emis pentru executarea unui ordin de înapoiere a unui copil după deplasarea ilegală a acestuia, în conformitate cu o

hotărâre pronunțată în temeiul articolului 11 alineatul (8), trebuie să conțină următoarele informații:

(a) copilul a avut posibilitatea de a fi ascultat, cu excepția cazului în care, având în vedere vârsta sau gradul său de maturitate, acest lucru este considerat a fi inadecvat;

N.B. Această dispoziție înseamnă că este obligația instanței care emite certificatul și pronunță o hotărâre să asculte copilul, cu excepția cazului în care instanța decide că acest lucru este inadecvat, ținând seama de informațiile privind vârsta și maturitatea copilului; instanța nu trebuie să emită certificatul decât în cazul în care această condiție este îndeplinită;

(b) toate părțile au avut posibilitatea de a fi ascultate;

(c) instanța a luat în considerare, atunci când și-a pronunțat hotărârea, motivele și elementele de probă care stau la baza hotărârii prin care instanța din celălalt stat membru a refuzat înapoierea copilului, în temeiul articolului 13 din Convenția de la Haga din 1980.

De asemenea, în cazul în care instanța dispune instituirea de măsuri de protecție a copilului după întoarcerea sa în statul în care își are reședința obișnuită, măsurile respective trebuie să fie incluse în certificat; există un spațiu dedicat acestui aspect la punctul 14 al certificatului.

Judecătorul eliberează certificatul din oficiu.

3.5.7.3. Documente privind executarea – articolul 45

Partea care solicită executarea trebuie să prezinte o copie a hotărârii judecătorești și a certificatului eliberat în temeiul articolului 41 sau al articolului 42, completat în limba hotărârii judecătorești. În cazul în care executarea este solicitată în celălalt stat membru, trebuie să se furnizeze traducerea părții relevante a certificatului în limba oficială a statului membru respectiv. În ceea ce privește drepturile de vizită, trebuie să se efectueze traducerea dispozițiilor specifice privind drepturile de vizită, care sunt prezentate în mod detaliat la punctul 12 din certificat. În ceea ce privește înapoierea copilului, modalitățile de punere în aplicare a măsurilor adoptate pentru a asigura înapoierea copilului sunt prezentate în mod detaliat la punctul 14 din certificat.

3.6. Normele privind drepturile de vizită (contact) – Recunoașterea și executarea – articolele 40 și 41

3.6.1. Recunoașterea și executarea directă a drepturilor de vizită (contact) în temeiul regulamentului – articolele 40 și 41

Unul dintre principalele obiective de politică ale regulamentului este de a asigura că un copil poate să mențină contactul, pe toată perioada copilăriei sale, cu toți titularii răspunderii părintești, inclusiv după o separare și chiar și atunci când locuiesc în state membre diferite⁽⁴⁷⁾. Regulamentul facilitează

(47) În acest fel, regulamentul reflectă principiul de la articolele 9 și 10 din Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului. Convenția se aplică în cazul copiilor cu vârsta mai mică de 18 ani; a se vedea, de asemenea, articolul 24 alineatul (3) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2010/C 83/02) EN 30.3.2010 JO C 83/389.

exercitarea drepturilor de vizită transfrontaliere prin asigurarea faptului că o hotărâre privind drepturile de vizită pronunțată într-un stat membru este direct recunoscută și executorie într-un alt stat membru, cu condiția ca aceasta să fie însoțită de un certificat eliberat de instanța care a pronunțat hotărârea⁽⁴⁸⁾. Acest lucru nu împiedică titularii răspunderii părintești să solicite recunoașterea și executarea unei hotărâri privind drepturile de vizită prin introducerea unei cereri de aplicare a procedurii de *exequatur* în temeiul dispozițiilor relevante din regulament, în cazul în care doresc să procedeze astfel [a se vedea articolul 40 alineatul (2) și secțiunea 3.5).

3.6.2. Care drepturi de vizită sunt vizate? – articolul 2 alineatul (10)

„Drepturile de vizită” cuprind, în special, dreptul de a duce copilul în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite pentru o perioadă limitată de timp.

Normele privind drepturile de vizită se aplică oricărui drepturi de vizită, indiferent de persoana care este beneficiarul acestora. În conformitate cu legislația națională, drepturile de vizită pot fi atribuite părintelui cu care nu locuiește copilul sau altor membri de familie precum bunicii sau unor persoane terțe.

„Drepturile de vizită” pot include orice formă de contact între copil și cealaltă persoană, inclusiv, de exemplu, contactul prin telefon, Skype, poștă electronică sau internet.

Aceste norme privind recunoașterea și executarea se referă numai la hotărârile care acordă drepturi de vizită. În schimb, recunoașterea unei hotărâri

(48) A se vedea punctul 3.6.7.

judecătorești prin care se respinge o cerere de acordare a drepturilor de vizită este reglementată de normele generale privind recunoașterea.

3.6.3. Care sunt condițiile necesare pentru eliberarea unui certificat? – articolele 40 și 41 și anexa III

O hotărâre privind drepturile de vizită este recunoscută și executorie în mod direct într-un alt stat membru, cu condiția să fie însoțită de un certificat, care se eliberează de către judecătorul din cadrul instanței judecătorești de origine care a pronunțat hotărârea. Certificatul are scopul de a asigura că au fost respectate anumite garanții procedurale în timpul procedurii desfășurate în statul membru de origine.

Judecătorul din cadrul instanței judecătorești de origine eliberează certificatul după ce acesta a verificat dacă următoarele garanții procedurale au fost respectate:

- toate părțile au avut posibilitatea de a fi ascultate;
- copilul a avut posibilitatea de a fi ascultat, cu excepția cazului în care acest lucru a fost considerat inadecvat din cauza vârstei și a gradului de maturitate a copilului;
- în cazul în care hotărârea a fost pronunțată în lipsă, actul de sesizare a instanței a fost notificat sau comunicat părții care nu s-a înfățișat în instanță în timp util și într-un mod care să-i permită persoanei respective să își pregătească apărarea sau, în cazul în care persoanei i-a fost notificat sau comunicat

documentul, însă nu cu respectarea acestor condiții, este totuși cert că persoana a acceptat hotărârea în mod neechivoc.

Deși acest lucru nu este prevăzut în regulament, judecătorii pot considera că, în cazul în care se ia decizia de a nu audia un copil pe motiv că acesta nu are vârsta sau gradul de maturitate necesară, este o bună practică să includă în hotărârea lor o descriere a măsurilor întreprinse pentru a stabili vârsta și gradul de maturitate a copilului, precum și a motivelor pentru care copilul nu a avut posibilitatea de a fi ascultat.

În cazul în care garanțiile procedurale nu au fost respectate, decizia nu va fi recunoscută și declarată executorie în mod direct într-un alt stat membru, ci părțile vor trebui să solicite o procedura de *exequatur* în acest scop (a se vedea secțiunea 3.5).

3.6.4. Certificatul – articolul 41 alineatul (2)

Judecătorul din cadrul instanței judecătorești de origine eliberează certificatul în limba hotărârii judecătorești, utilizând formularul tip prevăzut în anexa III. Certificatul indică nu doar dacă au fost respectate garanțiile procedurale menționate mai sus, ci conține, de asemenea, informații de natură practică, destinate să faciliteze executarea hotărârii. Acesta poate include, de exemplu, numele și adresele titularilor răspunderii părintești și ale copilului în cauză, orice modalități practice de exercitare a drepturilor de vizită, orice obligații specifice cu privire la titularul drepturilor de vizită sau la celălalt părinte și orice restricții care pot fi atașate exercitării drepturilor de acces. Toate obligațiile menționate în certificatul privind drepturile de acces sunt, în principiu, direct aplicabile, în conformitate cu normele.

3.6.5. Când ar trebui să elibereze certificatul judecătorul din cadrul instanței judecătorești de origine? – articolul 41 alineatele (1) și (3)

Aceasta depinde de faptul dacă, în momentul în care este pronunțată hotărârea, drepturile de vizită care urmează să fie exercitate sunt susceptibile să implice o situație transfrontalieră.

3.6.5.1. Drepturile de vizită implică o situație transfrontalieră

În cazul în care, în momentul în care se pronunță hotărârea, drepturile de vizită implică o situație transfrontalieră, de exemplu în cazul în care un părinte al copilului în cauză își are reședința sau intenționează să se mute în alt stat membru, judecătorul emite certificatul din oficiu (*ex officio*) atunci când hotărârea devine executorie, chiar dacă numai cu titlu provizoriu.

Legislația națională din mai multe state membre prevede că hotărârile privind răspunderea părintească sunt „executorii” fără a aduce atingere căilor de atac. În cazul în care legislația națională nu permite ca o hotărâre să devină executorie atât timp cât calea de atac împotriva acesteia este pendinte, regulamentul conferă acest drept judecătorului din cadrul instanței judecătorești de origine. Scopul este de a împiedica întârzierea nejustificată a executării unei hotărâri prin căi de atac cu caracter dilatoriu.

3.6.5.2. Drepturile de vizită nu implică o situație transfrontalieră

În cazul în care, la momentul pronunțării hotărârii, nu există nicio indicație că drepturile de vizită vor fi exercitate în afara frontierelor

naționale, judecătorul nu este obligat să elibereze un certificat. Cu toate acestea, în cazul în care circumstanțele cauzei arată că există o șansă reală sau potențială ca drepturile de vizită să implice o situație transfrontalieră, judecătorii pot considera că este o bună practică să elibereze certificatul odată cu hotărârea. Aceasta s-ar putea întâmpla, de exemplu, atunci când instanța în cauză este situată în apropierea graniței cu alt stat membru sau atunci când titularii răspunderii părintești sunt de naționalități diferite.

În cazul în care situația nu dobândește caracter transfrontalier decât ulterior, de exemplu datorită faptului că unul dintre titularii răspunderii părintești se mută în alt stat membru, oricare dintre părți poate solicita, în acel moment, instanței de origine care a pronunțat hotărârea să elibereze un certificat.

3.6.6. Se poate introduce o cale de atac împotriva eliberării certificatului? – articolul 43 și considerentul 24

Nu, nu este posibilă introducerea unei căi de atac împotriva eliberării unui certificat. În cazul în care judecătorul din cadrul instanței judecătorești de origine a comis o greșeală la completarea certificatului și certificatul nu reflectă corect conținutul hotărârii, este posibil să se depună o acțiune în rectificare la instanța de origine. În acest caz se aplică legislația națională a statului membru de origine.

3.6.7. Care sunt efectele certificatului? – articolul 41 alineatul (1) și articolul 45

O hotărâre privind drepturile de vizită, care este însoțită de un certificat, este recunoscută și executorie în mod direct într-un alt stat membru, fără a fi necesară procedura de încuviințare a executării.

Faptul că hotărârea privind drepturile de vizită este însoțită de un certificat implică faptul că titularul drepturilor de vizită poate solicita ca hotărârea să fie recunoscută și executată într-un alt stat membru, fără o procedură intermediară („exequatur”). De asemenea, cealaltă parte nu poate să se opună recunoașterii hotărârii. În consecință, nu este necesar să se solicite încuviințarea executării unei hotărâri privind drepturile de vizită și nici nu este posibilă opoziția la recunoașterea hotărârii pe baza motivelor de refuz al recunoașterii enumerate la articolul 23. Un certificat privind hotărârea judecătorească trebuie să fie emis de către instanța din statul membru de origine, cu condiția să fi fost respectate anumite garanții procedurale. O parte care dorește să solicite aplicarea drepturilor de vizită în alt stat membru trebuie să prezinte o copie a hotărârii judecătorești și certificatul. Nu este necesară traducerea certificatului, cu excepția punctului 12 privind modalitățile practice de exercitare a drepturilor de vizită.

3.6.8. Hotărârea trebuie să fie tratată ca fiind echivalentă cu o hotărâre judecătorească a statului membru de executare – articolele 44 și 47

Certificatul garantează faptul că hotărârea este tratată, în scopul recunoașterii și executării în celălalt stat membru, ca fiind echivalentă cu o hotărâre judecătorească pronunțată în statul membru respectiv.

Faptul că o hotărâre este recunoscută și executorie în mod direct într-un alt stat membru înseamnă că aceasta trebuie să fie tratată ca și cum ar fi o hotărâre „internă” și să fie recunoscută și executată în aceleași condiții precum o hotărâre pronunțată în statul membru respectiv. În cazul în care o parte nu se conformează de bunăvoie unei hotărâri privind drepturile de vizită, cealaltă parte poate solicita în mod direct executarea acesteia autorităților din statul membru de executare. Procedura de executare nu este reglementată de regulamentul, ci de legislația națională (a se vedea capitolul 5).

3.6.9. Competența instanțelor din statul membru de executare de a stabili modalități practice pentru exercitarea drepturilor de vizită – articolul 48

Punerea în aplicare poate fi îngreunată sau chiar imposibilă în cazul în care hotărârea nu conține informații sau conține informații insuficiente privind modalitățile de organizare a exercitării drepturilor de vizită. Pentru a garanta că drepturile de vizită pot fi totuși puse în aplicare în astfel de situații, regulamentul oferă instanțelor din statul membru de executare competența de a lua măsurile practice necesare pentru organizarea modalităților de exercitare a drepturilor de vizită, respectând în același timp elementele esențiale ale hotărârii.

Articolul 48 nu conferă instanței de executare competență materială. Prin urmare, orice modalități practice stabilite în conformitate cu dispozițiile acestuia încetează să se aplice în cazul în care instanța din statul membru care are competență pe fondul cauzei pronunță o hotărâre ulterior.

4. Normele privind răpirea internațională de copii în UE

4.1. Introducere generală – articolele 10, 11, 40, 42, 55 și 62

4.1.1. Relațiile cu Convenția de la Haga din 1980 – articolele 60 și 62 și considerentul 17

Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii (denumită în continuare „Convenția de la Haga din 1980”) a fost ratificată de toate statele membre ale Uniunii Europene și se aplică în continuare în cazurile de răpire a copilului între statele membre. Cu toate acestea, Convenția de la Haga din 1980 este completată de anumite dispoziții ale regulamentului, care se aplică în astfel de cazuri. Prin urmare, în ceea ce privește aplicarea Convenției de la Haga din 1980 în relațiile dintre statele membre, dispozițiile regulamentului prevalează asupra dispozițiilor convenției în ceea ce privește materiile reglementate de regulament.

4.1.2. Descurajarea răpirii copiilor de către unul dintre părinți

Convenția de la Haga din 1980 și regulamentul împărtășesc obiectivul de a descuraja răpirea copiilor de către unul dintre părinți între statele membre. Cu toate acestea, în cazul în care se comit astfel de fapte, atât convenția, cât și regulamentul urmăresc să asigure înapoierea promptă a copilului în statul membru de origine a acestuia⁽⁴⁹⁾. În scopul convenției și al regulamentului, răpirea copiilor se referă atât la deplasarea ilicită,

cât și la reținerea ilicită⁽⁵⁰⁾. Aspectele prezentate în continuare se aplică în cazuri care implică ambele situații.

4.1.3. Descrierea generală a funcționării regulamentului în ceea ce privește răpirea copiilor

În cazul în care un copil este răpit dintr-un stat membru (denumit în continuare „statul membru de origine”) și deplasat într-un alt stat membru (denumit în continuare „statul membru solicitat”), regulamentul garantează că instanțele din statul membru de origine rămân competente pentru a decide cu privire la încredințare, în pofida răpirii. Odată ce o cerere de înapoiere a copilului este formulată în fața unei instanțe din statul membru solicitat, instanța respectivă pune în aplicare Convenția de la Haga din 1980, astfel cum a fost completată prin regulament. Dacă instanța din statul membru solicitat hotărăște să nu dispună înapoierea copilului, pe baza motivelor prevăzute la articolul 13 din convenție, aceasta trebuie să transmită imediat o copie a deciziei sale către instanța competentă din statul membru de origine („instanța de origine”), care poate examina în această situație, la cererea unei părți, o acțiune privind încredințarea, în cazul în care aceasta nu a fost deja sesizată în această privință. În cazul în care instanța din statul membru de origine adoptă o hotărâre care prevede înapoierea copilului, hotărârea este recunoscută și executorie în mod direct în statul membru solicitat, fără a fi necesară procedura de *exequatur* (a se vedea punctul 4.4.7 și diagrama de la punctul 4.4.9).

(49) A se vedea considerentul 17 din regulament, articolul 1 litera (a) și articolul 12, *inter alia*, din Convenția de la Haga din 1980.

(50) A se vedea articolul 2 alineatele (9) și (11) din regulament și articolele 3, 4 și 5 din convenție.

4.1.4. Principiile fundamentale ale normelor privind răpirea copiilor

1. După deplasarea sau reținerea ilicită a unui copil, în principiu, competența aparține în continuare instanțelor statului membru de origine (a se vedea diagrama de la punctul 4.2.2).
2. Instanțele din statul membru solicitat trebuie să asigure înapoierea rapidă a copilului (a se vedea diagrama de la punctul 4.3.6).
3. Dacă instanța din statul membru solicitat hotărăște să nu înapoieze copilul în baza oricăruia dintre temeiurile prevăzute la articolul 13 din convenție, aceasta trebuie să transmită o copie a deciziei sale instanței competente din statul membru de origine, care trebuie să notifice părțile. Cele două instanțe trebuie să coopereze (a se vedea diagrama de la punctul 4.4.9).
4. În cazul în care instanța din statul membru de origine hotărăște înapoierea copilului, se renunță la procedura de *exequatur* pentru hotărârea în cauză, aceasta devenind executorie în mod direct în statul membru solicitat (a se vedea diagrama de la punctul 4.4.9)⁽⁵¹⁾.

(51) În cauza C - 211/10, PPU Povse/Alpago, Rep., 2010, p. I-06673, în hotărârea pronunțată la 1 iulie 2010, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a precizat, printre altele, că, pentru ca o hotărâre în temeiul articolului 11 alineatul (8) să fie executorie în ceea ce privește înapoierea unui copil, nu este neapărat necesar ca acțiunea în fața instanței de origine să fi condus la adoptarea unei hotărâri privind încredințarea copilului; a se vedea punctul 5 și următoarele.

5. Autoritățile centrale din statul membru de origine și din statul membru solicitat trebuie să coopereze între ele și să ofere asistență instanțelor în îndeplinirea atribuțiilor acestora⁽⁵²⁾.

(52) A se vedea articolul 55 din regulament și articolul 7 din convenție.

4.1.5. Importanța rolului sistemului judiciar

Ca observație generală, este necesar să se reamintească faptul că natura și complexitatea chestiunilor abordate în diferitele acte internaționale în domeniul răpirilor de copii necesită judecători specializați sau bine instruiți. Deși organizarea instanțelor nu intră în domeniul de aplicare al regulamentului, experiențele statelor membre care au concentrat competența de a audia cauzele în temeiul Convenției de la Haga din 1980 într-un număr limitat de instanțe sau la un număr limitat de judecători sunt favorabile și indică o creștere a calității și a eficienței.

Cooperarea internațională între judecătorii specializați în dreptul familiei s-a dezvoltat din ce în ce mai mult în ultimii ani. În prezent, există o rețea în creștere de judecători care pot să contribuie la optimizarea funcționării convenției și a regulamentului în ceea ce privește răpirea de copii și alte aspecte cu implicarea copiilor. În mai multe țări au fost numiți judecători de legătură, care pot să ofere asistență în vederea comunicării judiciare și să furnizeze consiliere și sprijin pentru colegii din propriul stat și din alte state în ceea ce privește problemele care apar în astfel de cazuri⁽⁵³⁾.

(53) A se vedea http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21 pentru detalii în ceea ce privește Rețeaua internațională a judecătorilor de la Haga; a se vedea nota de subsol 39 de mai sus; Rețeaua europeană a judecătorilor specializați în dreptul familiei funcționează în cadrul Rețelei judiciare europene în materie civilă.

4.2. Aspecte legate de competență în ceea ce privește cazurile de răpire de copii

4.2.1. Împiedicarea schimbării competenței după răpire – articolul 10

4.2.1.1. Instanțele din statul membru de origine rămân competente

Pentru a descuraja răpirea copiilor de către unul dintre părinți între statele membre, articolul 10 prevede că instanțele judecătorești din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită înaintea deplasării sau reținerii sale ilicite („stat membru de origine”) rămân competente să se pronunțe cu privire la fondul cauzei și ulterior. Competența nu poate fi atribuită instanțelor din noul stat membru (denumit în continuare „statul membru solicitat”) decât în condiții foarte stricte (a se vedea diagrama de la punctul 4.2.2).

4.2.1.2. Situațiile limitate în care instanțele din statul membru solicitat dobândesc competența

Regulamentul permite atribuirea competenței instanțelor din statul membru solicitat numai în două cazuri:

Cazul 1:

- copilul a dobândit reședința obișnuită în statul membru solicitat și
- toate persoanele cărora li s-a încredințat copilul au consimțit la răpirea copilului.

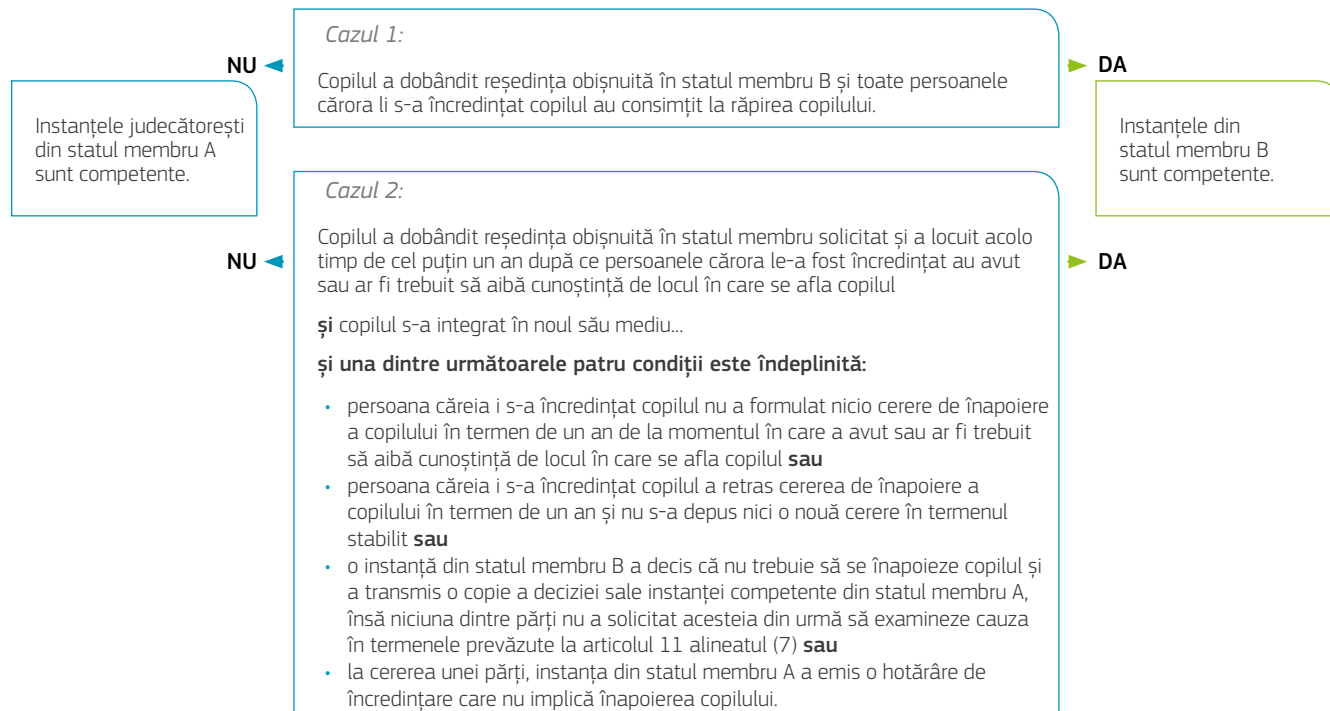
Cazul 2:

- copilul a dobândit reședința obișnuită în statul membru solicitat și a locuit acolo timp de cel puțin un an după ce persoanele cărora le-a fost încredințat au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de locul în care se afla copilul și
- copilul s-a integrat în noul mediu și, în plus, **cel puțin una dintre următoarele condiții este îndeplinită:**
 - nu s-a formulat nicio cerere de înapoiere a copilului în termen de un an de la momentul în care părintele rămas în statul membru de origine a avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de locul în care se afla copilul;
 - s-a formulat o cerere de înapoiere, însă aceasta a fost retrasă și nu s-a depus nici o altă cerere în anul respectiv;
 - a fost pronunțată o hotărâre de neînapoiere în statul solicitat și instanțele din ambele state membre au luat măsurile necesare în temeiul articolului 11 alineatul (6), însă cauza a fost închisă, în temeiul articolului 11 alineatul (7), întrucât părțile nu au formulat observații în termen de 3 luni de la notificare;
 - instanța de origine competentă a emis o hotărâre privind încredințarea care nu implică înapoierea copilului. În acest sens, trebuie notat că CJUE a clarificat faptul că criteriul prevăzut la articolul 10 litera (b) punctul (iv) trebuie să fie interpretat în sens strict, iar hotărârea menționată trebuie să fie o hotărâre definitivă. Prin urmare, o hotărâre de instituire a unei măsuri provizorii și asiguratorii nu îndeplinește criteriul menționat, neputând să producă un transfer de competență către instanțele judecătorești din statul membru în care a fost deplasat copilul⁽⁵⁴⁾.

(54) A se vedea cauza C-211/10, Povse/Alpago, citată mai sus la nota de subsol 51, punctele 39-49.

4.2.2. Competența judiciară în cazurile de răpire de copii – efectele articolului 10

Exemplu: Un copil este răpit din statul membru A și deplasat în statul membru B, rămânând acolo. Care instanță are competența de a soluționa cauza pe fond?

4.3. Norme de asigurare a înapoierii imediate a copilului – articolul 11 alineatele (1)-(5)

4.3.1. Instanța aplică Convenția de la Haga din 1980, astfel cum a fost completată de articolul 11 alineatele (1)-(5)

În cazul în care o instanță dintr-un stat membru este sesizată cu o cerere de înapoiere a unui copil în temeiul Convenției de la Haga din 1980, aceasta aplică normele prevăzute în convenție, astfel cum au fost completate prin articolul 11 alineatele (1)-(5) din regulament (a se vedea diagrama de la punctul 4.3.6). În acest scop, judecătorul poate considera util să consulte jurisprudența relevantă în temeiul convenției, care este disponibilă în baza de date INCADAT, creată de Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat⁽⁵⁵⁾. Raportul explicativ și ghidurile practice privind convenția pot fi, de asemenea, utile (a se vedea site-ul internet al Conferinței de la Haga privind dreptul internațional privat)⁽⁵⁶⁾. De asemenea, Rețeaua judiciară europeană în materie civilă a elaborat un ghid practic care oferă informații privind metodele de prelucrare și audiere a cauzelor privind înapoierea⁽⁵⁷⁾.

(55) <http://www.incadat.com/>; baza de date INCADAT include în prezent, de asemenea, cauzele întemeiate pe regulament, precum și cauzele Curții de Justiție a Uniunii Europene și ale Curții Europene a Drepturilor Omului.

(56) http://www.hcch.net/index_en.php; http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21; http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2779.

(57) A se vedea https://e-justice.europa.eu/content_parental_child_abduction-309-en.do?clang=en.

4.3.2. Instanța evaluează dacă a avut loc o răpire – articolul 2 alineatul (11) literele (a) și (b)

Judecătorul trebuie, în primul rând, să stabilească dacă a avut loc o „deplasare sau reținere ilicită”. Definiția de la articolul 2 alineatul (11) din regulament este foarte similară celei de la articolul 3 din Convenția de la Haga din 1980 și cuprinde deplasarea și reținerea unui copil cu încălcarea drepturilor privind încredințarea în conformitate cu legislația statului membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de răpire.

4.3.2.1. Semnificația termenului „încredințare” – articolul 2 alineatele (9) și (11)

Este de la sine înțeles că semnificația termenului „încredințare” este esențială pentru a stabili dacă a avut sau nu loc o deplasare sau reținere ilicită. Acestui termen trebuie să i se confere o semnificație care nu este determinată exclusiv de legislația din statul membru al reședinței obișnuite a copilului în cauză. Semnificația conferită acestuia trebuie să fie autonomă și să reflecte dispozițiile regulamentului și ale convenției. Existența și exercitarea drepturilor privind încredințarea ar trebui să fie analizate, de asemenea, din perspectiva dispozițiilor Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, dat fiind faptul că dispoziția de la articolul 7 din Cartă, care corespunde celei de la articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, stipulează că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale de familie. Conform articolului 51 din Cartă, în punerea în aplicare a legislației UE, instituțiile UE și statele membre trebuie să respecte drepturile și principiile și să promoveze aplicarea lor⁽⁵⁸⁾.

(58) A se vedea cauza C-400/10 PPU, *McB/LE*, Rep., 2010, p. I-8965; hotărâre pronunțată la 5 octombrie 2010.

Exemplu: Această situație a apărut într-o cauză prezentată în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene, în care tatăl și mama a trei copii nu erau căsătoriți și, în conformitate cu legea reședinței obișnuite a copilului, tatăl nu avea dreptul de a i se încredința copiii fără o hotărâre judecătorească sau un acord. Copiii au fost deplasați într-un alt stat membru de către mamă, iar tatăl a solicitat înapoierea copiilor în temeiul Convenției de la Haga, astfel cum a fost completată prin regulament. Tatăl a pledat pentru aplicarea articolului 7 din Carta drepturilor fundamentale, susținând că regulamentul ar trebui interpretat în sensul că astfel de drepturi (privind încredințarea) sunt dobândite de tatăl biologic prin lege, în cazul în care acesta are, împreună cu copiii săi, o viață de familie similară celei a unei familii bazate pe căsătorie. Din această perspectivă, deplasarea copiilor ar fi ilicită în sensul regulamentului și al Convenției de la Haga din 1980.

În speța menționată, CJUE a susținut că dispozițiile Cartei nu trebuie să fie interpretate pentru evaluarea dreptului național, ci doar pentru interpretarea regulamentului⁽⁵⁹⁾. Având în vedere acest lucru și ținând seama de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, nu se poate afirma că tatăl ar fi fost lipsit de șansa de a dobândi drepturi privind încredințarea. Acesta ar putea introduce o acțiune în justiție în acest sens, instanța fiind în măsură să evalueze dacă drepturile i-ar trebui acordate, având în vedere interesul superior al copiilor. CJUE a hotărât că un stat membru nu poate fi împiedicat să dispună în legislația sa, în temeiul articolului 7 din Cartă, că un tată necăsătorit, în scopul de a dobândi drepturi privind încredințarea – ceea ce ar însemna că deplasarea unui copil din statul membru în care își are reședința obișnuită este ilicită în conformitate cu articolul 2 alineatul (11) din regulament – trebuie să fi obținut în prealabil o hotărâre a unei instanțe prin care i se încredințează copilul respectiv.

(59) Ibidem.

4.3.2.2. Exercitarea efectivă a încredințării și a încredințării comune – articolul 2 alineatul (11) litera (b)

Deplasarea sau reținerea este considerată ilicită în cazul în care încredințarea era exercitată efectiv, singur sau împreună, în momentul deplasării sau reținerii, sau ar fi fost exercitată astfel dacă nu ar fi survenit aceste evenimente, în conformitate cu articolul 2 alineatul (11) litera (b) din regulament.

Dispoziția din regulament prevede, de asemenea, că încredințarea se consideră ca fiind exercitată împreună atunci când unul dintre titularii răspunderii părintești nu poate să decidă asupra locului de reședință a copilului fără consimțământul celuilalt titular al răspunderii părintești. Prin urmare, deplasarea unui copil dintr-un stat membru în altul fără consimțământul persoanei relevante constituie răpire a copilului în temeiul regulamentului. În cazul în care deplasarea copilului este legală în conformitate cu legislația națională, se poate aplica articolul 9 din regulament⁽⁶⁰⁾.

4.3.3. Instanța trebuie să dispună întotdeauna înapoierea copilului, dacă acesta poate fi protejat în statul membru de origine – articolul 11 alineatul (4)

Regulamentul consolidează principiul conform căruia instanța trebuie să dispună înapoierea imediată a copilului, prin limitarea excepțiilor prevăzute la articolul 13 alineatul (1) litera (b) din Convenția de la Haga din 1980 la strictul necesar. Principiul este că, în cazul în care copilul poate fi protejat în statul membru de origine, acesta trebuie să fie întotdeauna înapoiat.

(60) A se vedea punctul 3.2.4.

În temeiul articolului 13 alineatul (1) litera (b) din Convenția de la Haga din 1980, instanța nu este obligată să dispună înapoierea dacă, astfel, copilul ar fi expus unor prejudicii fizice sau psihice sau s-ar afla într-o situație intolerabilă. Regulamentul merge mai departe, prin extinderea obligației de a dispune înapoierea copilului la cazurile în care înapoierea ar putea expune copilul la astfel de prejudicii, dar este totuși cert că s-au luat măsuri corespunzătoare pentru a asigura protecția copilului după înapoiere.

Instanța trebuie să examineze acest aspect pe baza faptelor în speță. Nu este suficient să existe proceduri pentru protecția copilului în statul membru de origine, ci trebuie să se confirme că autoritățile din statul membru de origine au luat măsuri concrete de protecție a copilului în cauză.

În general, judecătorului îi va fi dificil să evalueze circumstanțele de fapt din statul membru de origine. Asistența acordată de autoritățile centrale din statul membru de origine va fi esențială pentru a evalua dacă s-au luat sau nu măsuri de protecție în țara respectivă și dacă acestea vor asigura în mod adecvat protecția copilului după înapoierea sa.

4.3.4. Ascultarea copilului — articolul 11 alineatele (2) și (5)⁽⁶¹⁾

4.3.4.1. Copilul și reclamantul trebuie să aibă posibilitatea de a fi ascultați

Regulamentul consolidează dreptul copilului de a fi ascultat în cursul procedurii. Prin urmare, instanța trebuie să ofere copilului posibilitatea de a fi

ascultat, cu excepția cazului în care judecătorul consideră că acest lucru este neadecvat din cauza vârstei și a gradului de maturitate a copilului⁽⁶²⁾ (a se vedea punctul 6.2 din capitolul 6). Regulamentul nu prevede criterii pentru a stabili vârsta sau gradul de maturitate adecvat, nici procedura utilizată pentru ascultarea copilului. De asemenea, instanța nu poate refuza înapoierea copilului fără a oferi în prealabil persoanei care a solicitat înapoierea posibilitatea de a fi ascultată. Având în vedere termenul strict, audierea ar trebui efectuată în cea mai rapidă și eficientă modalitate disponibilă.

4.3.4.2. Utilizarea regulamentului privind obținerea de probe

Una dintre posibilități este de a utiliza modalitățile prevăzute în Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 privind cooperarea dintre instanțele statelor membre în obținerea probelor în materie civilă sau comercială („Regulamentul privind obținerea de probe”). Regulamentul privind obținerea de probe facilitează cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă și comercială, inclusiv în cauzele de dreptul familiei. O instanță poate solicita instanței competente dintr-un alt stat membru să obțină probe sau poate să obțină probe în mod direct în celălalt stat membru. Având în vedere că instanța trebuie să se pronunțe în termen de 6 săptămâni cu privire la înapoierea copilului, solicitarea trebuie în mod necesar să fie executată fără întârziere și, în orice caz, în termenul general de 90 de zile stabilit la articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul privind obținerea de probe. Utilizarea videoconferinței și a teleconferinței, care este propusă la articolul 10 alineatul (4) din regulamentul respectiv, poate fi deosebit de utilă pentru obținerea de probe în cauzele care implică copii.

(61) A se vedea, de asemenea, capitolul 6 de mai jos.

(62) Articolul 12 alineatul (2) din Convenția ONU privind drepturile copilului conține o dispoziție similară; a se vedea, de asemenea, articolul 24 alineatul (1) din Carta UE privind drepturile fundamentale.

4.3.5. Instanța trebuie să emită o hotărâre în termen de șase săptămâni – articolul 11 alineatul (3)

Instanța trebuie să aplice cele mai rapide proceduri prevăzute în legislația națională și să emită o hotărâre în termen de șase săptămâni de la data la care a fost sesizată cu o cerere de înapoiere a copilului. Termenul poate fi depășit doar în cazul în care circumstanțe excepționale fac imposibilă respectarea acestuia.

În ceea ce privește hotărârile prin care se dispune înapoierea copilului, articolul 11 alineatul (3) nu precizează că astfel de hotărâri, care trebuie să fie pronunțate în termen de șase săptămâni, constituie titlu executoriu în aceeași perioadă.

Cu toate acestea, o astfel de interpretare este singura care ar garanta în mod eficient obiectivul de a asigura înapoierea imediată a copilului în termenul strict stabilit. Acest obiectiv ar putea fi compromis dacă dreptul național prevede posibilitatea atacării unei hotărâri de înapoiere și, între timp, suspendă executarea hotărârii respective, fără a impune niciun termen-limită pentru procedura de atac.

Din aceste motive, statele membre ar trebui să încerce să se asigure că o hotărâre judecătorească de înapoiere emisă în termenul stabilit de șase săptămâni este „executorie”. Modalitatea de realizare a acestui obiectiv ține de legislația națională.

În acest scop, se pot avea în vedere diverse proceduri, de exemplu:

- (a) Dreptul intern poate să excludă posibilitatea de a introduce o cale de atac împotriva unei hotărâri care implică înapoierea copilului.
- (b) Dreptul intern poate să prevadă posibilitatea de a introduce o cale de atac, dar, în același timp, să confere caracter executoriu unei hotărâri care implică înapoierea copilului în așteptarea soluționării unei eventuale căi de atac.
- (c) În cazul în care legislația națională prevede posibilitatea de a introduce o cale de atac și suspendă posibilitatea executării hotărârii judecătorești, statele membre ar trebui să instituie proceduri:
 - pentru a declara hotărârea executorie în cazul în care circumstanțele specifice ale cauzelor impun acest lucru;
 - pentru a asigura o judecare accelerată a căii de atac în vederea respectării termenului de șase săptămâni.

Cerința privind o procedură accelerată menționată mai sus, ar trebui să se aplice, de asemenea, *mutatis mutandis*, pentru hotărârile de neînapoiere, în scopul de a clarifica rapid situația copilului.

4.3.6. Înapoierea copilului – o comparație între normele Convenției de la Haga din 1980 și cele ale regulamentului

N.B.: Normele regulamentului [articolul 11 alineatele (2)-(5)] au întâietate față de normele relevante ale convenției.

	Normele relevante ale Convenției de la Haga din 1980	Normele relevante ale regulamentului
Obligația de a dispune înapoierea copilului	Articolul 12: Instanța din statul membru în care a fost dus copilul răpit („instanța”) trebuie, în principiu, să dispună înapoierea imediată a copilului în cazul în care a trecut mai puțin de un an de la răpire.	Articolul 11 alineatele (2)(5): Regulamentul confirmă și consolidează acest principiu.
Excepția de la această obligație	Articolul 13 alineatul (1) litera (b): Instanța nu este obligată să dispună înapoierea dacă există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unor prejudicii fizice sau psihice sau să-l pună, în orice altă modalitate, într-o situație intolerabilă.	Articolul 11 alineatul (4): Instanța nu poate refuza să dispună înapoierea copilului pe motiv că aceasta ar pune copilul într-o situație de risc, în cazul în care se stabilește că autoritățile din statul membru de origine au luat măsurile necesare pentru a asigura protecția copilului după înapoierea sa.
Ascultarea copilului	Articolul 13 alineatul (2): Instanța poate să refuze să dispună înapoierea copilului dacă acesta se opune înapoierii sale și dacă a ajuns la o vârstă sau la un grad de maturitate la care este adecvat să se țină seama de opinia sa.	Articolul 11 alineatul (2): Instanța se asigură că, în cursul procedurii, copilul a avut posibilitatea de a fi ascultat, cu excepția cazului în care acest lucru este considerat inadecvat având în vedere vârsta și gradul de maturitate a copilului.
Ascultarea persoanei căreia i s-a încredințat copilul (alta decât cea care a răpit copilul)	(nicio dispoziție)	Articolul 11 alineatul (5): Instanța nu poate refuza înapoierea copilului decât dacă persoana care a solicitat înapoierea a avut posibilitatea să fie ascultată
Termenul-limită pentru soluționarea cererilor de înapoiere	Articolele 2 și 11: Articolul 2: Statele contractante se angajează să ia toate măsurile necesare pentru a asigura punerea în aplicare a dispozițiilor convenției. În acest scop, acestea trebuie să recurgă la cele mai rapide proceduri disponibile. Articolul 11: instanța trebuie să acționeze cu celeritate în procedurile de înapoiere a copilului. În cazul în care instanța nu pronunță o hotărâre în termen de 6 săptămâni, i se poate solicita să precizeze motivele întâzierii.	Articolul 11 alineatul (3): Instanța trebuie să recurgă la cele mai rapide proceduri prevăzute de dreptul intern. Instanța trebuie să-și pronunțe hotărârea în termen de cel mult 6 săptămâni de la data depunerii cererii, cu excepția cazului în care acest lucru se dovedește imposibil din cauza unor circumstanțe excepționale.

4.4. Ce se întâmplă în cazul în care instanța emite o hotărâre de neînapoiere? – articolul 11 alineatele (6) și (7)

4.4.1. Instanța competentă trebuie să transmită o copie a hotărârii de neînapoiere instanței competente din statul membru de origine

Având în vedere condițiile stricte prevăzute la articolul 13 din Convenția de la Haga din 1980 și la articolul 11 alineatele (2)–(5) din regulament, este probabil ca instanțele să dispună înapoierea copilului în marea majoritate a cazurilor.

Cu toate acestea, în cazurile excepționale în care o instanță decide totuși să nu dispună înapoierea unui copil în conformitate cu articolul 13 din Convenția de la Haga din 1980, articolul 11 alineatele (6) și (7) din regulament prevede o procedură specială. Pentru aceasta, o instanță care a pronunțat o hotărâre de neînapoiere, definitivă sau cu posibilitate de introducere a unei căi de atac, trebuie să transmită o copie a hotărârii, împreună cu documentele relevante, instanței competente din statul membru de origine⁽⁶³⁾. Transmiterea poate avea loc fie direct, de la o instanță la cealaltă, fie prin intermediul autorităților centrale din două state membre. Instanța din statul membru de origine trebuie să primească documentele în termen de o lună de la data pronunțării hotărârii de neînapoiere.

Cu excepția cazului în care a fost deja sesizată de una dintre părți, instanța din statul membru de origine trebuie să comunice informațiile părților și

să le invite să prezinte observații, în conformitate cu dispozițiile dreptului intern, în termen de trei luni de la data notificării, pentru a indica dacă doresc ca instanța din statul membru de origine să examineze chestiunea încredințării copilului.

În cazul în care părțile nu prezintă observații în termenul de trei luni, instanța din statul membru de origine încheie cauza.

Instanța din statul membru de origine examinează cauza în cazul în care cel puțin una dintre părți prezintă observații în acest sens. Deși regulamentul nu impune niciun termen-limită pentru aceasta, obiectivul ar trebui să fie de a asigura pronunțarea unei hotărâri în cel mai scurt timp posibil.

4.4.2. Cărei instanțe trebuie să i se transmită hotărârea de neînapoiere? – articolul 11 alineatul (6)

Hotărârea de neînapoiere și documentele relevante trebuie să fie transmise instanței care este competentă să se pronunțe pe fondul cauzei.

În cazul în care o instanță din statul membru de origine a emis anterior o hotărâre privind copilul în cauză, documentele trebuie să fie, în principiu, transmise instanței respective. În lipsa unei astfel de hotărâri, informațiile se trimit instanței care este competentă în conformitate cu legislația din statul membru respectiv, de regulă instanței judecătorești competente în locul în care copilul a avut reședința obișnuită înainte de răpire. Atlasul judiciar european în materie civilă poate fi un instrument util pentru identificarea instanței competente din celălalt stat membru⁽⁶⁴⁾. De

(63) A se vedea cauza C-195/08 PPU *Inga Rinau*, Rep., 2008, p. I- 5271.

(64) https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-en.do.

asemenea, autoritățile centrale desemnate în temeiul regulamentului pot să ofere asistență judecătorilor pentru identificarea instanței competente din celălalt stat membru (a se vedea capitolul 7).

4.4.3. Ce documente trebuie să fie transmise și în ce limbă? – articolul 11 alineatul (6)

Articolul 11 alineatul (6) prevede că instanța care a pronunțat hotărârea de neînapoiere trebuie să transmită o copie a hotărârii judecătorești și a „documentelor pertinente, în special un proces-verbal al ședințelor instanței”. Este de competența judecătorului care a pronunțat hotărârea să decidă care sunt documentele relevante. În acest scop, judecătorul trebuie să prezinte în mod echitabil cele mai importante elemente care evidențiază factorii care stau la baza deciziei. În general, aceasta ar include documentele pe care judecătorul și-a întemeiat hotărârea, inclusiv, de exemplu, orice rapoarte întocmite de autoritățile din domeniul asistenței sociale privind situația copilului. Cealaltă instanță trebuie să primească documentele în termen de o lună de la data hotărârii.

Mecanismele de traducere nu sunt reglementate de articolul 11 alineatul (6). Judecătorii ar trebuie să încerce să găsească o soluție pragmatică, care să corespundă nevoilor și circumstanțelor din fiecare caz. Sub rezerva dreptului procedural din statul solicitat, traducerea poate să nu fie necesară atunci când cauza este transferată unui judecător care înțelege limba cauzei. În cazul în care traducerea se dovedește a fi necesară, aceasta ar putea fi limitată la documentele cele mai importante. De asemenea, autoritățile centrale pot fi în măsură să contribuie la furnizarea unor traduceri neoficiale. În cazul în care nu este posibil să se efectueze traducerea în termen de o lună, aceasta ar trebui să se realizeze în statul membru de origine.

4.4.4. Instanța de origine este competentă pentru a soluționa integral cauza pe fond – articolul 10 litera (b) punctele (iii) și (iv), articolul 11 alineatul (7) și articolul 42

Instanța de origine care pronunță o hotărâre în temeiul articolului 11 alineatul (7) este competentă pentru a soluționa cauza pe fond, în ansamblul său, deoarece a fost instanța competentă la reședința obișnuită a copilului imediat înaintea deplasării sau a reținerii sale ilicite. Prin urmare, competența sa nu este limitată la a decide cu privire la încredințarea copilului, ci aceasta poate, de asemenea, să decidă cu privire la alte aspecte ale răspunderii părintești, inclusiv, de exemplu, drepturile de vizită. Judecătorul ar trebui, în principiu, să se afle în poziția în care s-ar fi aflat dacă părintele care a răpit copilul nu l-ar fi răpit, ci ar fi sesizat instanța de origine pentru a modifica o decizie anterioară privind încredințarea sau pentru a solicita autorizația de a schimba reședința obișnuită a copilului. Este posibil ca persoana care solicită înapoierea copilului să nu fi avut aceeași reședință cu cea a copilului înainte de răpire, sau este posibil chiar ca persoana în cauză să fie dispusă să accepte o schimbare a reședinței obișnuite a copilului în celălalt stat membru, cu condiția ca drepturile sale de contact cu copilul să fie modificate în consecință.

4.4.5. Procedura în fața instanței de origine – articolul 11 alineatul (7) și articolul 42

Instanța de origine ar trebui să aplice anumite norme de procedură atunci când examinează cauza. Conformitatea cu normele respective va permite ulterior instanței de origine să emită certificatul menționat la articolul 42 alineatul (2).

Judecătorul din cadrul instanței de origine ar trebui să se asigure că:

- **tuturor părților li se oferă posibilitatea de a fi ascultate;**
- **copilul a avut posibilitatea de a fi ascultat, cu excepția cazului în care instanța consideră nepotrivită audierea copilului, având în vedere vârsta și gradul de maturitate ale acestuia;**

N.B.: Această dispoziție înseamnă că este de competența instanței de origine să ia decizia de a audia sau nu copilul, după ce a evaluat vârsta și gradul de maturitate ale acestuia; instanța ar trebui să elibereze un certificat numai dacă această condiție este îndeplinită;

- **hotărârea sa țină seama de motivele și de mijloacele de probă care au stat la baza hotărârii de neînapoiere.**

4.4.6. Înapoierea copilului după răpire – câteva aspecte practice

4.4.6.1. Cum poate judecătorul din cadrul instanței judecătorești de origine să țină seama de motivele care stau la baza hotărârii de neînapoiere?⁽⁶⁵⁾

Este necesar să se stabilească o cooperare între cei doi judecători pentru ca judecătorul din cadrul instanței de origine să poată ține seama în mod corespunzător de motivele și de mijloacele de probă pe care se întemeiază hotărârea de neînapoiere. În cazul în care cei doi judecători vorbesc și/sau înțeleg o limbă comună, aceștia nu ar trebui să ezite să se contacteze în mod direct prin telefon sau e-mail în acest scop⁽⁶⁶⁾. În cazul în care există dificultăți lingvistice, autoritățile centrale sunt în măsură să ofere asistență (a se vedea capitolul 7).

4.4.6.2. Cum va putea instanța din statul membru de origine să audieze părintele și copilul care nu se află în statul respectiv?

Având în vedere că este improbabil ca persoana care a deplasat sau a reținut în mod ilegal copilul și copilul răpit să se deplaseze în statul membru de origine pentru a participa la procedură, mărturiile acestora pot fi obținute în statul membru în care se găsesc. Una dintre

(65) A se vedea, de asemenea, punctul 3.3.4 de mai sus.

(66) A se vedea https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-en.do.

posibilități este utilizarea modalităților prevăzute în Regulamentul privind obținerea de probe (a se vedea punctul 4.3.4.2).

4.4.6.3. Atenuarea efectelor sancțiunilor penale în statul membru de origine

Faptul că răpirea copiilor constituie o infracțiune penală în anumite state membre ar trebui, de asemenea, să fie luat în considerare. Statele membre respective ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura că persoana care a deplasat sau a reținut copilul în mod ilegal poate participa la procedurile judiciare din statul membru de origine fără a risca sancțiuni penale. O altă soluție ar fi prevederea unor măsuri speciale pentru a asigura libera trecere pentru persoana respectivă către statul membru de origine și înapoi, pentru a facilita participarea acesteia la procedura în fața instanței din statul respectiv.

4.4.6.4. Rezultatul procedurii prevăzute la articolul 11 alineatele (6) și (7)

În cazul în care instanța de origine pronunță o hotărâre care nu implică înapoierea copilului, cauza va fi închisă. Competența de a decide pe fond este atribuită, în consecință, instanțelor din statul membru în care a fost deplasat copilul răpit, în cazul în care copilul are reședința obișnuită în statul respectiv (a se vedea diagramele de la punctele 4.3.6 și 4.4.9).

Dacă, în schimb, instanța de origine ia o hotărâre care implică înapoierea copilului, hotărârea este recunoscută și executorie în mod direct în celălalt

stat membru, cu condiția să fie însoțită de un certificat (a se vedea punctul 4.4.7 și diagrama de la punctul 4.4.9). O astfel de hotărâre are întâietate față de orice hotărâre pronunțată de către instanțele statului membru solicitat prin care înapoierea copilului este refuzată în baza unuia dintre temeiurile prezentate la articolul 13 din Convenția de la Haga din 1980⁽⁶⁷⁾.

Exemplu:

Fapte:

O fată, fiica unor părinți căsătoriți care s-au despărțit, care locuiau în statul membru A și au inițiat o procedură de divorț la o instanță din statul membru A, a fost dusă de către mama sa în statul membru B, cu consimțământul tatălui, pe baza faptului că ea și mama sa vor reveni în statul membru A după o vacanță de două săptămâni. Nici fata, nici mama nu au revenit.

Diferite proceduri judiciare s-au inițiat în fiecare stat membru:

La scurt timp după plecarea fiicei și a mamei sale în statul membru B, tatălui i s-a încredințat fiica cu titlu provizoriu de către instanța din statul membru A. Hotărârea a fost atacată ulterior de către mamă. De asemenea, tatăl a introdus o cerere, în temeiul Convenției de la Haga din 1980, în instanțele din statul membru B pentru înapoierea fetei în statul membru A. Cererea a fost respinsă în primă instanță, însă instanța de apel a dispus înapoierea fiicei. Hotărârea respectivă nu a fost executată, întrucât instanța de prim grad de jurisdicție din statul membru B a dispus suspendarea executării de mai multe ori, la cererea mamei.

(67) A se vedea articolul 11 alineatul (8) din regulament; a se vedea, de asemenea, cauza C-195/08 PPU *Inga Rinau*, în care o hotărâre de neînapoiere a copilului a fost anulată după ce părintele care a rămas în statul de origine a obținut o hotărâre de încredințare, eliberată de instanța din statul de origine, prin care se dispunea înapoierea copilului.

Mama a încercat ulterior să redeschidă procedura de înapoiere. Cu toate că aceasta a fost respinsă în primă instanță și în a doua instanță, în cele din urmă, instanța de al treilea grad de jurisdicție a suspendat executarea hotărârii de înapoiere în așteptarea propriei hotărâri pe fondul cauzei. Până în această etapă, se scurseseră deja aproximativ 18 luni din momentul în care fata a fost dusă în statul membru B.

Avocatul tatălui a transmis o copie a hotărârii de neînapoiere emisă de instanța din statul membru B, în limba originală, autorității centrale din statul membru A, care a trimis-o instanței competente în cauzele de încredințare din statul A. Traducerea hotărârii și a documentelor din dosarul cauzei a fost transmisă ulterior instanței din statul membru A prin intermediul autorităților centrale. Ulterior, instanța din statul membru A a eliberat un certificat în temeiul articolului 42, după ce a admis divorțul, a încredințat fiica în mod permanent tatălui său și a dispus înapoierea copilului în statul membru A. Calea de atac introdusă ulterior de către mamă nu a fost admisă.

Mama a încercat să se opună executării hotărârii de înapoiere pronunțate de instanța din statul membru A, însoțită de certificat, de către instanțele din statul membru B. Instanța de apel a respins cererea mamei în acest sens pe motiv că aceasta nu avea dreptul să solicite să nu se recunoască hotărârea certificată, care trebuie să fie executată în mod direct și fără nicio procedură intermediară. În cele din urmă, instanța de al treilea grad de jurisdicție din statul membru B a înaintat cauza Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene:

CJUE a fost invitată să examineze, printre altele, dacă adoptarea unei hotărâri de înapoiere a copilului de către o instanță din statul membru de origine, în speță instanța din statul membru A, și eliberarea unei certificat în temeiul articolului 42 din regulament sunt în conformitate cu obiectivele și procedurile regulamentului, în cazul în care instanța din statul membru în care este reținut în mod ilicit copilul, în speță instanța de apel din statul B, a pronunțat o hotărâre prin care se dispune înapoierea copilului în statul de origine.

CJUE a răspuns astfel: întrucât instanța din statul membru B a pronunțat o hotărâre de înapoiere, care a fost adusă la cunoștința instanței din statul membru, în vederea eliberării certificatului prevăzut la articolul 42 din regulament, este lipsit de importanță faptul că hotărârea a fost suspendată, reformată, anulată sau, în orice caz, nu a dobândit autoritate de lucru judecat, ori a fost înlocuită cu o hotărâre de înapoiere, în măsura în care înapoierea copilului nu a avut loc în realitate.

Procedura stabilită la articolele 40-42 prevede că hotărârile la care se aplică respectivele articole pot fi declarate executorii de către instanțe din statul de origine, indiferent de orice posibilitate de a introduce o cale de atac, fie în statul membru de origine, fie în statul membru de executare. De asemenea, dat fiind că nu au fost exprimate îndoieli cu privire la autenticitatea certificatului în cauză și întrucât acesta a fost redactat în conformitate cu formularul-tip inclus în anexa IV la regulament, opoziția față de recunoașterea hotărârii prin care s-a dispus înapoierea nu era permisă și instanței solicitate îi revenea obligația de a asigura că hotărârea certificată a fost executată în mod direct și imediat, astfel încât să se asigure înapoierea imediată a copilului.

Observație:

Hotărârea arată în mod clar că procedura prevăzută la articolul 11 alineatele (6)-(8) trebuie privită ca fiind independentă de orice altă procedură de recunoaștere și de executare prevăzută în regulament. Odată ce o hotărâre de neînapoiere a unui copil este pronunțată în temeiul articolului 13 din Convenția de la Haga din 1980, indiferent dacă aceasta face obiectul căilor de atac, o hotărâre de înapoiere ulterioară, pronunțată în temeiul articolului 11 alineatele (6)-(8) din regulament trebuie să fie executată în temeiul articolului 42. Astfel este îndeplinit obiectivul regulamentului de a garanta că înapoierea copilului în statul membru în care are reședința obișnuită poate avea loc în cel mai scurt termen.

4.4.6.5. Efectele unei hotărâri de înapoiere – articolul 11 alineatul (8)

Trebuie amintit că s-a clarificat de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene că o hotărâre a instanței de la reședința obișnuită a copilului, prin care se dispune sau se solicită înapoierea copilului, intră în domeniul de aplicare al dispozițiilor articolului 11 alineatul (8), chiar dacă hotărârea nu este precedată de o hotărâre definitivă pronunțată pe fondul cauzei cu privire la încredințarea copilului. Aceasta decurge din nevoia de a garanta că un copil care a fost deplasat sau reținut în mod ilicit este înapoiat în cel mai scurt timp în statul în care are reședința obișnuită⁽⁶⁸⁾. Aceasta nu se aplică însă în cazul în care certificatul menționat la articolul 42 este eliberat „prematur” cu privire la o hotărâre pronunțată în statul de origine, înainte de emiterea unei hotărâri de neînapoiere în statul solicitat. Într-un astfel de caz, în pofida certificatului, trebuie să fie urmată procedura de încuviințare a executării în cazul în care este necesară executarea⁽⁶⁹⁾.

4.4.6.6. Proceduri paralele în statul solicitat și statul în care se află reședința obișnuită a copilului – articolul 11 alineatele (6)-(8)

Din dispozițiile articolului 11 alineatele (6)-(8) rezultă că, în cazul în care există proceduri paralele, privind înapoierea – în statul membru solicitat, și pe fondul cauzei – în statul membru în care se află reședința obișnuită a copilului, iar instanțele din statul membru solicitat refuză înapoierea în temeiul unuia dintre motivele prevăzute la articolul 13 din Convenția

de la Haga din 1980, cauza va trebui totuși să fie transmisă în temeiul articolului 11 alineatul (6), deși există posibilitatea introducerii unei căi de atac împotriva hotărârii de neînapoiere din statul menționat. Aceasta nu este, în principiu, o problemă, datorită termenilor articolului 11 alineatul (8), întrucât, în cazul în care instanțele din statul în care se află reședința obișnuită pronunță o hotărâre care dispune înapoierea copilului, aceasta va trebui totuși să fie executată.

Posibilitatea unui conflict în punerea în aplicare a două hotărâri este evitată deoarece fie ambele instanțe dispun înapoierea, în acest caz solicitantul alegând hotărârea pe care dorește să o pună în executare, fie o hotărâre a instanței de la reședința obișnuită este executorie în temeiul articolului 11 alineatul (8). În cazul în care o instanță din statul în care se află reședința obișnuită încredințează copilul părintelui care l-a răpit înainte de încheierea procedurii privind înapoierea desfășurată în statul solicitat, acest lucru poate fi considerat ca fiind echivalent cu aprobarea în sensul procedurii de înapoiere. În acest caz, hotărârea de înapoiere va fi respinsă, iar instanța din statul în care se află reședința obișnuită nu va dispune înapoierea copilului în statul respectiv.

În sfârșit, în cazul în care, astfel cum s-a întâmplat în cauza *Inga Rinau*⁽⁷⁰⁾, acțiunea privind înapoierea conduce în cele din urmă la o hotărâre de înapoiere după ce instanța din statul reședinței obișnuite a emis o hotărâre prin care se dispune înapoierea copilului, nu ar trebui să existe niciun conflict, întrucât ambele hotărâri sunt executorii, cea de-a doua în temeiul regulamentului și cea dintâi conform dreptului intern al statului solicitat; acest aspect nu este abordat în regulament.

(68) A se vedea cauza C-210/10 PPU *Povse/Alpago*, punctul 51 și următoarele.

(69) A se vedea cauza C-195/08 PPU *Inga Rinau*, punctele 68 și 69.

(70) A se vedea notele de subsol 45 și 69.

4.4.7. Eliminarea procedurii de exequatur pentru o hotărâre a instanței judecătorești din statul membru de origine care implică înapoierea copilului – articolele 40 și 42

4.4.7.1. Instanța de origine dispune înapoierea copilului după emiterea unei hotărâri de neînapoiere

Astfel cum s-a arătat mai sus (punctul 4.3), o instanță sesizată cu o cerere de înapoiere a unui copil în temeiul Convenției de la Haga din 1980 trebuie să aplice normele din convenție, astfel cum au fost completate de articolul 11 din regulament. În cazul în care instanța solicitată decide, în temeiul articolului 13 din convenție, să nu dispună înapoierea copilului, instanța de origine va avea ultimul cuvânt pentru a stabili dacă copilul trebuie sau nu să fie înapoiat.

În cazul în care instanța din statul membru de origine adoptă o hotărâre care implică înapoierea copilului, este important să se asigure că hotărârea poate fi executată fără întârziere în celălalt stat membru. Din acest motiv, regulamentul prevede că astfel de hotărâri sunt recunoscute și executorii în mod direct în celălalt stat membru, cu condiția ca acestea să fie însoțite de un certificat. Consecințele normei respective sunt duble: (a) nu mai este necesar să se solicite o procedură de „exequatur” și (b) opoziția la recunoașterea hotărârii nu este posibilă. Hotărârea se certifică în cazul în care aceasta îndeplinește cerințele procedurale menționate mai sus, la punctul 4.4.5.

4.4.7.2. Instanța de origine eliberează un certificat

Judecătorul din cadrul instanței judecătorești de origine eliberează certificatul pe baza formularului-tip din anexa IV, în limba hotărârii judecătorești. De asemenea, judecătorul trebuie să completeze celelalte informații solicitate în anexă, inclusiv faptul dacă hotărârea este executorie în statul membru de origine la data eliberării certificatului.

Instanța de origine eliberează certificatul, în principiu, după ce hotărârea devine „executorie”, ceea ce implică faptul că termenul pentru introducerea unei căi de atac a expirat, în principiu. Această normă nu este însă absolută și instanța de origine poate, în cazul în care consideră că acest lucru este necesar, să declare că hotărârea este executorie, în pofida unei eventuale căi de atac⁽⁷¹⁾. Regulament conferă acest drept judecătorului, chiar dacă această posibilitate nu este prevăzută în legislația națională. Scopul acesteia este de a preveni întârzierea nejustificată a executării unei hotărâri prin căi de atac cu caracter dilatoriu.

4.4.7.3. Rectificarea certificatului – articolul 43 și considerentul 24

Nu este posibil să se introducă o cale de atac împotriva eliberării certificatului. În cazul în care judecătorul din cadrul instanței de origine a comis o greșeală la completarea certificatului și certificatul nu reflectă corect conținutul hotărârii, este posibil să se formuleze o acțiune în rectificare la instanța de origine. În acest caz se aplică legislația națională a statului membru de origine. O parte care dorește să solicite executarea unei hotărâri care implică înapoierea copilului trebuie să prezinte o copie a hotărârii judecătorești și

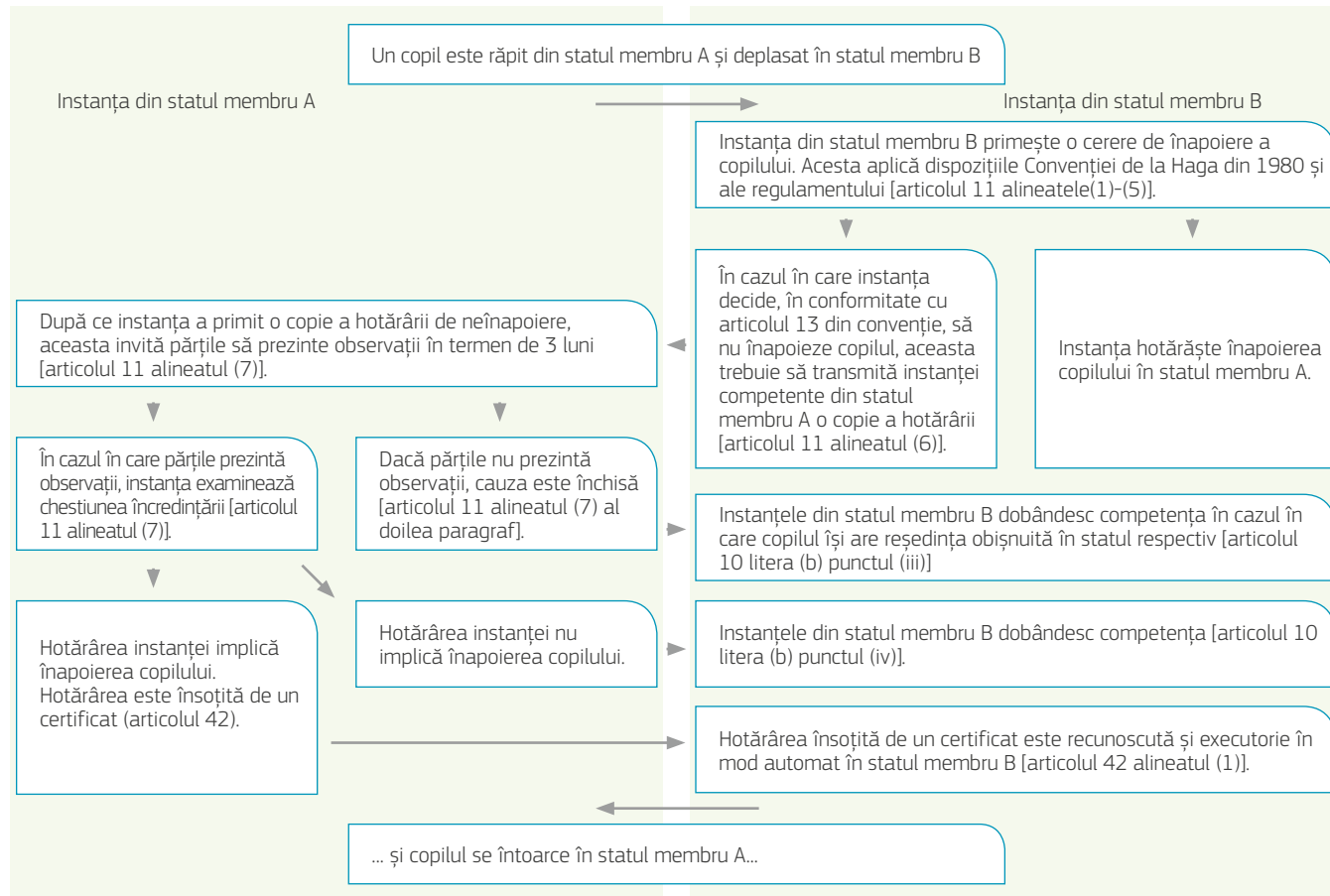
(71) A se vedea punctul 4.4.6.4.

certificatul. Nu este necesară traducerea certificatului, cu excepția punctului 14 privind măsurile luate de autoritățile din statul membru de origine cu scopul de a asigura protecția copilului după înapoierea sa.

4.4.8. O nouă deplasare a copilului într-un alt stat membru – articolul 42

Trebuie subliniat faptul că hotărârea instanței de origine este executorie în mod automat în toate statele membre și nu doar în statul membru în care a fost pronunțată hotărârea de neînapoiere. Această interpretare rezultă clar din formularea de la articolul 42 alineatul (1) și corespunde obiectivelor și spiritului regulamentului. Prin urmare, deplasarea copilului într-un alt stat membru nu are niciun efect asupra hotărârii instanței de origine. Nu este necesar să se înceapă o nouă procedură pentru înapoierea copilului în temeiul Convenției de la Haga din 1980, ci doar să se execute hotărârea instanței judecătorești de origine.

4.4.9. Schema de procedură în cazurile de răpire a copiilor după pronunțarea hotărârii de neînapoiere – articolul 11 alineatele (6) și (7)

A wooden gavel with a brass band is positioned diagonally across the frame, resting on a wooden block. In the background, a pair of scales of justice is visible, slightly out of focus. The scene is lit with a warm, golden light, creating a professional and legal atmosphere.

5. Executarea hotărârilor judecătorești

5.1. Importanța executării hotărârilor – generalități

Cu toate că, astfel cum se menționează la articolul 47, procedura de executare nu este reglementată de regulament, ci de legislația națională, este esențial ca autoritățile naționale să aplice norme care asigură executarea eficientă și rapidă a hotărârilor emise în temeiul regulamentului, astfel încât să nu submineze obiectivele acestuia. Executarea hotărârilor în cel mai scurt timp este deosebit de importantă în ceea ce privește drepturile de vizită și înapoierea copilului în urma unei răpiri, pentru care, în temeiul regulamentului, procedura de *exequatur* a fost eliminată în vederea accelerării procedurii. Importanța acestui aspect a fost subliniată, de asemenea, într-o serie de hotărâri pronunțate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, precum și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (a se vedea punctul 5.3)⁽⁷²⁾.

5.1.1. Măsurile provizorii care nu trebuie să fie utilizate pentru a împiedica executarea unei hotărâri

În mai multe cauze, s-a solicitat CJUE să clarifice anumite aspecte ale aplicării regulamentului în ceea ce privește executarea hotărârilor judecătorești. S-a făcut deja referire la faptul că măsurile provizorii dispuse într-un stat membru în temeiul articolului 20 nu sunt executorii în alte state membre în conformitate cu dispozițiile articolului 21 și următoarele⁽⁷³⁾.

(72) Pentru mai multe informații privind aspecte legate de executarea hotărârilor, în special în ceea ce privește cazurile de răpire a copiilor, a se vedea Ghidul de bune practici privind executarea hotărârilor, publicat de Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat, disponibil la adresa <http://www.hcch.net/upload/guide28enf-e.pdf>

(73) A se vedea punctul 3.4.2 și hotărârea *Purrucker I*, citată anterior, la nota de subsol 41.

Acest lucru este valabil, de asemenea, în situația în care o hotărâre executorie de instituire a unor măsuri provizorii în materia răspunderii părintești în favoarea unui părinte a fost pronunțată și declarată executorie într-un stat membru, iar celălalt părinte încearcă să împiedice executarea hotărârii respective într-un alt stat membru, solicitând instituirea de măsuri provizorii în favoarea sa în statul membru respectiv. În această situație, de asemenea, CJUE a clarificat faptul că instanța din celălalt stat membru nu este, pur și simplu, competentă să dispună astfel de măsuri, fiind obligată în temeiul regulamentului să execute hotărârea inițială.

5.1.2. Evitarea unei întârzieri care ar putea bloca executarea

De asemenea, într-o cauză privind deplasarea ilicită în sensul articolului 2 alineatul (11), dacă o modificare a circumstanțelor rezultată dintr-un proces treptat, cum ar fi integrarea copilului într-un nou mediu, ar fi suficientă pentru a autoriza o instanță care nu este competentă pe fondul cauzei să adopte o măsură provizorie de modificare a măsurii în materia răspunderii părintești dispuse de instanța competentă să soluționeze cauza pe fond, orice întârziere în procedura de executare în statul membru solicitat ar contribui la crearea unor condiții care ar permite celei dintâi instanțe să blocheze executarea hotărârii care a fost declarată executorie. O astfel de interpretare ar submina chiar principiile pe care se întemeiază regulamentul⁽⁷⁴⁾.

5.1.3. CJUE și executarea hotărârilor de înapoiere

CJUE a susținut că, atunci când o instanță din statul membru de origine a unui copil, ulterior unei hotărâri de neînapoiere emise într-un alt stat

(74) A se vedea cauza C-403/09 PPU *Detiček/Sguelgia*, Rep., 2009, p. I-12193, hotărâre pronunțată la 23 decembrie 2009, punctul 47.

membru în care copilul a fost deplasat sau reținut, a pronunțat o hotărâre prin care dispune înapoierea copilului, instanțele judecătorești din celălalt stat membru nu pot revizui hotărârea acesteia cu scopul de a împiedica executarea sa⁽⁷⁵⁾. CJUE a susținut, de asemenea, că nu se poate proceda astfel, chiar dacă există probe că certificatul emis de către instanță în temeiul articolului 42 conține o declarație falsă⁽⁷⁶⁾.

5.2. Hotărârea trebuie să fie executată în aceleași condiții ca și în cazul în care aceasta ar fi fost pronunțată în statul membru de executare – articolul 47 alineatul (2)

În aplicarea dispozițiilor de la articolul 47 alineatul (2), conform cărora o hotărâre pronunțată într-un stat membru ar trebui să fie executată într-un alt stat membru „în aceleași condiții ca și în cazul în care aceasta ar fi fost pronunțată în acest stat membru”, instanțele trebuie să respecte cu atenție limitele foarte stricte presupuse de formularea acestei dispoziții și nu ar trebui să încerce să anticipeze sau să eludeze hotărârea pronunțată de instanța de origine. În realitate, executarea unei hotărâri judecătorești pronunțate într-un alt stat membru în „aceleași condiții” ca și în cazul în care aceasta ar fi fost pronunțată în statul membru de executare nu poate viza decât modalitățile procedurale conform cărora trebuie să aibă loc înapoierea copilului și nu poate în niciun caz să ofere un motiv material de opoziție față de hotărârea instanței care deține competența.

(75) A se vedea punctul 4.4.6.4 și cauza C-195/08 PPU *Inga Rinau*, Rep., 2008, p. I-5271, citată anterior, la nota de subsol 48.

(76) A se vedea cauza C-491/10 PPU, *Aguirre Zarraga/Pelz*, Rep., 2010, p. I-14247, hotărâre pronunțată la 22 decembrie 2010, și punctul 6.6 de mai jos.

Exemplu:

Faptele:

Un copil este dus de către mama sa din statul membru A în statul membru B, în pofida unui ordin care interzice deplasarea copilului din statul A. Deplasarea copilului este ilegală în sensul regulamentului și al Convenției de la Haga din 1980. Ambii părinți intentează acțiuni în instanță în statele membre respective pentru a încerca să-și asigure drepturile părintești; tatăl, care a rămas în statul membru A, dorește înapoierea fetei din statul B în statul A, în temeiul convenției, în timp ce mama încearcă să obțină încredințarea de către instanțele din statul B. Instanța din statul membru B refuză înapoierea fetei în statul membru A în temeiul unui motiv stipulat la articolul 13 din convenție. Instanța din statul membru A emite ulterior un certificat, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 11 alineatele (6)-(8) din regulament, prin care se solicită înapoierea fetei în statul membru A.

Între timp, instanța din statul membru B emite o hotărâre de încredințare provizorie în favoarea mamei, care încearcă să se opună înapoierii fetei în statul membru A solicitând instanței din statul membru B să refuze executarea, în primul rând, pentru motivul că hotărârea de înapoiere este ireconciliabilă cu hotărârea ulterioară de încredințare în favoarea sa și, în al doilea rând, pentru motivul că există o modificare a circumstanțelor care ar trebui să împiedice înapoierea copilului, și anume faptul că acesta ar fi pus într-o situație de risc dacă s-ar întoarce, același argument în temeiul căruia instanța din statul membru B a refuzat să înapoieze copilul în temeiul convenției.

Hotărârea CJUE⁽⁷⁷⁾:

Cauza a fost înaintată CJUE și, în această privință, CJUE afirmă în mod explicit că nu este de competența instanței din statul membru B, în temeiul articolului 47 alineatul (2), să meargă dincolo de aspectele de procedură în executarea hotărârii certificate și în niciun caz să judece pe fond chestiunile aflate în discuți, care, conform unei aplicări corecte a regulamentului, nu pot să fie soluționate decât de instanțele din statul membru de origine, în speță statul membru A.

CJUE a precizat în continuare că a susține că o hotărâre pronunțată ulterior de o instanță judecătorească din statul membru de executare poate împiedica executarea unei hotărâri anterioare certificate din statul membru de origine prin care se dispune înapoierea copilului ar constitui o eludare a sistemului stabilit în capitolul III secțiunea 4 din regulament. O asemenea excepție de la competența instanțelor din statul membru de origine ar lipsi de efect util articolul 11 alineatul (8) din regulament, care acordă în definitiv instanței competente dreptul de a decide, și ar recunoaște competența pe fond a instanțelor din statul membru de executare.

În ceea ce privește modificarea circumstanțelor, CJUE a afirmat că acest lucru ar putea avea consecințe asupra executării unei hotărâri dacă aceasta a adus atingere interesului superior al copilului, însă acest aspect trebuie să fie analizat întotdeauna de către instanța de origine care, în temeiul regulamentului, este competentă pe fond.

(77) Cauza CJUE analizată este C-211/10 PPU, *Povse/Alpago*, Rep., 2010, p. I-06673.

Prin urmare, executarea unei hotărâri certificate nu poate fi refuzată în statul membru de executare pe motiv că, în urma unei modificări ulterioare a situației, aceasta ar putea să aducă o atingere gravă interesului superior al copilului. O astfel de modificare trebuie să fie prezentată în fața instanței judecătorești competente din statul membru de origine, care ar trebui, de asemenea, să soluționeze orice cerere de suspendare a executării hotărârii sale.

5.3. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

5.3.1. Neluarea unor măsuri adecvate în vederea înapoierii unui copil poate reprezenta o încălcare a articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în mod constant că, odată ce autoritățile unui stat contractant la Convenția de la Haga din 1980 au constatat că un copil a fost deplasat în mod ilicit în temeiul convenției, acestea au obligația să depună eforturi adecvate și eficiente pentru a asigura înapoierea copilului. Nedepunerea unor astfel de eforturi constituie o încălcare a dispozițiilor articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (dreptul la respectarea vieții de familie)⁽⁷⁸⁾. Fiecare stat contractant trebuie să se doteze cu mijloace adecvate și eficiente pentru a garanta respectarea obligațiilor sale clare în temeiul

(78) A se vedea, de exemplu, *Iglesias Gil/Spainia*, cererea nr. 56673/00, hotărâre pronunțată la 29 iulie 2003, punctul 62.

articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁽⁷⁹⁾. Acest lucru este valabil, de asemenea, pentru asigurarea exercitării drepturilor de vizită, precum în cauzele *Shaw/Ungaria*⁽⁸⁰⁾ și *Prizzia/Ungaria*⁽⁸¹⁾, în care s-a constatat că a avut loc o încălcare a dispozițiilor articolului 8 atunci când autoritățile maghiare nu s-au asigurat că solicitanții își puteau exercita drepturile de contact cu copiii lor.

5.3.2. Importanța celerității în pronunțarea și executarea hotărârilor judecătorești

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat, de asemenea, că procedura referitoare la înapoierea copiilor și la atribuirea răspunderii părintești, inclusiv executarea hotărârii definitive în cazul în care aceasta implică înapoierea unui copil, necesită o soluționare urgentă, întrucât trecerea timpului poate avea consecințe iremediabile pentru relațiile dintre copil și părințele cu care acesta nu locuiește. Prin urmare, caracterul adecvat al unei măsuri trebuie să fie analizat în funcție de rapiditatea cu care aceasta este pusă în aplicare⁽⁸²⁾. Nevoia de rapiditate și de celeritate în cauzele care implică copii se datorează, de asemenea, faptului că este în interesul copilului vizat ca aspectele referitoare la viitorul său să fie soluționate rapid, astfel încât să se reducă la minimum nesiguranța implicată în special în cauzele care implică deplasarea și reținerea ilegală a copiilor⁽⁸³⁾.

(79) A se vedea seria de cauze *Ignaccolo-Zenide/România*, cererea nr. 31679/96, *Maire/Portugalia*, cererea nr. 48206/99, *PP/Polonia*, cererea nr. 8677/03 și, mai recent, *Raw/Franța*, cererea nr. 10131/11, hotărâre pronunțată la 7 martie 2013, devenită definitivă la 7 iunie 2013.

(80) Cererea nr. 6457/09, hotărâre pronunțată la 26 octombrie 2011.

(81) Cererea nr. 20255/12, hotărâre pronunțată la 11 iunie 2013.

(82) A se vedea, de exemplu, cauzele citate la nota de subsol 79.

(83) A se vedea, de exemplu, *Iosub Caras/România*, cererea nr. 7198/04, *Deak/România și Regatul Unit*, cererea nr. 19055/05 și *Raw/Franța*, citată la nota de subsol 79.

5.3.3. Exceptând împrejurările excepționale, înapoierea copiilor nu reprezintă o încălcare a dispozițiilor articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Într-o serie de cauze, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a susținut, în general, că înapoierea unui copil care a fost deplasat sau reținut în mod ilicit, în conformitate cu procedurile prevăzute în regulament și în Convenția de la Haga din 1980, nu încalcă obligațiile prevăzute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în special la articolul 8. În această privință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a dovedit a fi un susținător al politicii celor două instrumente și a afirmat adesea că respectarea acestora este importantă pentru statele părți la Convenția Europeană a Drepturilor Omului; în caz contrar, statele respective riscă încălcarea convenției respective. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat doar într-un număr mic de cauze, îndeosebi în circumstanțe excepționale, că măsura de înapoiere a copilului poate constitui o încălcare a Convenției Europene a Drepturilor Omului.

5.3.4. Cauzele CEDO în care nu s-a constatat nicio încălcare a articolului 8

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a soluționat o serie de cereri care susțineau încălcări ale unor articole din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prin înapoierea copilului, constatând că nu a avut loc nicio încălcare și, de asemenea, în cauze recente, declarând cererea ca fiind inadmisibilă. Printre acestea se numără cauzele: *Maumosseau și Washington/Franța*⁽⁸⁴⁾, în care s-a hotărât că executarea hotărârii

(84) Cererea nr. 29388/05, hotărâre pronunțată la 6 decembrie 2007.

de înapoiere a unui copil de vârstă relativ mică din Franța în SUA nu încalcă dispozițiile articolului 8; *Lipkowski/Germania*⁽⁸⁵⁾, în care s-a declarat inadmisibilă o cerere care susținea că s-au încălcat dispozițiile mai multor articole din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, inclusiv cele ale articolului 8, atunci când un copil, care a fost deplasat în mod ilicit din Australia în Germania, a făcut obiectul unei hotărâri emise de o instanță din Germania în temeiul Convenției de la Haga din 1980, prin care se dispunea înapoierea copilului în Australia; și *Povse/Austria*⁽⁸⁶⁾, în care, la fel precum în cauza precedentă, a fost respinsă o cerere adresată Curții Europene a Drepturilor Omului care susținea că s-au încălcat dispozițiile articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului atunci când autoritățile din Austria au executat o hotărâre a unei instanțe din Italia privind înapoierea unui copil în Italia din Austria, țară în care acesta a fost deplasat în mod ilicit⁽⁸⁷⁾. În cauza *Raban/România*⁽⁸⁸⁾, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât că nu s-au încălcat dispozițiile articolului 8 atunci când s-a refuzat înapoierea unui copil în temeiul unor motive similare celor prezentate în cauza *Neulinger*⁽⁸⁹⁾.

(85) Cererea nr. 26755/10, hotărâre pronunțată la 18 ianuarie 2011.

(86) Cererea nr. 3890/11; a se vedea, de asemenea, punctul 5.2 de mai sus.

(87) Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului a fost emisă la 18 iunie 2013.

(88) *Raban/România*, cererea nr. 25437/08, hotărâre pronunțată la 26 octombrie 2010.

(89) A se vedea *Neulinger și Shuruk/Elveția*, cererea nr. 41615/07, hotărâre pronunțată de Marea Cameră la 6 iulie 2010.

5.3.5. Cauze în care s-a constatat o încălcare

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-un număr redus de cauze, că înapoierea copilului după deplasarea sau reținerea ilicită a acestuia poate constitui o încălcare a dispozițiilor articolului 8, însă cauzele respective rezultă din circumstanțe excepționale⁽⁹⁰⁾.

Temeiul hotărârii pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele respective, în special atunci când se susține că a existat o modificare a circumstanțelor între momentul pronunțării hotărârii de înapoiere și cel al executării acesteia, este că instanțele vizate au obligația de a ține seama de interesul superior al copilului atunci când pronunță sau execută o hotărâre de înapoiere. Există riscul ca, în cazul în care merge prea departe, acest raționament să aibă efectul de a submina unul dintre principiile de bază atât al Convenției de la Haga din 1980, cât și al regulamentului, și anume că interesele pe termen lung ale copiilor ar trebui să fie hotărâte de instanțele din statul în care se află reședința lor obișnuită și că o deplasare și reținere ilicită ar trebui, în principiu, să nu determine schimbarea acestui lucru, cu excepția unor circumstanțe precum cele menționate la articolul 10 din regulament⁽⁹¹⁾.

(90) A se vedea *Neulinger și Shuruk/Elveția*, citată la nota de subsol 89; *Šneerson și Kampanella/Italia*, cererea nr. 14737/09, hotărâre pronunțată la 12 iulie 2011, devenită definitivă la 12 octombrie 2011; *B/Belgia*, cererea nr. 4320/11, hotărâre pronunțată la 10 iulie 2012, devenită definitivă la 19 noiembrie 2012; și *X/Letonia*, cererea nr. 27853/09, hotărâre pronunțată la 13 decembrie 2011; ultima cauză a fost înaintată către Marea Cameră și hotărârea acesteia a fost pronunțată la 26 noiembrie 2013.

(91) A se vedea punctul 4.2 de mai sus.

5.3.6. *X/Letonia* – hotărârea pronunțată de Marea Cameră

Într-o hotărâre recentă pronunțată de Marea Cameră în cauza *X/Letonia*⁽⁹²⁾, instanța, cu o majoritate de nouă la opt, a încercat să clarifice unele dintre declarațiile sale anterioare în ceea ce privește abordarea care trebuie adoptată cu privire la relația dintre Convenția Europeană privind Drepturile Omului și Convenția de la Haga privind răpirea copiilor, în special în ceea ce privește punerea în balanță a interesului copilului și al părinților atunci când o cauză presupune aplicarea excepției de la înapoierea unui copil, prevăzută la articolul 13 alineatul (1) litera (b) din convenție. În special, instanța a declarat că observațiile sale cu privire la acest aspect, prezentate în hotărârea pronunțată de Marea Cameră în cauza *Neullinger și Shuruk/Elveția*⁽⁹³⁾, nu trebuie să fie interpretate ca stabilind un principiu de aplicare a Convenției de la Haga de către instanțele interne.

Instanța a evidențiat factorii care, în opinia sa, trebuie întruniți pentru a realiza o interpretare armonioasă a Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Convenției de la Haga. Instanța solicitată trebuie să ia în considerare, în mod real, factorii care pot să constituie o excepție de la înapoierea copilului în temeiul Convenției de la Haga și să pronunțe o hotărâre motivată. Prin urmare, factorii ar trebui să fie evaluați având în vedere dispozițiile articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

(92) A se vedea nota de subsol 90.

(93) Citată, de asemenea, la nota de subsol 90.

În consecință, instanțele naționale trebuie nu numai să analizeze afirmațiile contestabile referitoare la „riscul grav” la care este supus copilul în eventualitatea înapoierii, ci trebuie, de asemenea, să emită o hotărâre în care să indice motivele specifice în funcție de circumstanțele cauzei. Atât refuzul de a lua în considerare obiecțiile față de înapoiere, cât și motivarea insuficientă în hotărâre a respingerii obiecțiilor ar fi contrare cerințelor de la articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, precum și obiectului și scopului Convenției de la Haga.

În continuare, instanța a afirmat că, astfel cum în preambulul Convenției de la Haga se prevede înapoierea copiilor „în statul în care se află reședința lor obișnuită”, instanțele vor trebui să se asigure că, în țara respectivă, se oferă garanții adecvate în mod convingător și că, în cazul existenței unui risc cunoscut, s-au pus în aplicare măsuri de protecție concrete.

Trebuie subliniat faptul că, în ceea ce privește cauzele care intră sub incidența regulamentului, cel din urmă aspect al hotărârii menționate mai sus a Curții Europene a Drepturilor Omului nu va avea efecte majore, având în vedere dispozițiile articolului 11 alineatul (4) și alineatele (6)–(8). Instanțele din UE au deja obligația, în temeiul articolului 11 alineatul (4), să țină seama de măsurile de protecție disponibile pentru un copil cu privire la care se susține aplicarea excepției prevăzute la articolul 13 alineatul (1) litera (b) din Convenția de la Haga. De asemenea, inclusiv în cazul în care instanța solicitată refuză înapoierea dintr-un motiv prevăzut la articolul 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, dispozițiile de la articolul 11 alineatele (6)–(8) acordă ultimul cuvânt instanței din statul membru în care se află reședința obișnuită a

copilului. Rămâne de văzut care vor fi evoluțiile în urma cauzei X/Letonia atât în acest sens, precum și cu privire la alte aspecte vizate de această cauză.

A photograph of a man and a woman sitting at a table, facing each other. The man, on the right, is wearing a white dress shirt and a dark patterned tie. He has short dark hair and is looking towards the woman. The woman, on the left, has long brown hair and is wearing a light blue top. She is seen from the side, looking towards the man. The background is a plain, light-colored wall. The image has a soft, slightly blurred quality.

6. Ascultarea copilului – articolele 23, 41 și 42

6.1. Copiilor trebuie să li se ofere posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere

Regulamentul subliniază importanța faptului de a oferi copiilor posibilitatea de a-și exprima opiniile în cadrul procedurilor care îi privesc⁽⁹⁴⁾. Ascultarea copilului reprezintă una dintre condițiile necesare pentru eliminarea procedurii de *exequatur* în ceea ce privește drepturile de vizită și hotărârile care implică înapoierea copilului (a se vedea punctul 3.6 și capitolul 4). De asemenea, este posibil să se conteste recunoașterea și executarea unei hotărâri judecătorești cu privire la răspunderea părintească pe baza faptului că nu i s-a oferit copilului în cauză posibilitatea de a fi ascultat (a se vedea punctul 3.5.2).

6.2. Excepție de la obligația de a ține seama de opinia copilului

Regulamentul stabilește principiul de bază conform căruia un copil trebuie să fie ascultat în cadrul procedurilor care îl privesc. Ca excepție, un copil nu poate fi audiât în cazul în care acest lucru nu ar fi adecvat având în vedere vârsta și gradul de maturitate ale copilului. Această excepție ar trebui interpretată în mod foarte restrictiv. În special, trebuie amintit că drepturile copilului sunt foarte însemnate în ceea ce privește procedura care afectează copilul și că, în general, hotărârile cu privire la viitorul unui

copil sau la relațiile sale cu părinții și cu alte persoane sunt de o importanță crucială în ceea ce privește interesul superior al copilului. De asemenea, ar trebui reamintit faptul că acești factori se aplică copiilor de toate vârstele.

6.3. Procedura de obținere a opiniei copilului

Regulamentul nu modifică procedurile naționale aplicabile în această privință⁽⁹⁵⁾. Instanțele din statele membre își elaborează propriile tehnici și strategii pentru a obține opiniile copiilor de toate vârstele. Unele instanțe obțin opiniile copiilor în mod direct; altele delegă experți speciali, care obțin opiniile copiilor și ulterior raportează instanței. Oricare ar fi tehnica utilizată pentru obținerea opiniilor copilului, este de competența instanței să decidă dacă dorește sau nu să facă acest lucru, însă nu este posibil ca instanța să ia o decizie în cunoștință de cauză în acest sens fără să fi avut posibilitatea de a evalua copilul în ceea ce privește vârsta și maturitatea acestuia, care reprezintă singurul criteriu. Odată ce instanța decide că un copil are o vârstă și un grad de maturitate suficiente pentru a-și exprima opinia, aceasta are obligația să obțină opinia copilului fie direct, fie în alt mod, cu condiția ca opinia respectivă să fie necesară într-o procedură care privește copilul.

6.4. Modul de obținere a opiniei copilului

În general, ascultarea copilului trebuie să fie efectuată într-un mod care ține seama de vârsta și de maturitatea copilului. Evaluarea opiniilor copiilor de vârstă mai mică trebuie să fie efectuată cu atenție și cu expertiză specială, în mod diferit față de adolescenți.

(94) Ar trebui să se facă trimitere la articolul 12 alineatul (2) din Convenția ONU privind drepturile copilului, care conține o dispoziție similară: „În acest scop, trebuie să i se ofere, în special, copilului posibilitatea de a fi ascultat în cadrul oricărei proceduri judiciare sau administrative care afectează copilul, fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent, în conformitate cu normele de procedură din legislația națională”. A se vedea, de asemenea, articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene: „Copiii își pot exprima în mod liber opinia. Aceasta se ia în considerare în problemele care îi privesc, în funcție de vârsta și gradul lor de maturitate”.

(95) A se vedea considerentul 19 din regulament.

Nu este necesar ca opinia copilului să fie ascultată în cadrul unei ședințe de judecată, ci aceasta poate fi obținută de către o autoritate competentă, în conformitate cu legislația națională. De exemplu, în anumite state membre, ascultarea copilului se realizează de către un asistent social, care prezintă instanței un raport în care indică dorința și sentimentele copilului. În cazul în care ascultarea copilului are loc în fața instanței, judecătorul ar trebui să încerce să organizeze examinarea ținând seama de natura cauzei, de vârsta copilului și de celelalte circumstanțe ale speței. În multe instanțe, acest lucru se realizează printr-o procedură informală, în care copilul este ascultat într-o altă încăpere decât sala de judecată. Indiferent de situație, este important să se permită copilului să-și exprima opinia în mod confidențial.

6.5. Formarea pentru obținerea opiniei copilului

Indiferent dacă ascultarea copilului este efectuată de către un judecător, un expert, un asistent social sau un alt funcționar, este esențial ca persoana în cauză să primească o formare corespunzătoare, de exemplu în ceea ce privește modul optim de a comunica cu copiii. Orice persoană care obține opiniile copiilor trebuie să fie conștient de riscul ca părinții să încerce să influențeze și să facă presiuni asupra copilului. Atunci când este efectuată corect și cu discreția adecvată, ascultarea poate permite copilului să-și exprime propriile dorințe și să se elibereze de un sentiment de răspundere sau de vinovăție.

6.6. Scopul obținerii opiniei copilului

Ascultarea copilului poate avea scopuri diferite, în funcție de tipul și obiectivul procedurii. În cadrul unei proceduri privind încredințarea, obiectivul este, de regulă, de a contribui la identificarea mediului cel mai potrivit în care copilul ar trebui să-și aibă reședința. În cazul răpirii unui copil, de cele mai multe ori,

scopul este de a verifica natura obiecțiilor copilului față de înapoierea sa și motivele pentru care au apărut acestea și, de asemenea, de a stabili dacă există un risc pentru copil și, în caz afirmativ, din ce cauză.

Exemplu:

Faptele:

O fată în vârstă de 8 ani și șase luni este reținută de către mamă în statul membru B, după ce a fost în vacanță acolo, reședința sa fiind în statul membru A, împreună cu tatăl său; anterior, tatălui i-a fost încredințată fata în mod provizoriu, iar mama a obținut drepturi de contact, în conformitate cu o hotărâre a unei instanțe din statul membru A. Tatăl formulează o cerere de înapoiere a copilului în temeiul Convenției de la Haga din 1980, aceasta fiind refuzată de către instanțele din statul membru B pe motiv de opoziție a copilului față de înapoiere. Instanțele din statul B au ascultat opinia fetei, după ce au evaluat-o ca fiind suficient de în vârstă și de matură ca să își exprime opinia.

Instanțele judecătorești din statul membru A confirmă ulterior încredințarea copilului în favoarea tatălui și dispun înapoierea copilului în statul A. Între timp instanța din statul B, astfel cum se prevede la articolul 11 alineatele (6)-(8) din regulament, transmite o notificare de refuz al înapoierii către instanța din statul A; instanța respectivă emite un certificat în temeiul articolului 42 din regulament, deși nu a ascultat copilul înainte de a emite certificatul și a refuzat să permită obținerea opiniei copilului prin transmisie video.

Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene:

Cauza a fost prezentată CJUE⁽⁹⁶⁾ în temeiul faptului că drepturile fundamentale ale copilului au fost încălcate, în special drepturile conferite de articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale a UE, care confirmă drepturile copilului de a-și exprima opiniile în mod liber cu privire la chestiunile care îl privesc și dreptul ca opiniile respective să fie luate în considerare, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate.

CJUE a afirmat că, deși dispozițiile articolului 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și ale articolului 42 alineatul (2) litera (a) din regulament nu impun instanței statului membru de origine să asculte în toate cazurile copilul în cadrul unei audieri, lăsând astfel instanței o anumită marjă de apreciere, nu este mai puțin adevărat că, atunci când aceasta decide să asculte copilul, dispozițiile menționate impun ca, în funcție de interesul superior al copilului și având în vedere împrejurările fiecărei spețe, instanța să ia toate măsurile adecvate în vederea unei astfel de ascultări pentru a respecta efectul util al dispozițiilor respective, oferind copilului o posibilitate reală și efectivă de a-și exprima opinia.

Aceasta a adăugat că instanța statului membru de origine, ca instanță cu competență fundamentală în temeiul regulamentului, trebuie să evalueze copilul și să decidă dacă este adecvat să-i obțină sau nu opinia și, în măsura posibilului și luând întotdeauna în considerare interesul superior al copilului, să recurgă la toate mijloacele de care dispune în temeiul dreptului său național, precum și la instrumentele

(96) A se vedea cauza C-491/10 PPU, *Aguirre Zarraga/Pelz*, Rep., 2010, p. I-14247, a se vedea, de asemenea, cauza C-400/10 *McB/LE.*, Rep., 2010, p. I-8965.

proprii cooperării judiciare transfrontaliere, inclusiv, dacă este cazul, cele prevăzute de Regulamentul privind obținerea de probe. Acest lucru poate fi realizat numai de către instanța de origine, nu de către instanța din statul membru de executare.

Înainte ca o instanță a statului membru de origine să poată emite un certificat conform cu cerințele articolului 42 din regulament, instanța respectivă trebuie să se asigure că, ținând seama de interesul superior al copilului și de toate circumstanțele din speță, hotărârea care urmează să fie certificată a fost luată cu respectarea dreptului copilului de a-și exprima în mod liber opiniile sale și că i s-a oferit copilului o posibilitate reală și efectivă de a-și exprima opiniile. Cu toate acestea, CJUE a concluzionat că este numai de competența instanțelor naționale ale statului membru de origine să examineze legalitatea hotărârii judecătorești respective față de cerințele impuse, în special, prin articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale și articolul 42 din regulament și, prin urmare, în cauza respectivă, instanțele din statul B, statul membru de executare, nu au dreptul să revizuiască o hotărâre judecătorească sau să se opună executării acesteia, chiar și în circumstanțele prezentate în speță, nici nu pot să redeschidă certificatul și nu au dreptul să revizuiască o hotărâre judecătorească sau să se opună executării acesteia chiar și în circumstanțele prezentate în speță.

6.7. Convenția ONU privind drepturile copilului⁽⁹⁷⁾

Convenția ONU privind drepturile copilului este, la nivel mondial, o convenție al cărei scop general este de a acorda o mai mare atenție drepturilor copiilor sub vârsta de optsprezece ani și de a încerca să consolideze drepturile lor în toate domeniile în care sunt implicate interesele acestora. Convenția are aproximativ 190 de state părți și este o piatră de temelie a activității Organizației Națiunilor Unite în acțiunile sale prin intermediul UNICEF în sprijinul copiilor la nivel mondial. O serie de dispoziții ale convenției au avut o influență directă asupra dezvoltării de politici în cadrul procedurilor în care sunt implicați copii, în special în ceea ce privește modul în care drepturile și interesele copiilor trebuie luate în considerare⁽⁹⁸⁾. În special, astfel cum este prevăzut în articolul 3 din Convenția ONU privind drepturile copilului, în toate acțiunile care privesc copiii întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, de autoritățile administrative sau de organele legislative, **interesul superior al copilului trebuie să fie luat în considerare în mod primordial.**

Convenția este sprijinită de un Comitet pentru drepturile copilului care efectuează studii periodice și emite rapoarte privind situația drepturilor

(97) Convenția privind drepturile copilului, adoptată și deschisă spre semnare, ratificare și aderare prin Rezoluția Adunării Generale nr. 44/25 din 20 noiembrie 1989; intrată în vigoare la 2 septembrie 1990, în conformitate cu articolul 49; a se vedea <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>.

(98) A se vedea, în special, articolul 12 privind obținerea opiniilor copilului, menționat mai sus la nota de subsol 94.

copiilor în lume. În special, acesta emite observații generale în care oferă opinii cu privire la situația copiilor și prezintă recomandări. În cea mai recentă observație generală⁽⁹⁹⁾, comitetul a susținut că drepturile copilului ar trebui să fie pe deplin integrate în toate aspectele de procedură care afectează copiii, ca o chestiune de principiu, precum și ca procedură. În același document figurează următoarele⁽¹⁰⁰⁾:

„Comitetul încurajează ratificarea și punerea în aplicare a convențiilor din cadrul Conferinței de la Haga privind dreptul internațional privat⁽¹⁰¹⁾, care facilitează aplicarea interesului superior al copilului și oferă garanții pentru punerea sa în aplicare, în cazul în care părinții locuiesc în țări diferite.”

(99) GC 14, emisă la 29 mai 2013; a se vedea http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf.

(100) Punctul 68.

(101) Acestea includ Convenția nr. 28 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii, 1980; Convenția nr. 33 privind protecția copilului și cooperarea cu privire la adopția transfrontalieră, 1993; Convenția nr. 23 privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești referitoare la obligațiile de întreținere, 1973; Convenția nr. 24 privind legislația aplicabilă obligațiilor de întreținere, 1973.

7. Cooperarea între autoritățile
centrale și între instanțe
– articolele 53-58

Autoritățile centrale joacă un rol vital în aplicarea regulamentului în ceea ce privește răspunderea părintească. Statele membre trebuie să desemneze cel puțin o autoritate centrală. Situația ideală este ca autoritățile desemnate să coincidă cu autoritățile desemnate în temeiul Convenției de la Haga din 1980. Acest lucru ar putea crea sinergii și ar permite valorificarea experienței dobândite de autorități în gestionarea altor cauze în temeiul convenției.

7.1. Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială – articolul 54

Regulamentul prevede că autoritățile centrale vor fi integrate în mod eficient în cadrul Rețelei judiciare europene în materie civilă și comercială⁽¹⁰²⁾ („Rețeaua judiciară europeană”) și că acestea se vor întruni periodic în cadrul rețelei pentru a discuta punerea în aplicare a regulamentului.

7.2. Atribuțiile autorităților centrale – articolul 55

Atribuțiile specifice ale autorităților centrale sunt enumerate la articolul 55. Autoritățile centrale nu au obligația de a îndeplini ele însele atribuțiile, putând acționa prin alți intermediari.

La cererea unui titular al răspunderii părintești, autoritățile centrale iau toate măsurile necesare pentru a obține și a face schimb de informații privind situația copilului, orice proceduri aflate în desfășurare sau hotărâri pronunțate cu privire la copil. De asemenea, acestea iau măsurile necesare

pentru a furniza informații și asistență titularilor răspunderii părintești care solicită recunoașterea și executarea unei hotărâri pe teritoriul acestora, în special în ceea ce privește drepturile de vizită și înapoierea copilului.

Sarcinile acestora includ, de asemenea, facilitarea comunicărilor între instanțe, care sunt necesare, în special, atunci când cauza este transferată de la o instanță la alta (a se vedea punctul 3.3 și capitolul 4). În astfel de cazuri, autoritățile centrale vor servi drept punct de legătură între instanțele naționale și autoritățile centrale ale celorlalte state membre.

7.3. Facilitarea acordului – articolul 55 litera (e)

O altă sarcină a autorităților centrale, în conformitate cu articolul 55 litera (e), este facilitarea încheierii de acorduri între titularii răspunderii părintești recurgând la mediere sau la alte mijloace, precum și facilitarea comunicării transfrontaliere în acest scop. S-a demonstrat că medierea poate juca un rol important în ceea ce privește, de exemplu, cazurile de răpire a copiilor pentru a se asigura că, după răpire, copilul poate continua să vadă celălalt părinte și, după înapoierea în statul membru de origine, să vadă părintele care l-a răpit. Cu toate acestea, este important ca procesul de mediere să nu fie folosit pentru a întârzia în mod nejustificat înapoierea copilului.

7.4. Plasarea copilului în îngrijire într-un alt stat membru – articolul 56

O dispoziție importantă din regulament se referă la plasarea transfrontalieră a copiilor în îngrijire, fie într-un centru de îngrijire, fie într-o familie

(102) https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-en.do.

substitutivă într-un alt stat membru. O hotărâre în acest sens, care intră în domeniul de aplicare al regulamentului⁽¹⁰³⁾, face obiectul unor dispoziții specifice în ceea ce privește cooperarea între instanțe și autoritățile centrale și alte autorități ale statelor membre, care sunt prevăzute la articolul 56. Pe scurt, înainte ca o instanță dintr-un stat membru să poată dispune plasarea unui copil în îngrijire sau într-o familie substitutivă într-un alt stat membru, aceasta trebuie să consulte autoritatea centrală sau o altă autoritate care are competență în ceea ce privește intervenția unei autorități publice în al doilea stat membru pentru cauzele din statul respectiv în ceea ce privește plasamentul copiilor. În cauzele transfrontaliere, atunci când o autoritate publică ar avea un rol în cazurile interne de această natură în interiorul unui stat membru, instanța din statul solicitant poate proceda la emiterea hotărârii de plasare numai în cazul în care autoritatea competentă din statul solicitat este de acord. În cazul plasării unui copil într-o familie substitutivă, dacă intervenția autorității publice este prevăzută în statul solicitat pentru un astfel de plasament, instanța care intenționează să ia o astfel de măsură trebuie doar să informeze autoritatea centrală sau o altă autoritate din statul solicitat.

(103) A se vedea articolul 1, alineatul (2) litera (d); a se vedea, de asemenea, cauza C-435/06 C, Rep., 2007, p.I-10141, în care CJUE a statuat că decizia de plasare a unui copil într-o familie substitutivă este o chestiune „civilă” în sensul articolului 1 din regulament, chiar dacă procedura pentru această acțiune este o chestiune de drept public.

Exemplu:

Faptele:

În speță, autoritățile din statul membru A au dorit să plaseze o adolescentă într-un centru de plasament cu regim închis special situat în afara țării sale de origine, întrucât aceasta avea nevoie de măsuri speciale de protecție cauzate de comportamentul său și de faptul că încerca să se sustragă din instituțiile de îngrijire în statul respectiv. În statul respectiv nu exista nicio astfel de instituție de îngrijire specială, prin urmare autoritățile au considerat că cea mai bună opțiune era de a o plasa într-o instituție din statul membru B, în care locuia mama sa. În urma unui schimb de informații între autoritățile centrale, instanța din statul A a fost informată că în instituția din statul membru B există un loc pentru fată și că aceasta acceptă plasarea; în consecință, instanța a emis hotărârea de plasare. Instanțele din B au emis, de asemenea, o hotărâre de natură provizorie în conformitate cu articolul 20. Fata a fost transferată în statul B și a fost plasată în instituția de îngrijire.

Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene:

Curții de Justiție a Uniunii Europene i s-au adresat ulterior o serie de întrebări privind procedurile în temeiul articolului 56 în cauza respectivă⁽¹⁰⁴⁾, iar CJUE a utilizat această ocazie pentru a clarifica o serie de aspecte. Primul aspect a fost dacă o astfel de hotărâre ar

(104) A se vedea cauza C-92/12 PPU *Health Service Executive/S. C. și A. C. Rep.*, 2012, p. I-0000, hotărâre pronunțată la 26 aprilie 2012.

intra în domeniul de aplicare material al regulamentului – s-a oferit un răspuns afirmativ, având în vedere jurisprudența CJUE în cauza C⁽¹⁰⁵⁾.

O altă întrebare a fost care autoritate din statul B este competentă să aprobe plasarea. Răspunsul a fost că aprobarea prevăzută la articolul 56 alineatul (2) din regulament trebuie acordată, anterior adoptării hotărârii judecătorești prin care se dispune plasarea unui copil, de către o autoritate competentă de drept public. Nu este suficient ca instituția în care se plasează copilul să își dea aprobarea. În circumstanțe în care o instanță a unui stat membru, care a emis hotărârea prin care se dispune plasarea, este nesigură dacă o aprobare a fost acordată în mod valabil în statul membru solicitat, întrucât nu a fost posibil să se identifice cu certitudine autoritatea competentă în statul respectiv, o neregularitate poate fi corectată pentru a se asigura că cerința privind aprobarea, impusă de articolul 56 din regulament, a fost pe deplin respectată.

A treia și a patra întrebare s-au referit la efectele și executarea hotărârii de plasare și au vizat faptul dacă, înainte de efectuarea plasării, trebuie să existe o hotărâre de încuviințare a executării pronunțată de instanța judecătorească din statul membru în care plasarea urmează să producă efecte. Răspunsul la aceste întrebări a fost că hotărârea trebuie să facă obiectul procedurii de încuviințare a executării și nu ar avea niciun efect, cu alte cuvinte aceasta nu putea fi executată în mod formal, înainte ca executarea să fie încuviințată. Procedura trebuie să fie efectuate cu o celeritate deosebită, a adăugat CJUE, iar, dacă s-a introdus o cale de atac, acest lucru nu ar trebui să aibă un efect suspensiv asupra executării hotărârii.

(105) Citată la notele de subsol 20 și 103 de mai sus.

A cincea și a șasea dintre întrebările adresate s-au referit la situația în care, odată ce s-a dat acordul pentru o hotărâre de plasare pentru un anumit timp, astfel cum a fost situația în speță, o altă hotărâre de prelungire a duratei plasării ar putea fi pronunțată fără a fi necesară o aprobare suplimentară. În acest caz, CJUE un răspuns destul de clar că aprobarea unei plasări acordate pentru o perioadă specificată de timp nu se aplică hotărârilor care au ca scop prelungirea duratei plasării. În asemenea împrejurări, trebuie să fie solicitată o nouă aprobare. O hotărâre judecătorească prin care se dispune plasarea într-un stat membru, pentru care a fost încuviințată executarea într-un alt stat membru nu poate fi executată în cel din urmă stat decât pentru perioada indicată în hotărârea prin care s-a dispus plasarea.

7.5. Asigurarea resurselor necesare pentru autoritățile centrale

Autoritățile centrale trebuie să beneficieze de resurse financiare și umane suficiente pentru a fi în măsură să își îndeplinească atribuțiile, iar personalul lor trebuie să beneficieze de o formare adecvată în ceea ce privește funcționarea regulamentului și, de asemenea, de preferință în ceea ce privește istoricul și funcționarea Convenției de la Haga din 1980 și alte instrumente relevante de dreptul familiei. De asemenea, este foarte importantă formarea lingvistică, precum și formarea profesională comună cu magistrați, avocați și alte persoane implicate în funcționarea regulamentului și a convenției. Utilizarea tehnologiilor moderne este extrem de benefică pentru accelerarea gestionării cauzelor și ar trebui încurajată ori de câte ori este posibil.

7.6. Cooperarea instanțelor

În paralel cu cerințele de cooperare pentru autoritățile centrale, regulamentul prevede că instanțele din diferite state membre trebuie să coopereze în diverse scopuri. Anumite dispoziții impun obligații specifice pentru judecătorii din state membre diferite să comunice și să facă schimb de informații în contextul transferului unei cauze (a se vedea punctul 3.3) și în contextul răpirii copiilor (a se vedea capitolul 4).

7.7. Magistrați de legătură

Pentru a încuraja și a facilita cooperarea, discuțiile dintre judecători sunt și ar trebui încurajate, atât în cadrul Rețelei judiciare europene, cât și prin inițiative organizate de statele membre. Experiența rețelei informale a Rețelei internaționale a judecătorilor de la Haga, organizată de Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat în contextul Convenției de la Haga din 1980 s-a dovedit utilă în acest context⁽¹⁰⁶⁾.

Numeroase state membre consideră că merită să participe la crearea rețelelor judiciare prin numirea unor magistrați de legătură sau judecători specializați în dreptul familiei, care să sprijine aplicarea regulamentului. Astfel de acorduri în cadrul rețelei de la Haga există, de asemenea, în contextul Rețelei judiciare europene, și ar putea conduce la o legătură mai bună și mai eficace între judecători și autoritățile centrale, precum și între judecători, contribuind astfel la soluționarea mai rapidă a cauzelor în materia răspunderii părintești în temeiul regulamentului.

(106) A se vedea în această privință punctele 3.3.4.2 și 4.1.5 de mai sus.

A close-up photograph of a human hand, palm down, hovering just above a row of five small, colorful clay figures. The figures are made of a soft, malleable material like clay or dough and are shaped like stylized human figures. From left to right, they are blue, green, orange, pink, and light blue. The background is a plain, light gray surface. The lighting is soft, casting gentle shadows.

8. Relația dintre regulament și Convenția de la Haga din 1996 privind protecția copilului – articolele 61 și 62

8.1. Domeniul de aplicare al celor două instrumente

Domeniul de aplicare al regulamentului este foarte asemănător cu cel al Convenției de la Haga din 19 octombrie 1996 asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor („Convenția de la Haga din 1996”)⁽¹⁰⁷⁾. Ambele instrumente conțin norme privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor privind răspunderea părintească. Principala diferență este că în Convenția de la Haga din 1996 sunt incluse, de asemenea, norme privind legislația aplicabilă.

8.2. Ratificarea de către statele membre ale UE

La momentul redactării [iunie 2014], cu două excepții, toate statele membre au ratificat convenția sau au aderat la aceasta; cele două excepții sunt Belgia și Italia, care au semnat, dar încă nu au ratificat convenția. Convenția a intrat în vigoare pentru fiecare dintre statele membre atunci când acestea au ratificat-o. Relația dintre cele două instrumente este precizată la articolele 61 și 62 din regulament.

(107) Pentru Convenția de la Haga din 1996, se poate face trimitere la raportul explicativ referitor la convenție, întocmit de profesorul Paul Lagarde, la adresa http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2943.

8.3. Care situații intră în domeniul de aplicare al regulamentului și care situații intră în domeniul de aplicare al Convenției de la Haga din 1996? – articolele 61 și 62

În scopul de a determina dacă într-un anumit caz se aplică regulamentul sau convenția, trebuie analizate următoarele întrebări:

8.3.1. Se referă cauza la un aspect reglementat de regulament?

Regulamentul prevalează asupra convenției în relațiile dintre statele membre, în materiile reglementate de acesta. În consecință, regulamentul prevalează în materie de competență judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești. Pe de altă parte, convenția se aplică în relațiile dintre statele membre în materie de legislație aplicabilă, întrucât acest subiect nu intră sub incidența regulamentului.

8.3.2. Își are copilul în cauză reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru?

În cazul în care cele două întrebări menționate la punctele 8.3.1 și 8.3.2 pot primi un răspuns afirmativ, regulamentul prevalează asupra convenției.

8.3.3. Se referă cauza la recunoașterea și/sau executarea unei hotărâri pronunțate de o instanță în alt stat membru?

Acest aspect trebuie să fie examinat pe baza faptului că normele referitoare la recunoaștere și executare din regulament se aplică cu privire la toate hotărârile emise de instanța competentă a unui stat membru. Este irelevant dacă copilul locuiește sau nu pe teritoriul unui anumit stat membru, atât timp cât instanțele statului respectiv au competența de a se pronunța în cauză. Prin urmare, normele referitoare la recunoaștere și executare din regulament se aplică hotărârilor emise de instanțele unui stat membru, chiar dacă copilul locuiește într-un stat terț care este parte contractantă la convenție. Scopul este de a se asigura crearea unui spațiu judiciar comun care prevede ca toate hotărârile emise de către instanțele competente din cadrul Uniunii Europene să fie recunoscute și executate în conformitate cu un set comun de norme.

8.3.4. Opțiune limitată privind prorogarea – articolul 12

Astfel cum se descrie la punctul 3.2.6, articolul 12 din regulament introduce o opțiune limitată de prorogare, conform căreia o parte poate alege să sesizeze o instanță a unui stat membru în care copilul nu își are reședința obișnuită, dar cu care copilul are totuși legături substanțiale.

Această opțiune nu se limitează la situațiile în care copilul își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru, ci se aplică, de asemenea, atunci când reședința obișnuită a copilului este situată într-o țară terță care nu este parte contractantă la Convenția de la Haga din 1996. În acest caz, competența în temeiul articolului 12 este considerată a fi în interesul copilului, în special, dar nu numai, în cazul în care se dovedește imposibil a organiza proceduri în statul terț în cauză⁽¹⁰⁸⁾. În schimb, în cazul în care copilul își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat terț care este parte contractantă la convenție, se aplică normele din convenție.

(108) A se vedea articolul 12 alineatul (4) din regulament.

Lista tabelelor și a diagramelor din prezentul ghid

<i>Tabel/diagramă. punct</i>	
Competența în materie matrimonială	2.3.2
Analiza efectuată de instanța competentă în materia răspunderii părintești	3.2.2
Menținerea competenței instanțelor de la fosta reședință obișnuită a copilului	3.2.4.2.8
Transferul către o instanță mai bine plasată	3.3.4.4
Principiile de bază ale noilor norme privind răpirea copiilor	4.1.4
Situațiile limitate în care instanțele din statul membru solicitat dobândesc competența.	4.2.1.2
Competența în cauzele privind răpirea copilului – efectele articolului 10.	4.2.2
Înapoierea copilului – comparație între normele Convenției de la Haga din 1980 și cele ale regulamentului	4.3.6
Înapoierea copilului după răpire – câteva aspecte practice.	4.4.6
Schema de procedură în cazurile de răpire a copiilor după pronunțarea hotărârii de neînapoiere	4.4.9

Lista cauzelor menționate în prezentul ghid

<i>Cauze CJUE..... punct</i>	
Cauza C-168/08, Hadadi/Hadadi, Rep., 2009, p. I-6871.....	2.3.4
Cauza C-523/07, A, Rep., 2009, p. I-2805.....	2.3.5, 3.1.1.3, 3.1.3.2 și 3.2.3.2
Cauza C-68/07, Sundelind Lopez/Lopez Lizazo, Rep., 2007, p. I-10403	2.3.6 și 2.3.8
Cauza C-260/97, Unibank A/S/Flemming G. Christensen, Rec., 1999, p. I-3715	2.5.5
Cauza C-435/06, C , Rep., 2007, p. I-10141.....	3.1.1.3 și 7.4
Cauza C-256/09, Bianca Purruker/Guillermo Valles Perez, Rep., 2010, p. I-7353 („hotărârea Purruker I”) . . .	3.1.3.4, 3.2.2, 3.4.2, 3.5.1 și 5.1.1
Cauza C-497/10 PPU, Mercredi/Chaffe, Rep., 2010, p. I-0000 .	3.2.3.2
Cererea în cauza C-656/13 (2014/C 85/19), L/M, R și K	
Cererea în cauza C- 463/13, E/B	
Cauza C-296/10, Bianca Purruker/Guillermo Valles Perez, Rep., 2010, p. I-11163 („hotărârea Purruker II”) –	3.4.2
Cauza C-195/08 PPU, Inga Rinau, Rep., 2008, p. I-5271	3.5.1, 4.4.1, 4.4.6.4, 4.4.6.5, 4.4.6.6 și 5.1.3

Cauza C-211/10 PPU, Povse/Alpago, Rep., 2010, p. I-06673.	4.1.4, 4.2.1.2, 4.4.6.5 și 5.2
Cauza C-400/10 PPU, McB/L.E, Rep., 2010, p. I-8965.	4.3.2.1 și 6.6
Cauza C-403/09 PPU, Detiček/Sgueglia, Rep., 2009, p. I-12193.	5.1.2
Cauza C-491/10 PPU, Aguirre Zarraga/ Pelz, Rep., 2010, p. I-14247.	5.1.3 și 6.6
Cauza C-92/12 PPU Health Service Executive/S. C. și A. C., Rep., 2012, p. I0000.	7.4
<i>Cauze CEDO</i>	<i>punct</i>
Iglesias Gil/Espania, cererea nr. 56673/00.	5.3.1
Ignaccolo-Zenide/România, cererea nr. 31679/96.	5.3.1
Maire/Portugalia, cererea nr. 48206/99.	5.3.1
PP/Polonia, cererea nr. 8677/03.	5.3.1
Raw/Franța, cererea nr. 10131/11.	5.3.1 și 5.3.2
Shaw/Ungaria, cererea nr. 6457/09.	5.3.1
Prizzia/Ungaria, cererea nr. 20255/12.	5.3.1
Iosub Caras/România, cererea nr. 7198/04.	5.3.2
Deak/România și Regatul Unit, cererea nr. 19055/05.	5.3.2
Maumosseau și Washington/Franța, cererea nr. 29388/05.	5.3.4
Lipkowski/Germania, cererea nr. 26755/10.	5.3.4
Povse/Austria, Solicitarea nr. 3890/11.	5.3.4
Raban/România, cererea nr. 25437/08.	5.3.4
Neulinger și Shuruk/Elveția, cererea nr. 41615/07.	5.3.4 și 5.3.5
Šneersone și Campanella/Italia, cererea nr. 14737/09.	5.3.5
B/Belgia, cererea nr. 4320/11.	5.3.5
X/Letonia, cererea nr. 27853/09.	5.3.5 și 5.3.6

O versiune electronică a ghidului este disponibilă pe următorul site internet:

<http://e-justice.europa.eu>

***Europe Direct este un serviciu destinat să vă ajute să găsiți răspunsuri
la întrebările pe care vi le puneți despre Uniunea Europeană.***

Un număr unic gratuit (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Unii operatori de telefonie mobilă nu permit accesul la numerele 00 800 sau pot factura aceste apeluri.

Coperta, p. 4, p. 68: © iStockphoto
P. 8, p. 18, p. 48, p. 76, p. 82, p. 88: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39752-3
doi:10.2838/30484

© Uniunea Europeană, 2014
Reproducerea textului este autorizată cu condiția menționării sursei

Printed in Belgium

TIPĂRIT PE HÂRTIE ÎNĂLBITĂ FĂRĂ CLOR ELEMENTAR (ECF)

Adresă de contact

Comisia Europeană
Direcția Generală Justiție
Rețeaua Judiciară Europeană
în materie civilă și comercială
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

Oficiul pentru Publicații

Rețeaua Judiciară Europeană
în materie civilă și comercială

